

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนา จริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีพฤติกรรมการอยู่กับสังคมและ สิ่งแวดล้อม ได้อย่างปกติสุข ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตด้วยวิถีที่พอเพียงและมีความสุข ในบทรนี้ เป็นการประมวลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบเขตการวิจัย ได้แก่ ตัวแปร ในการวิจัย การวัดตัวแปร และความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา และรูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
3. แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีวินัย
5. บริบท โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย
6. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อจริยธรรมด้านการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
  - 6.1 ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ได้แก่
    - 6.1.1 ความรู้เรื่องวินัยนักเรียน
    - 6.1.2 เจตคติในด้านวินัย
  - 6.2 ปัจจัยด้านครอบครัวหรือสังคม ได้แก่
    - 6.2.1 สภาพครอบครัว
    - 6.2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
    - 6.2.3 การเลียนแบบผู้ปกครองในการวินัย
  - 6.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่
    - 6.3.1 การเลียนแบบสื่อในการมีวินัย
    - 6.3.2 การเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย
    - 6.3.3 การเลียนแบบครูในการมีวินัย
  - 6.4 การพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย
    - 6.4.1 ความมีวินัยด้านการตรงเวลา
    - 6.4.2 ความมีวินัยด้านการแต่งกาย

6.4.3 ความมีวินัยต่อหน้าที่ ที่ครูมอบหมาย

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา และรูปแบบ

1.1 ความหมาย

การพัฒนา (Development) คำว่า การพัฒนา ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายหรือคำนิยาม ไว้ ดังนี้

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักเศรษฐศาสตร์ได้นำคำว่า “การพัฒนา” ใช้เรียกการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น(สนธยา พลศรี. 2550 : 2 - 8) จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรปที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นพลังงานเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ต่าง ๆ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ เช่น อาชีพเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม สถานที่ประกอบอาชีพจากเรือกสวนไร่นาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ระบบการผลิตแบบเพื่อการยังชีพเป็นเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น ชีวิตในโรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ได้มาตรฐานหลายประการ เช่น ขาดสวัสดิการและความปลอดภัย โรงงานคับแคบ แสงสว่างไม่เพียงพอ มีการใช้แรงงานเด็กและผู้หญิง ค่าจ้างต่ำ เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์ จึงนำคำว่า “การพัฒนา” มาใช้เพื่อเรียกวิธีการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวยุโรปในขณะนั้นให้สูงขึ้นและได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายความหมาย เช่น ความหมายจากรูปศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ มีแนวทางการพัฒนาในลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่นำมาใช้ในความหมายแคบ คือ “การพัฒนาองค์กร” (Organization Development : OD) โดยให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบโดยมุ่งความเจริญเติบโตขององค์กรเป็นส่วนรวมและแก้ปัญหาขององค์กรทุกส่วนพร้อมกัน มิใช่แก้ปัญหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง สำหรับความหมายอย่างกว้าง ๆ หมายถึง ความพยายามอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันในการปรับปรุงสมรรถนะขององค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ่งแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอก พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดปัญหาภายในองค์กรให้หมดไปโดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาองค์กรให้ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้ทันที่
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยนำเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้

3. เพื่อสร้างระบบความรับผิดชอบร่วมกัน เปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดเห็นที่มีต่อบุคคลและองค์การให้เกิดความสำนึกที่ดีต่อกัน
4. เพื่อสร้างบรรยากาศของการทำงานให้เกิดความตื่นตัว มีการแข่งขันกันสร้างผลงานเพื่อองค์การเป็นส่วนรวม
5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในบรรดาผู้ปฏิบัติงานทั้งผู้ปฏิบัติงานตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชาและระหว่างผู้ร่วมงานในระดับเดียวกัน
6. เพื่อสร้างกลไกที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และ กลุ่มคน
7. เพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้มีความรู้ความสามารถ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ไว้ว่า ความเจริญ เป็นคำกริยาหมายถึงการทำให้เจริญหรือทำให้ยิ่งขึ้นถาวร การพัฒนาในความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไปหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเจริญขึ้น(Change for the Better) ดังนั้น ถ้าพูดถึงการพัฒนา โดยทั่วไปจะเข้าใจว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงปรารถนาหรือเปลี่ยนแปลงในทางที่เป็นประโยชน์ การพัฒนาผู้อำนวยการในองค์การ จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ค่านิยม และเจตคติของผู้อำนวยการในองค์การที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์ หรือให้เกื้อกูลต่อการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการทำงาน ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติงานในองค์การก็เหมือนเสียงดนตรีที่ต้องเกิดจากการประสานเสียงจึงมีความไพเราะ การปฏิบัติงานที่ดีต้องมีการประสานงานที่ดีด้วยเช่นกัน

จากความหมายของการพัฒนาพอสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เกิดสิ่งที่พึงประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อองค์การ เกิดการเกื้อกูลต่อการทำงาน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

รูปแบบ (Model)

ความหมาย

รูปแบบ หรือ โมเดล (Model) เป็นคำที่เราได้ยินกันบ่อย ๆ อย่างกว้างขวางทั้งในวงการราชการและภาคเอกชน รูปแบบมีหลายลักษณะ รูปแบบตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Model(โมเดล) ซึ่งโดยทั่วไปในแง่ของการพัฒนาย่อมไม่มีสิ่งใดที่มีรูปแบบตายตัว แต่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือค้นแปรเทคนิควิธีการตามแต่เหตุปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ทิสนา เขมมณี(2537:221 - 222) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียน

การสอนรวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามี ประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบ นั้น ๆ ดังนั้น รูปแบบจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ 4 ประการ ได้แก่ มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบ การสอนนั้น ๆ มีการบรรยาย และอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ มีการ จัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำ ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และมีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

อุทุมพร จามรมาน(2541:22) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความสัมพันธ์ของ ะหว่างหน่วยต่าง ๆ หรือ ตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งมีอย่างน้อย 2 มิติ หลายตัวแปรและตัวแปรดังกล่าวต่างมี ความเกี่ยวข้องเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน

ชาญชัยณรงค์ ทรงภาศรี(2552:16) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง สภาพลักษณะที่ครอบคลุม องค์ประกอบสำคัญซึ่ง ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยการบวนการหรือขั้นตอนสำคัญรวมทั้งวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ สามารถช่วยให้สภาพนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่ง ได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

Joyce and Weil.(1986:1-2) กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงแผน (Plan) หรือแบบ (Pattern) ซึ่ง สามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือเพื่อจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึงหนังสือ ภาพยนตร์ และเทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตร แต่ละ รูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

Corsini and Auerbach.(1996:573-574) กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง ชุดของความสัมพันธ์ที่ สร้างขึ้นระหว่างปรากฏการณ์ในโลกความจริง และ โครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทน ของปรากฏการณ์ในโลกความจริง

Keeves.(1989 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี.2537:220 – 221) กล่าวว่าโดยทั่วไปรูปแบบจะต้อง มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา คือ สามารถนำไปสร้างเป็น เครื่องมือเพื่อพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้

3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)

นอกจากนี้ Keeves. (1989) ยังกล่าวว่ารูปแบบ (Model) ที่ใช้อยู่ทั่วไปตามแนวคิดของ Kaplan. (1985) นั้นมีอยู่ 5 แบบ หรือ 5 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ(Analogue Model) เน้นความคิดที่แสดงออกในลักษณะ ของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป ซึ่งใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2. รูปแบบเชิงภาษา(Semantic Model) เน้นความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา โดยเฉพาะการพูดและการเขียน ซึ่งใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์(Mathematical Model) เน้นความคิดที่แสดงออกผ่านทาง สูตร คณิตศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4. รูปแบบเชิงแผนผัง(Schematic Model) เน้นความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ(Causal Model) เน้นความคิดที่แสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ เชิง สาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์หรือปัญหาใด ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบด้านศึกษาศาสตร์เป็น ส่วนใหญ่

สรุป รูปแบบ หมายถึง แบบแผน แนวทาง หรือ โครงสร้างที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กัน ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยอาศัยกระบวนการหรือขั้นตอนการ ตรวจสอบพิสูจน์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่เชื่อถือและยอมรับได้

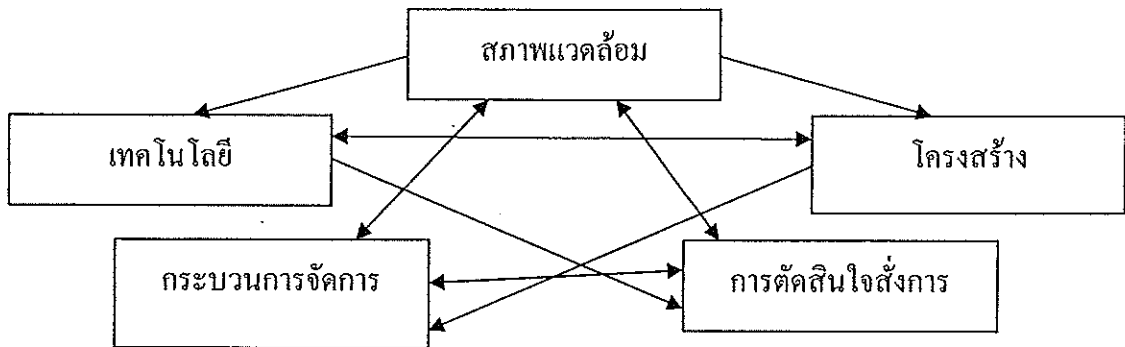
1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบเป็นกระบวนการกำหนดโครงสร้าง แนวทาง วิธีการหรือขั้นตอนในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรม เหตุการณ์หรือสถานการณ์เพื่อให้เกิด สัมฤทธิ์ผลสูงสุด มีนักวิชาการ นักการศึกษาหลายคน ได้กล่าวถึงการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

ชาลวชัยณรงค์ ทรงศาตรี(2552:20) กล่าวว่าการสร้างรูปแบบนั้นไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ที่เป็น เกณฑ์ตายตัว แต่การสร้างรูปแบบส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจ ดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการ

จัดการบริหารส่วนใหญ่ใช้แนวคิดของบราวน์ และ โมเบิร์ก ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง กระบวนการจัดการ และการตัดสินใจสั่งการ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบจึงมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการหาคุณภาพของรูปแบบ ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ Brown and Moberg. (1987)

ที่มา : ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี.(2552 : 19)

Joyce and Weil. (1986 : 359 – 364) กล่าวว่าวิธีการสร้างรูปแบบสามารถแบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ ได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อสมมติที่รองรับรูปแบบหลักการ และมโนทัศน์สำคัญที่เป็น พื้นฐานของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 ลักษณะรูปแบบ เป็นการอธิบายด้วยรูปแบบซึ่งนำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียดและเน้นการปฏิบัติได้ แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ

1. ขั้นตอนของรูปแบบ เป็นรายละเอียดของรูปแบบนั้น ๆ ว่ามีกี่ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ แต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนไม่เท่ากัน

2. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายบทบาทของผู้นำ ผู้เรียนรู้และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละรูปแบบ บทบาทของผู้นำจะแตกต่างกัน เช่น เป็นผู้นำกิจกรรม ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้การแนะนำเป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น

3. หลักการแสดงการโต้ตอบ เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของผู้นำต่อผู้เรียนรู้ การตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนรู้กระทำ เช่น การปรับปรุงพฤติกรรมโดยการให้รางวัลหรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระ เป็นต้น

4. สิ่งสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอน นั้น ๆ ให้เกิดผล เช่น รูปแบบการทดลองในห้องปฏิบัติการต้องใช้ผู้นำที่มีการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ เป็นการแนะนำให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบนั้น ไปใช้ เช่น การใช้กับเนื้อหาประเภทใดจึงจะเหมาะสม จะใช้กับผู้เรียนรู้ระดับใด เป็นต้น นอกจากนั้นยังให้คำแนะนำอื่นๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผลทางตรงเกิดจากกิจกรรมที่จัดตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบ ส่วนผลทางอ้อมเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดจากการสอนตามรูปแบบนั้นเป็นสิ่งที่คาดคะเนไว้ว่าจะเกิดผลไปกับผล สามารถใช้ป็นสิ่งพิจารณาในการเลือกรูปแบบที่ใช้ได้ด้วย

สรุปว่าการสร้างรูปแบบมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 4 ส่วนคือส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ส่วนที่ 2 ลักษณะรูปแบบ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบเป็นการประยุกต์ปรับปรุง แก้ไขรูปแบบเดิมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลดียิ่งขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

ชาลซ์ชัยณรงค์ ทรงคาสรี (2552 : 17) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในรูปแบบของสื่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งการสร้างหรือพัฒนารูปแบบจำลองให้ความรู้ ต้องทำการศึกษาและสร้างแบบแผนการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้รูปแบบจำลองนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการพัฒนารูปแบบนั้นมีสาระสำคัญ คือ รูปแบบควรมีทฤษฎีรองรับ เมื่อพัฒนารูปแบบแล้วก่อนนำไปใช้ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบการพัฒนารูปแบบจะมีจุดมุ่งหมายการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ

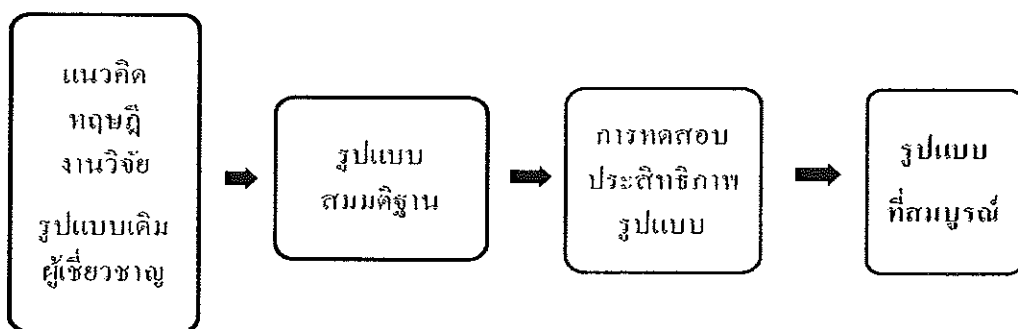
บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 104-106) ได้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องอื่น ๆ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ

ในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน แล้ว
ปรับปรุงโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบหรือ
ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือทำการศึกษารองประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือก
องค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญ ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจสำคัญของ
ขั้นตอนนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร หรือ กิจกรรม) เพื่อให้ได้รูปแบบที่
เหมาะสม ผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน เช่น เป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน
สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรในรูปแบบมีน้อยตัวแต่สามารถอธิบายผลได้มาก ในการวิจัยบาง
เรื่องจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญได้ช่วยพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบขั้นต้นแล้ว
จำเป็นต้องมีการทดสอบความเที่ยงของรูปแบบดังกล่าว เพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะ
พัฒนาโดยมีรากฐานมาจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ดีผ่านมาแล้ว
หรือแม้กระทั่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน
ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลอง ไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อ
ทดสอบดูว่าเหมาะสมหรือไม่ บางครั้งจึงใช้คำว่า “การทดลองประสิทธิภาพของรูปแบบ”

การพัฒนารูปแบบ มีความหมายสรุปได้ว่า คือการดำเนินการอย่างมีแบบแผนเป็นลำดับ
ขั้นตอนและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีทฤษฎี
รองรับ มีการวิจัย ตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถใช้ได้เกิดผลสูงสุดกับ
เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่
ใกล้เคียงกันแต่อาจเกิดผลที่ลดน้อยลง

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ (Model)

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

2.1 ความหมายของคุณธรรม

ความหมายของคุณธรรม ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ยนต์ ชุ่มจิต (2526 : 35) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความดี ความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป

วัลลภ ปิยมโนธรรม (2532 : 92) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เช่น ความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีบุญคุณ ความซื่อสัตย์ต่อผู้เป็นนาย บริจาคช่วยเหลือให้แก่ผู้ที่ทุกข์ยากกว่า การทำหน้าที่ให้ดีที่สุดตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย การอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีปรองดองกัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543 : 190) ให้ความหมายว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกัน เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของคนในสังคมนั้น

Walter. *et.al.* (1966 : 801) ให้ความหมายว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพทางศีลธรรมเฉพาะอย่างหรือนิสัยที่ดี

Good. (1976 : 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน
2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลให้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของ

สังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

Longman. (1978 : 1226) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง ความดี ความสง่า และความมีคุณค่าของนิสัยซึ่งแสดงออก

โดยการประพฤติที่ถูกต้อง

2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่ดีของอุปนิสัยของการประพฤติ

จากความหมายของคุณธรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง จิตสำนึกในคุณงามความดีที่มนุษย์ประพฤติ ปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทั้งทางกาย วาจาและใจ เป็นสิ่งที่สังคมให้การยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า

2.2 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Morality ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2522 : 18) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม คือ ประมวล ความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม

กรมวิชาการ (2523 : 3) ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางของ การประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งกาย วาจาและใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมไทย แยก พิจารณาจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ค่านิยมจริยธรรม (Moral Value) เน้นส่วนที่เป็นลักษณะจิต (Trait) มาตรฐาน ของการประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานของการ ประพฤติถูกต้องดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรมแล้ว สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถือ
2. พฤติกรรมจริยธรรม (Moral Conduct) เป็นส่วนที่มาตรฐานของการประพฤติ ปฏิบัติของสังคมต้องการ การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานของการประพฤติ ถูกต้องดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรม

ทิตานา แคมมณี (2546 : 4) ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม เป็นการแสดงออก ทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม”

Piaget. (1960 : 1) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นลักษณะของมนุษย์ และ หน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ การจัดเตรียมทางสังคม ความสัมพันธ์ในรูปการ กระทำร่วมกัน

Kohlberg. (1976 : 31-53) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ซึ่งเป็นการกระจาย สิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีกฎเกณฑ์ที่เป็นสากล ซึ่งคนส่วนใหญ่ยอมรับได้ในเงื่อนไขที่ ไม่มีความขัดแย้งกัน มีความเป็นอุดมคติและพันธะทางจริยธรรม จึงเป็นการเคารพต่อสิทธิของบุคคล อย่างเสมอภาคกัน

Brown. (1978 : 412) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “จริยธรรม” หมายถึง ระบบกฎเกณฑ์ สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคล ซึ่งเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการจากประสบการณ์ ของบุคคล

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การ แสดงออกของบุคคลหรือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรมภายในเป็นผลจากการคิดดี คิด

ถูก เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง ดีงาม ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและส่วนรวม

2.3 องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาและนักวิชาการหลายท่าน ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมของบุคคล ไว้ดังนี้

ธีระพร อุวรรณโณ (2530 : 54) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ของจริยธรรม ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความเข้าใจในเหตุผล ของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจ แยกความถูกผิดได้ด้วยความคิด
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก ได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการแสดงออก หรือพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจ ที่กระทำถูกหรือในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน

สุพล วังสินธุ์ (2534 : 33) กล่าวถึงการศึกษายขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมจะช่วยให้การอธิบายว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางจริยธรรมแตกต่างกันนั้น มีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม ซึ่งจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ การศึกษา อายุ และเพศ
2. องค์ประกอบทางทางบุคลิกภาพ ได้แก่
  - 2.1 ลักษณะที่มุ่งอนาคต หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ล่วงไปด้วยดี แม้จะเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่พึงตามความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก
  - 2.2 เจตคติต่อกฎหมายความเป็นระเบียบและศีล 5 หมายถึง ความกระแจะความรู้สึกรักของบุคคลที่มีต่อกฎหมายความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีล 5
3. องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ ฐานะทางครอบครัว ผู้เลี้ยงดู วิธีการอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน และอิทธิพลของตัวแบบ

ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจวบปัจจนึก (2520 : 4) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 4 ลักษณะ คือ

จริยธรรมในเชิงความรู้ หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำ ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมต้องเรียนรู้

จริยธรรมในเชิงทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ที่เป็นไปในทางที่ชอบและไม่ชอบ

จริยธรรมในเชิงพฤติกรรม หมายถึง ลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบทั้งต่อตนเองและสังคม อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จริยธรรมในเชิงเหตุผล หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลทางจริยธรรมนี้จะทำให้ทราบถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ

วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544 : 35) สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมว่า “จริยธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทางด้านความรู้ ความคิด ซึ่งได้นำความรู้ เจตคติและเหตุผลเชิงจริยธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวของบุคคล ไม่สามารถมองเห็น ต้องใช้เครื่องมือวัด ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นพฤติกรรม ซึ่งสามารถสังเกตเห็นการกระทำเหล่านั้นได้โดยตรง และลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัญญา องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกและองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคม โดยสังคมมุ่งหวังให้บุคคลมีพฤติกรรม จริยธรรมที่ดี

Hoffman. (1970 : 12) เชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน (Internalization) ขององค์ประกอบจริยธรรม 3 ประการ ที่เป็นอิสระจากกัน ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

Brown. (1978 : 412) มีความเห็นว่าจริยธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct) ซึ่งสอดคล้องกระบวนการซึมซับทางจริยธรรม (Moral Internalization) มี 3 กระบวนการที่เป็นอิสระจากกัน คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

จากการทบทวนเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบของจริยธรรม ครอบคลุมถึงองค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใสในการนำแนวคิด เชิงจริยธรรม ไปสู่การปฏิบัติและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ที่บุคคลตัดสินใจกระทำหรือผิดในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

เนื่องจากจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นการศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาต่างๆ จะสามารถช่วยอธิบายให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งได้แก่ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory) และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม โดยมีรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีที่ควรรู้ มาศึกษา ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

Freud. (1949 : 538) ได้อธิบายว่า บุคลิกภาพของบุคคลจะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิตที่เรียกว่า อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) ตามลำดับ อิดเป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิด และจะผลักดันให้เด็กสนองตอบความต้องการตามสัญชาตญาณ ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้แสวงหาความสุขให้ตนเองด้วย แต่อาศัยการทำงานของอิดอย่างเดียว บางครั้งก็ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ อีโก้จึงพัฒนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการคิดและวางแผนตอบสนองความต้องการนั้น โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ครั้นต่อมาเมื่อเด็กมีอายุประมาณ 3-6 ปี ซูเปอร์อีโก้จึงพัฒนาขึ้นมา เพื่อควบคุมระบบคุณธรรม จริยธรรมในตัวบุคคล ทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดค่านิยมและมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของสังคม โดยผ่านกระบวนการเลียนแบบผู้อบรมเลี้ยงดู ซึ่งส่วนมากก็คือ พ่อแม่นั่นเอง

จากการศึกษาตามแนวคิดนี้ จะพบว่า จริยธรรมควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก และบุคคลจะเพิ่มพูนจริยธรรมให้กับตนเองขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

2.4.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ ทฤษฎีของ Bandura. (1985) นักจิตวิทยาชาวแคนาดา ตามทฤษฎีของแบนดูรา การเรียนรู้ของบุคคลส่วนหนึ่งจะเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะสังเกตจากตัวแบบซึ่งมี 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ได้แก่ ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น ตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบในโทรทัศน์ภาพยนตร์หรือรูปภาพต่างๆ และตัวแบบประเภทสุดท้าย ได้แก่ คำ บอกล่า หรือบันทึก ซึ่งจะปรากฏในรูปของคำ พูด หรือข้อเขียนต่างๆ ผลจากประสบการณ์ตรง และการสังเกตตัวแบบทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ทำให้สามารถคาดหวังได้ถึงวิธีที่จะนำ ผลที่พึงปรารถนามาสู่ตน และในขณะเดียวกันก็มองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลที่เลวร้ายต่างๆ การคิดในเชิง

ประเมินเช่นนี้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมต่างๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานการประพฤติสำหรับตนเอง ตลอดจนการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น (ชัยพร วิชาวุธ. 2526 : 22-23)

ตามแนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคมนี้ การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคล จำเป็นต้องใช้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลประสบด้วยตนเองหรือการให้แบบอย่างที่ดี ตลอดจนการบอกเล่าอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อและตระหนักถึงในที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลรู้จักเลือกและยึดถือเพื่อนำ มาควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงปฏิบัติ

2.4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory)

นักจิตวิทยากลุ่มนี้คือ Kohlberg. (1979 : 179) ซึ่งเชื่อว่าจริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจถูกคิดของการกระทำ มิได้เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคม (Socialization) แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งผูกพันอยู่กับอายุของบุคคลจะมีพัฒนาการทางคุณธรรม จริยธรรมจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นที่สูงกว่า ไม่มีการย้อนกลับและไม่มีการเร่งขึ้น

นอกจากนี้ โคลเบิร์ก ยังได้แบ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 1

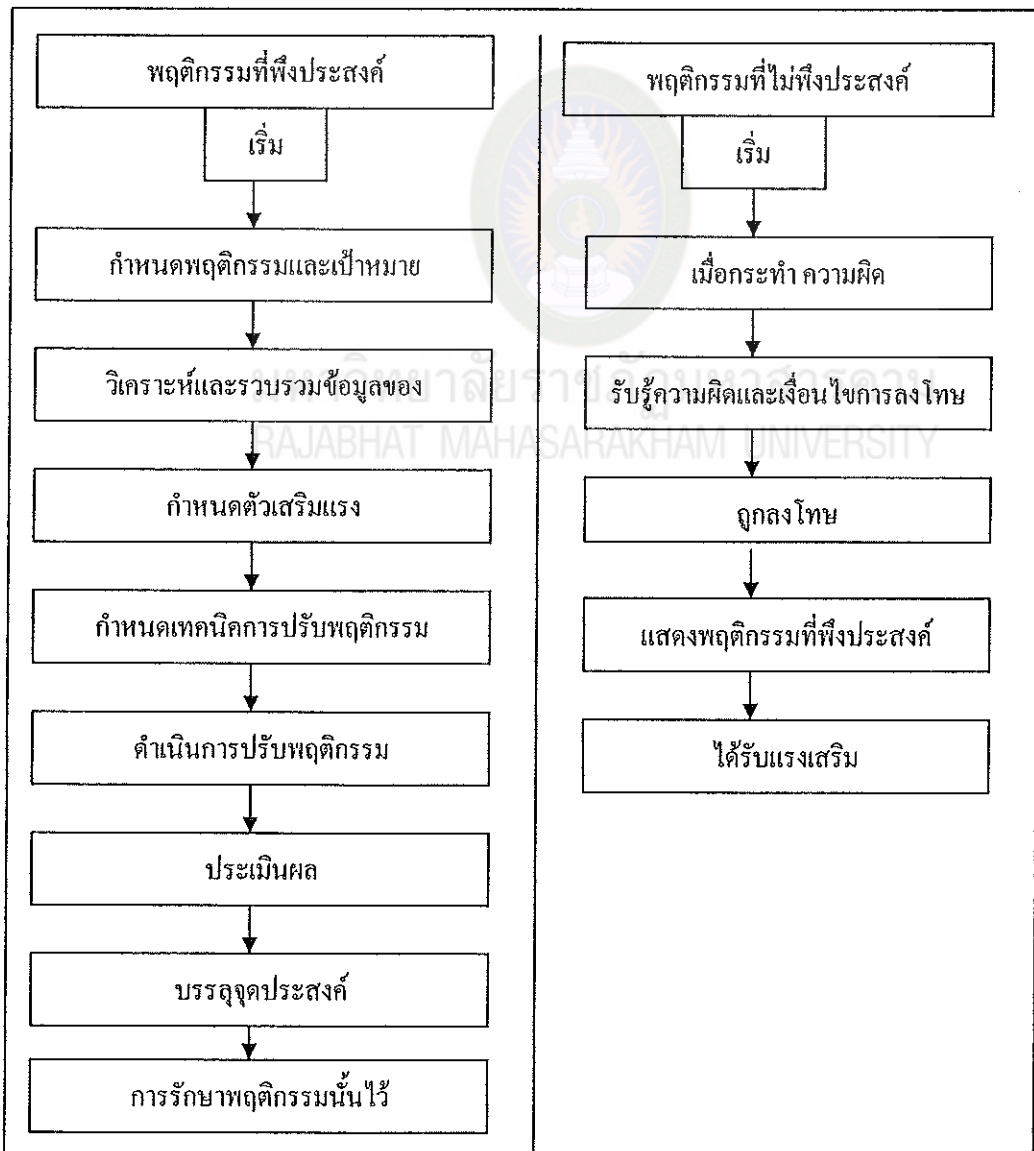
ตารางที่ 1 เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (2-7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี) (ระดับต่ำ)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำ ตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10-16 ปี) (ระดับกลาง)
ขั้นที่ 4 หลักการทำ ตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำ ตามคำ มั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป) (ระดับสูง)
ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา พบว่า จริยธรรมของบุคคลย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสติปัญญา เพราะบุคคลที่มีอายุมากขึ้นย่อมมีโอกาสแห่งการเรียนรู้ทางจริยธรรมมากขึ้นด้วยและการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลจะเป็นตามลำดับขั้น โดยพัฒนาจากขั้นที่ต่ำสุด และขยับยากน้อยกว่า จำเป็นต้องเกิดขึ้นก่อนขั้นที่สูงขึ้นไป

2.4.4 ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory)

นักทฤษฎีกลุ่มนี้คือ Skinner. (1976) ทฤษฎีนี้ประยุกต์มาจากทฤษฎีการวางเงื่อนไข
กรรมวิบาก (Operant Conditioning) อธิบายการเรียนรู้ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้โดยอาศัย
หลักการปรับพฤติกรรม ซึ่งเจาะจงเฉพาะกระบวนการเรียนรู้แบบการกระทำอันเป็นการเรียนรู้ถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างผลกรรมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก จะมีผลในการกำหนดถึงการ
แสดงพฤติกรรมนั้นในอนาคต สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526 : 14-21) ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนรากฐานความ
เชื่อที่ว่า พฤติกรรมของคนถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรง และเงื่อนไขการลงโทษ วิธีปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรมตามแนวคิดนี้ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำ พฤติกรรมนั้น ได้รับแรงเสริม
และหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขเพื่อให้ผู้กระทำ พฤติกรรมนั้น ไม่ได้รับแรงเสริม
กระบวนการเสริมแรงและการลงโทษ มีรายละเอียดตามแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กระบวนการเสริมแรงและการลงโทษ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526 : 14-21)

2.4.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

เป็นทฤษฎีใหม่ที่เกิดขึ้นมาเมื่อไม่นานนี้ โดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 2-5) ได้เสนอว่า ถ้าเปรียบเทียบพฤติกรรมต่างๆ ของคนดี คนเก่งเหมือนผลไม้บนต้น การจะให้ผลคอกใหญ่หวานอร่อย ลำต้นและรากจะต้องสมบูรณ์ ลักษณะทางจิตใจ 5 ประการจึงเปรียบเสมือนลำ ต้นของต้นไม้จริยธรรมซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรม

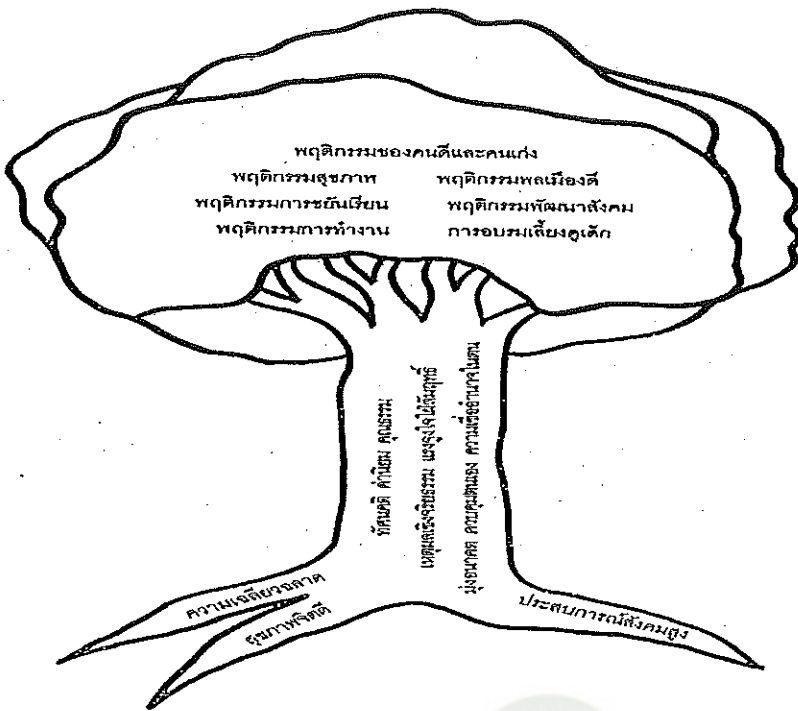
ลักษณะพื้นฐานทางจิตมี 3 ประการ คือ

1. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด เหมาะสมกับอายุ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางการคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงขึ้นไป
2. ประสพการณ์ทางสังคม หมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
3. มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งหมายถึง การมีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้ง 3 ประการนี้ เป็นสาเหตุสำคัญของการพัฒนาลักษณะทางจิตใจ 5 ประการที่ลำ ต้น และพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง ซึ่งเป็นผลไม้บนต้น ในทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนั้นมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่จะต้องเสริมตั้งแต่เด็กวัย 2 ขวบขึ้นไปควรพัฒนาการฝึกให้กระทำพฤติกรรมที่ติงามจนติดเป็นนิสัย ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสามารถแสดงให้เห็น ได้ดังแผนภูมิที่ 3

จากการศึกษาแนวทฤษฎีที่สำคัญข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ถึงจิตใจ และพฤติกรรมของบุคคล ในการปลูกฝังและส่งเสริมให้บุคคลมีจริยธรรมจึงจำ เป็นต้องอาศัยทฤษฎีเหล่านี้เป็นแนวทาง เพื่อค้นหาวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งจริยธรรมที่ควรปลูกฝังและส่งเสริม นั้น ควรเป็นหลักธรรมที่ยอมรับกันในสังคม และไม่ขัดต่อศาสนาที่บุคคลนับถือ ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนความสงบสุข ความดีงามของการประพฤติปฏิบัติ

แผนภาพที่ 4 ภาพทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงจิตลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจของ
พฤติกรรมทางจริยธรรม ดวงเดือน พันธมนาวิน (2538 : 2-5)

อย่างไรก็ตามพัฒนาการด้านจริยธรรมในตัวบุคคลย่อมเกิดขึ้นอยู่แล้วหรือมีอยู่แล้ว เพียงแต่ถ้าได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้แข็งแรงขึ้น ก็จะเป็นรากฐานในการพัฒนาถึงขั้นสูงสุดตามวัย สิ่งเหล่านี้จะติดตัวและฝังอยู่ภายใต้จิตสำนึกของบุคคลตลอดไป

3. แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

แนวความคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยและประชาธิปไตย เป้าหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous) มีความสอดคล้องกันทั้งความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมนั้น มีผู้ให้แนวความคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมหลายท่าน

ประเวศ วะสี (2537 : 14) กล่าวว่า ต้องมีฐานอยู่บนความจริงความรู้จริงเริ่มต้น จากความสัมผัสความจริงระดับเบื้องต้น ซึ่งเมื่อนำมาคิดต่อจะทำให้รู้ความจริงลึกซึ้งอีก ถ้ารู้สึกก็จะทำให้เชื่อมโยงความรู้ได้ การเชื่อมโยงความรู้ได้ เรียกว่า ปัญญา การเรียนรู้ควรไปให้ถึง 3 ระดับ คือ

1. เกิดความรู้ที่รู้ความจริง
2. เกิดปัญญาที่เชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ได้
3. เกิดจิตสำนึกเพราะความเข้าใจตัวเอง สัมพันธ์กันสรรพสิ่งทั้งหลาย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2539 : 22-25) ได้ปาฐกถาถึงการเสริมสร้างวินัยว่า สามารถสร้างเสริมโดยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน ซึ่งเริ่มต้นเมื่อชีวิตเข้าสู่สังคม ผู้ชีวิตใหม่ สู้หมู่ใหม่ สร้างให้เกิดวินัยตั้งแต่แสดงพฤติกรรมครั้งแรก และให้เกิดการกระทำเช่นนั้นอย่างต่อเนื่อง พ่อแม่จึงต้องมีวินัยดีและเป็นแบบอย่าง อบรมสั่งสอนเด็ก หากปล่อยให้ไม่มีพฤติกรรมเคยชินเป็นอย่างอื่นก็จะแก้ไขลำบาก เมื่อเด็กเติบโตขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมถ่ายทอดเรื่องระเบียบวินัย การสร้างวินัยให้ได้ผลต้องใช้ระบบสัมพันธ์ขององค์รวม คือ ทั้ง 3 ด้าน

1. ด้านพฤติกรรม คือ ให้มีพฤติกรรมดีด้วยความเคยชิน
2. ด้านจิตใจ คือ มีความสุข มีความพึงพอใจในการทำพฤติกรรมนั้น
3. ด้านปัญญา คือ มีความเข้าใจเหตุผล เห็นคุณค่าของการกระทำ จะสนับสนุน

ให้จิตใจต้องการทำพฤติกรรมนั้นๆ มากยิ่งขึ้น

การพัฒนาต้องเสริมสร้างให้ได้องค์ประกอบสัมพันธ์พร้อมกันทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว ปัจจัยในการเสริมสร้างวินัย ได้แก่

1. ภัยขามิตร ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ เพื่อนที่เป็นต้นแบบของพฤติกรรมให้ความรัก ความอบอุ่น ศรัทธา และความสุขทางจิตใจ ตลอดจนชี้แนะเหตุผลให้ใช้ปัญญาพิจารณา
2. การเสริมสร้างจิตใจให้มีอุดมคติมุ่งมั่นประพฤติโดยใช้ปัญญาไตร่ตรอง เมื่อปฏิบัติแล้วก็เกิดความภูมิใจ

Peters. (1974 : 253) เสนอกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองทางจริยธรรมว่า

1. การศึกษาต้องให้เด็กซึมซับเนื้อหาที่เป็นหลักพื้นฐาน (Basic Rules) ที่จะใช้ได้กับทุกสังคมของโลก (Universal) ที่ว่าการกระทำใดๆ ของคนต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งการพิจารณาเลือกระทำนี้ปราศจากอคติและใช้หลักของเมตตาธรรม
2. การศึกษาต้องให้เด็กได้เป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ (Legislative Function) โดยหล่อหลอมให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล สามารถสร้างกฎเกณฑ์ของตนโดยการจัดบรรยากาศและประสบการณ์การเรียนรู้ ความอบอุ่น ความไว้วางใจ ให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย โดยในวัยต้นค่อนข้างเป็นการปฏิบัติด้วยแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic) จากการสังเกตเลียนแบบ ปฏิบัติตามกฎหมาย เกิดความเข้าใจเหตุผลของการกระทำหล่อหลอมความรู้สึกรู้สึกคิด และการกระทำจากแรงจูงใจภายในตน (Intrinsic)
3. การศึกษาต้องให้เด็กได้ปฏิบัติตนในการพิจารณา (Judicial Function) กฎเกณฑ์การกระทำในสถานการณ์ต่างๆ เนื่องจากกฎเกณฑ์และการกระทำบางอย่างมีข้อขัดแย้ง (Conflict) ไม่

สามารถอธิบายได้ด้วยคำตอบที่ตายตัว เด็กจึงต้องพิจารณาทบทวน โดยนำความรู้จาก การปฏิบัติมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ตนเองสามารถเผชิญสถานการณ์และความขัดแย้งต่างๆ ได้โดยการ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นใหม่บนหลักพื้นฐาน (Basic Rules) การเรียนรู้นี้ไม่ได้เกิดจากการท่อง บ่นแต่เป็นการฝึกกระบวนการคิดการตัดสินใจจากกรณีตัวอย่างที่หลากหลาย

4. การศึกษาต้องพัฒนาความสามารถในการบริหารตนเองในการปฏิบัติ (Executive Function) เด็กมีความเข้าใจเนื้อหา (Content) และสามารถสร้างรูปแบบ (Form) ในการปฏิบัติได้ แต่ มักละเลยในการปฏิบัติจริง การศึกษาจึงต้องเสริมความเข้มแข็งของเจตนา (Strength of Will) ด้วยการ ให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่ง Peters. (1966 : 288 ; citing Laws n.d. : unpagged) กล่าวว่า ถ้า บุคคลมีความรักและภาคภูมิใจในตนเองจะเกิดความละอาย ความเสียใจ เมื่อทำในสิ่งที่ผิด เกิด ความรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้อื่นที่ได้รับผลจากการกระทำของตน ความภาคภูมิใจในตนเอง จึงมี ความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งทางจริยธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

ในทัศนะของ Dewey. (1961 : 25-31) การจัดการศึกษาแบบใหม่เป็นการพัฒนาผู้เรียน ด้วยประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยง “ประสบการณ์” ของผู้เรียน ได้ จากการจัดสภาพแวดล้อม ด้านเนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ การจัดการองค์การทางสังคมใน โรงเรียนให้มี ความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเข้าด้วยกัน ได้ สามารถสร้างบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ทัศนคติของตนรู้จักศักยภาพมีสามัญ สำนึก มีความสามารถในการตัดสินใจ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่ง Deweyเชื่อว่า ประสบการณ์ ต่าง ๆ ในชีวิตของผู้เรียนจะเกิดต่อเนื่องกันไป และการจัดการศึกษาควรมีลักษณะ ดังนี้

1. การควบคุมทางสังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ทุกคนมีโอกาสสร้างเสริมและตระหนัก ในความรับผิดชอบ เด็กมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคม โดยครูเป็นผู้คิดและวางแผนในการจัดให้เด็กมี โอกาสในการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การควบคุม และจัดระเบียบทางสังคมและการวางแผนเพื่อ จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ครูต้องสำรวจความสามารถและความต้องการเฉพาะของนักเรียนขณะเดียวกันก็ ต้องให้มีเนื้อหาสาระที่จะเป็นความรู้และประสบการณ์ที่ยืดหยุ่นเพียงพอซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีเสรีภาพ ในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ของแต่ละคนจากระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่ง เป็นกระบวนการทางสังคม ในกรณีที่เด็กไม่สามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มได้ ครูต้องศึกษาค้นหาสาเหตุและช่วยให้เกิดการปรับปรุง

2. ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุม ผู้ชี้ขาดมาเป็นผู้เตรียมประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ พฤติกรรมของกลุ่ม

3. ครูจะต้องมีความเด็ดเดี่ยวในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างยุติธรรมมิใช่เพื่อ แสดงอำนาจของตนเอง บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบเก่า ครูมักใช้คำสั่งบังคับใน สถานการณ์เกือบทั้งหมด เงื่อนไขการควบคุมทางสังคมโดยเด็กเองจึงขาดหายไป ครูเป็นผู้สร้างแนว

ปฏิบัติและครูเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ จึงอยู่ในระเบียบแต่เนื่องจากครูเป็นผู้กำกับดูแลอยู่ มิใช่เกิดจากการมีส่วนร่วมของพวกเขาในสังคม

4. ระบบการศึกษาต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น สภาพของชุมชน ภาพภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ อาชีพ ฯลฯ ต้องมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์หลักทางการศึกษากับความรู้สึกภายในที่เกิดขึ้นในตัวเด็กนำไปสู่การพัฒนาทั้งสติปัญญาและจริยธรรมผู้เรียนสามารถแยกแยะและประเมินคุณค่าของประสบการณ์ที่ตนเรียนรู้ได้ดี โดยมีสัมพันธ์ภาพทางบวกระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกันแต่ประสบการณ์ต่าง ๆ มีผลต่อการเรียนรู้ไม่เท่าเทียมกัน ประสบการณ์บางอย่างหรือการเรียนการสอนบางสภาพการณ์ เป็นการปิดกั้นหรือเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ลำดับต่อไปก็มี อาจทำให้ความคิดกระจัดกระจายและเกิดพฤติกรรมที่ไม่ผสมผสานบูรณาการกัน ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมกระบวนการเรียนรู้ และทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้การเรียนรู้จากประสบการณ์มีปัจจัย 2 ประการ คือ ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และความต่อเนื่อง (Continuity) แต่ผู้เรียนจะเรียนรู้จากประสบการณ์ในสังคมนั้นต้องมีเสรีภาพส่วนบุคคลและการควบคุมทางสังคม (Social Control) การควบคุมทางสังคมต้องไม่เป็นข้อจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลการอยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้กฎเกณฑ์ร่วมกันที่ผู้ปฏิบัติยินยอมรับช่วยให้สังคมดำเนินไปได้โดยที่บุคคลรู้สึกว่าคุณเป็นอิสระไม่ถูกบังคับบงกชของโรงเรียนในการจัดการศึกษา คือ การจัดระเบียบที่ดีของโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อสภาพการควบคุมทางสังคม การควบคุมนี้ไม่เน้นการใช้อำนาจหรือการลงโทษตามอำเภอใจของครู แต่นักเรียนจะเป็นผู้ควบคุมตนเองและควบคุมสังคมของตนเอง

Pike and Selby. (1999 : 200) เสนอไว้ว่า การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์นั้นควรมีเป้าหมายพัฒนานักเรียนให้มีความคิดเชิงระบบที่ประสานสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงระบบสังคมโลกที่ความสัมพันธ์ระดับสากลและมิติของเวลา มีความสัมพันธ์กันก่อให้เกิดผลต่อเนื่องกัน ขณะเดียวกันนักเรียนก็มีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่ครอบคลุมถึงศักยภาพของตน มีความคิดเชิงสัมพัทธ์ ไม่ตัดสินค่านิยมของผู้อื่น ยอมรับความคิดของผู้อื่น ตระหนักในความร่วมมือและผลการกระทำของตนที่มีต่อระบบรวม รวมทั้งมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญต่อสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมือที่จะสนับสนุน (Medium) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้โดยตรง การจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงต้องมีความกลมกลืนกันของวิธีการสอน เนื้อหาสาระ สื่อ และบรรยากาศโดยเน้นการสอนแบบมีส่วนร่วมให้ความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ กระตุ้นจินตนาการและความคิดเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา

ไกรยุทธ ชีรตยาคันนัท (2531 : 7-10) จากการวิเคราะห์ซึ่งใช้เป็นกรอบในงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2543 : 11-12) พบว่าคุณลักษณะที่ดีของคนไทยที่พึง

ประสงค์ ซึ่งกำหนดในมาตรฐานการศึกษาชาติ และชุดของคุณธรรมระดับบุคคล เพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่

1. คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ รวม 4 ชุด ได้แก่

1.1 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทนความสามารถพึ่งตนเอง และการมีวินัย

1.2 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ถิ่นทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู

1.3 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยยึดประวิงหรือดักเตือนให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความมีสติและรอบคอบและความตั้งใจให้ดี

1.4 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอารอดเอาเปรียบ ความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัย

2. คุณลักษณะด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพการมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และความอ่อนน้อมถ่อมตน

3. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้การทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความใฝ่เรียนใฝ่รู้ ความรักโรงเรียนและความรักการอ่าน

จากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นที่การพัฒนาให้รู้จักตนเอง เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ใช้กระบวนการทางปัญญาในการพิจารณา ตัดสินใจเลือกกระทำ เพื่อคงความยั่งยืนของจริยธรรมและอุดมการณ์คุณธรรมที่เกิดจากภายในตน โดยการบูรณาการเนื้อหาในกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เด็กเกิดประสบการณ์และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในบรรยากาศแห่งการยอมรับความแตกต่างของศักยภาพของบุคคล การปล่อยให้เด็กเรียนรู้ตามยถากรรมหรือตามอำเภอใจเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง เพราะไม่ทำให้เกิดการกระตุ้นทางปัญญา (Cognition Stimulation) ผู้ใหญ่ต้องจัดสถานการณ์ทางสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้และมีศักยภาพในการเผชิญปัญหาและสถานการณ์ที่ยาก

การบ่มเพาะคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขถือว่าเป็นส่วนสำคัญ ที่ควรให้เรียนรู้ในโรงเรียน โดยที่โรงเรียนจะทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้เข้าใจนอกจากโรงเรียนแล้ว บ้านก็มีส่วนสำคัญประสบการณ์ในอดีตรวมทั้งวัฒนธรรมของบุคคลมักจะเกิดขึ้นที่บ้าน ปัญหาการบ่มเพาะคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขในโรงเรียน หากเทียบกับแนวคิด Dewey. (1975) ซึ่งได้มองภาพจากสังคมอเมริกันว่าการมองประชาธิปไตยโดยนั้นคนอเมริกันมักมองจากอดีตคือว่า สงครามการเมืองเป็นแม่แบบสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แล้ว ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงเป็นตัวละครสำคัญที่ไม่สามารถจำลองหรือสร้างแบบของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงให้กับผู้เรียนได้ ในการบ่มเพาะคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขก็เช่นเดียวกัน เราไม่อาจจำลองหรือสร้างแบบการบ่มเพาะคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข จากแนวคิดของผู้ใดผู้หนึ่งที่คิดว่าสมบูรณ์แบบได้เนื่องจากสภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคมมีพื้นฐานความเป็นมาที่แตกต่างกันและสถานการณ์ที่เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้จำเป็นจะต้องหารูปแบบการบ่มเพาะที่เหมาะสมจากมุมมองและความร่วมมือของผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลายรวมถึงมุมมองแนวความคิดของเด็กและเยาวชนด้วย เพราะเป็นผู้ที่จะต้องตัดสินใจเลือกกระทำ เพื่อคงความยั่งยืนของจริยธรรมและอุดมการณ์คุณธรรมที่เกิดจากภายในคนต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีวินัย

ความมีวินัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัย ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีสาระสำคัญ ดังนี้

4.1 ความหมายของความมีวินัย

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายบุคคลิกภาพไว้ดังนี้ เช่น

บุญมี แทนแก้ว (2541 : 62) ได้ให้ความหมายว่า ความมีวินัย หมายถึง การนำไปในทางที่ดี นำไปในทางเจริญก้าวหน้า ผู้มีวินัยหรือมีระเบียบ มีแบบ มีแผน และมีความงดงามด้วยจริยธรรมศีลธรรมที่ได้ศึกษาคิแล้ว ย่อมเป็นความดีเป็นมงคล

พระสมชาย ฐานวุฒโฑ (2541 : 72) ได้ให้ความหมายว่า ความมีวินัยหมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่กระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน วินัยช่วยให้คนในสังคมห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 1077) ได้ให้ความหมายว่าวินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

วสัน ปุณผล (2542 : 10) ได้ให้ความหมายว่า ความมีวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม เกิดจากความรู้สึกรู้สึกมองเห็นคุณค่าในการปฏิบัติ มิได้เกิดจากข้อบังคับจากภายนอกเท่านั้น แม้จะมีอุปสรรคก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับความมีวินัย

ได้มีผู้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความมีวินัยไว้ เช่น

บุญมี แทนแก้ว (2541 : 62) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยว่า สังคมใหญ่เมื่อมีสมาชิกจำนวนมากร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวกสมาชิกย่อมมาจากชาติตระกูลต่างกัน มีนิสัยใจคอต่างกัน ถ้าขาดระเบียบวินัยต่างคนต่างทำตามที่ตนพอใจ ทำตามที่ตนต้องการ ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น ในที่สุดความโกลาหล วุ่นวาย ย่อมตามมา มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นปกติ ความสงบสุขจะเกิดขึ้น ไม่ได้เลย ดังนั้น จึงต้องอาศัย วินัยเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน

อุมาพร ตรีภคสมบัติ (2542 : 26 – 28) ได้กล่าวถึง การฝึกวินัยเป็นสิ่งสำคัญกล่าวคือการอบรมระเบียบวินัย เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของเด็ก พ่อแม่จำเป็นจะต้องสอนให้เด็กรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และขอบเขตของพฤติกรรมนั้นมีอยู่แค่ไหน ลูกจำเป็นจะต้องรู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย และพ่อแม่ก็จำเป็นต้องบอกให้ลูกรู้ว่าพ่อแม่ยึดถือคุณค่าและหลักการอะไรบ้างการฝึกวินัย คือ การสอนเด็กให้รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เมื่อเด็กยังเล็ก ผู้ใหญ่โดยเฉพาะพ่อแม่จะต้องเป็นผู้ช่วยเด็กควบคุมพฤติกรรมของเขา และด้วยการอบรมอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เล็ก เมื่อโตขึ้นเด็กจะควบคุมตนเองได้ในที่สุด และนั่นคือ เป้าหมายสูงสุดของการฝึกวินัย คือ การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง จะรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ มีความสามารถที่จะบังคับตนเอง และควบคุมตนเองได้ดี โดยไม่ต้องมีผู้อื่นหรือกฎเกณฑ์อื่นๆ มาคอยควบคุมเด็กควรมีวินัยเรื่องใดบ้าง เด็กควรมีวินัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วินัยในความประพฤติทั่วไป เช่น

- 1.1 เก็บข้าวของเป็นที่เป็นทาง
- 1.2 ตรงต่อเวลา
- 1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำสั่ง
- 1.4 รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร
- 1.5 ประพฤติตนเหมาะสมกับวัย

2. วินัยในกิจวัตรประจำวัน เช่น

2.1 มีระเบียบวินัยในตนเอง เช่น รักษาร่างกายได้สะอาดสะอาด แต่งตัวเรียบร้อย เก็บข้าวของของตนให้เป็นที่ ทำกิจวัตรของตนตามกำหนดเวลา

2.2 ดูแลช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย

3. วินัยในการเรียน เช่น รับผิดชอบในการเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม ทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนเองโดยไม่ต้องสั่ง

4. วินัยในการทำงาน เช่น

4.1 มีความรับผิดชอบ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำสิ่งใดก็ทำงานสำเร็จ และทำอย่างเต็มความสามารถ

4.2 รักษาคำพูดคำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น

5. วินัยในการควบคุมตนเอง เช่น

5.1 ควบคุมอารมณ์ได้ดีตามสมควร ไม่โมโหจนเฉียวเมื่อถูกขัดใจ ไม่โกรธจนควบคุมตนเองไม่ได้

5.2 อดทนต่อความลำบากได้ตามวัยทั้งหมดนี้เป็นวินัยพื้นฐานที่เด็กควรได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ การฝึกวินัยต้องเริ่มตั้งแต่เด็กยังเล็กหากไปฝึกเมื่อโตแล้ว เช่น เมื่อเข้าวัยรุ่นหรือเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้วก็จะกระทำการฝึกได้ยาก และผลที่ได้ก็จะไม่ดีเท่าไร เข้าทำนอง “ไม้อ่อนคดง่าย ไม้แก่คดยาก” ทั้งนี้เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่นิสัยและบุคลิกภาพกำลังอยู่ในระยะเริ่มต้นก่อตัว ความคิด อารมณ์ และการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน หรือฝังแน่นเข้าไปในตัวเด็ก คุณยังสามารถดึงเอาสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากตัวเขา และบรรลุสิ่งดี ๆ เข้าไว้แทน หากพ้นอายุ 18 ปีไปแล้ว บุคลิกภาพก็จะอยู่ตัว เป็นรูปแบบที่ชัดเจน และฝังลึกจนยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับความมีวินัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบแบบแผนข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ เพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และก่อให้เกิดประโยชน์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคม เพื่อให้คนในชุมชน และสังคม เป็นคนที่มีคุณภาพ

4.3 การวัดความมีวินัย จากการศึกษาวิธีการวัดความมีวินัยที่ผ่านมาได้เคยมีนักวิจัยสร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดบุคลิกภาพไว้ เช่น

ศุภวิชญ์ จันทิพย์วงษ์ (2548 : 130) ได้สร้างเครื่องมือวัดเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองเป็นแบบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด ถึงน้อยที่สุด

เอริสา มโนธรรม (2550 : 139) ได้สร้างเครื่องมือวัดความมีวินัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด

พัชรี ศิลารัตน์ (2556 : 67) ได้สร้างเครื่องมือวัดบุคลิกภาพเป็นแบบสอบถามบุคลิกภาพ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุดถึง จริงมาก จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวัดบุคลิกภาพของ เอริสา มโนธรรม และ พัชรี ศิลารัตน์ นำมาปรับใช้ในการวัดบุคลิกภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยดำเนินการปรับข้อคำถามบางส่วน ปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือวัดบุคลิกภาพที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุดประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

ได้มีนักวิชาการ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพไว้ดังนี้ เช่น

พรลลิตี มั่นคง (2549 : 66 – 67) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทคโนโลยีกรุงเทพ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสัยในการเรียน ความเชื่ออำนาจในตนเองสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ลักษณะทางกายภาพทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับอาจารย์สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

Wiggins. (1971 : 289) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองพบว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผล มีความยืดหยุ่นในความคิด และพฤติกรรมทางสังคม และมีสุขภาพดีกว่าผู้ที่ขาดวินัยในตนเองด้วย

Naumann. (1983 : 354 – Abstract) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระเบียบวินัยในโรงเรียนมัธยมที่มีต่อบรรยากาศในโรงเรียน ซึ่งผลวิจัย สรุปว่า

- 1.วิธีการใช้ระเบียบวินัย ไม่ใช่เป็นหัวข้อกำหนดบรรยากาศของ โรงเรียน
- 2.บุคลิกภาพและความแตกต่างในวิธีการของผู้รักษาวินัยเป็นตัวกำหนดแบบอย่างที่ดีของโรงเรียน

5. บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย

สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งมีสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในทุกอำเภอ มีจำนวน โรงเรียน 27 โรงเรียน จังหวัดหนองคาย แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ ประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองหนองคาย
2. อำเภอท่าบ่อ
3. อำเภอศรีเชียงใหม่
4. อำเภอโพนพิสัย
5. อำเภอสังคม
6. อำเภอสระใคร
7. อำเภอเฝ้าไร่
8. อำเภอโพนพิสัย

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 27 โรงเรียน จำแนกโรงเรียนออกเป็น 4 ขนาด โดยใช้เกณฑ์การจำแนกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. 2555 : 4)

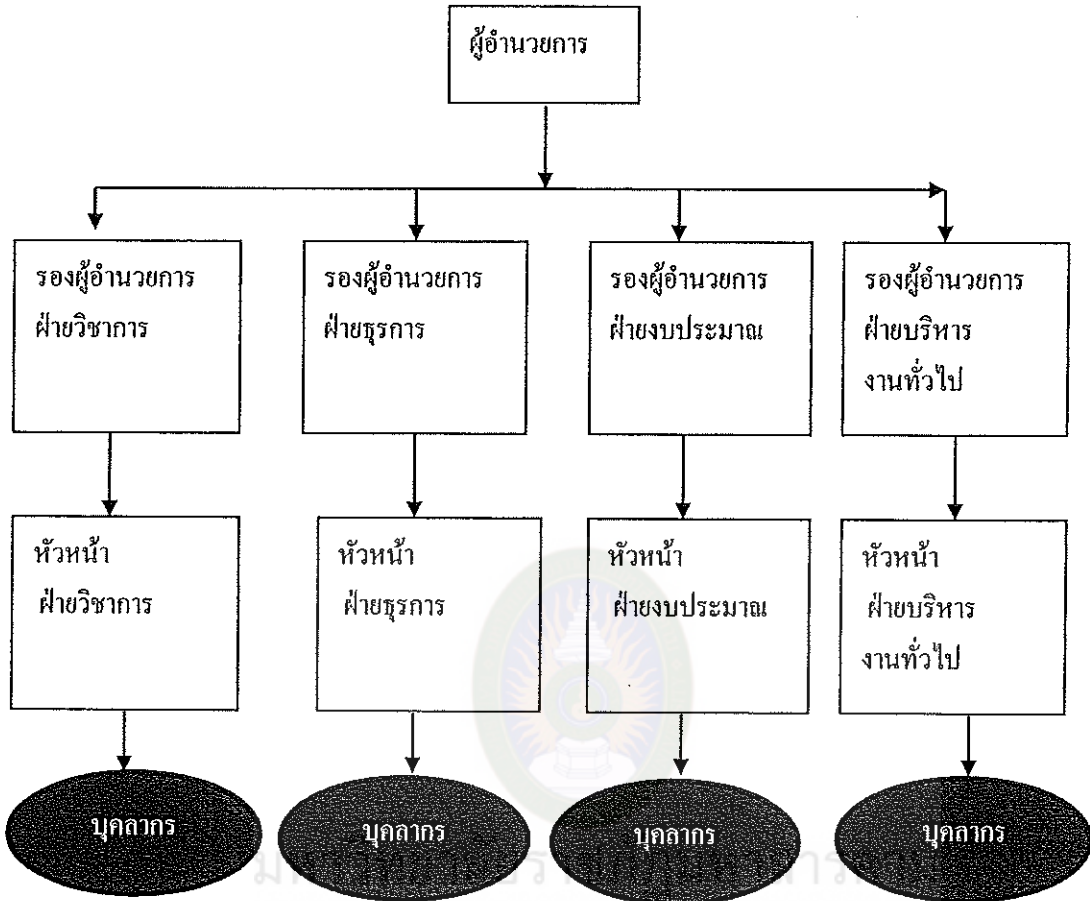
- 5.1 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนมากกว่า 2,500 คนขึ้นไป
- 5.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ถึง 2,499 คน
- 5.3 โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 500 คน ถึง 1,499 คน
- 5.4 โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 1 คน ถึง 499 คน

รายละเอียดจำนวน โรงเรียนและจำนวนนักเรียนในจังหวัดหนองคายดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

อำเภอ	โรงเรียน	ขนาด	จำนวนนักเรียน
1.อำเภอเมืองหนองคาย	1.1 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร	ใหญ่พิเศษ	3,626
	1.2 โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร	ใหญ่	1,747
	1.3 โรงเรียนหินโงมพิทยาคม	เล็ก	365
	1.4 โรงเรียนพระธาตุบังพวนวิทยา	เล็ก	363
	1.5 โรงเรียนเวียงคำวิทยาคาร	เล็ก	254
	1.6 โรงเรียนกวนวันวิทยา	เล็ก	126
	1.7 โรงเรียนคำยบกวานวิทยา	เล็ก	98
2.อำเภอท่าบ่อ	2.1 โรงเรียนท่าบ่อ	ใหญ่	2,418
	2.2 โรงเรียน โศกคอนพิทยาคม	กลาง	657
	2.3 โรงเรียนเคื่อพิทยาคม	เล็ก	412
	2.4 โรงเรียนท่าบ่อพิทยาคม	เล็ก	374
	2.5 โรงเรียนถ่อนวิทยา	เล็ก	341
	2.6 โรงเรียนหนองนางพิทยาคม	เล็ก	197
3.อำเภอศรีเชียงใหม่	3.1 โรงเรียนพานพร้าว	เล็ก	464
	3.2 โรงเรียนพระพุทธบาทพิทยาคม	เล็ก	291
4.อำเภอโพธิ์ตาก	4.1 โรงเรียนโพธิ์ตากพิทยาคม	กลาง	543
	4.2 โรงเรียนวรลาโพธิ์นุสรณ์	เล็ก	363
5.อำเภอสังคม	5.1 โรงเรียนสังคมวิทยา	กลาง	821
	5.2 โรงเรียนวังม่วงพิทยาคม	เล็ก	423
6.อำเภอสระใคร	6.1 โรงเรียนน้ำสวยวิทยา	กลาง	824
	6.2 โรงเรียนฝางพิทยาคม	เล็ก	345
7.อำเภอโพนพิสัย	7.1 โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย	ใหญ่พิเศษ	2,823
	7.2 โรงเรียนปากสวยพิทยาคม	กลาง	915
	7.3 โรงเรียนกุดบงพิทยาสรรค์	กลาง	726
	7.4 โรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา	กลาง	524
	7.5 โรงเรียนร่มธรรมานุสรณ์	เล็ก	314
8.อำเภอเฝ้าไร่	8.1 โรงเรียนเซิมพิทยาคม	กลาง	846
8 อำเภอ	27 โรงเรียน		21,191

โครงสร้างการบริหารงาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

แผนภาพที่ 5 การบริหารงาน ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารงาน ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็น ผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 4 ฝ่าย เป็นรองผู้บังคับบัญชา รับหน้าที่ช่วยเหลือ ผู้อำนวยการตามฝ่ายกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย โดยมีหัวหน้าฝ่ายในแต่ละฝ่ายเป็นผู้นำในการปฏิบัติ ในแต่ละฝ่าย และมีบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย

6. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วิธีการค้นหาตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นหาตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมากำหนดเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการ มีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

6.1 ปัจจัยด้านส่วนบุคคล

6.1.1 ความรู้เรื่องวินัยนักเรียน

ระดับของความรู้

Bloom. (1971 : 355) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้หรือความสามารถทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับเรียงจากพฤติกรรมชั้นง่ายไปสู่ชั้นยาก ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต้นโดยบุคคลอาจจะเพียงจำได้ นึกได้ หรือโดยการมองเห็นได้ขึ้นก็อาจจะจำได้ เช่น การรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา เป็นต้นซึ่งพฤติกรรมขั้นนี้ไม่ได้ใช้ความคิดที่ซับซ้อนหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ใช้ความสามารถของสมองมากนัก

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมขั้นที่สูงขึ้นมาจากความรู้ ความจำ บุคคลจะสามารถจัดหมวดหมู่การรับรู้ได้ แสดงได้อธิบายได้ คาดคะเนได้

3. การนำความรู้ไปใช้ (Application) เป็นพฤติกรรมความรู้ขั้นสูงขึ้นมาอีก ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา เช่น การแปลความหมายได้ดัดแปลงได้ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลสามารถแยกส่วนประกอบย่อย ๆ ของส่วนรวมออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้เข้าใจส่วนรวมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็นขั้นย่อย ๆ 3 ขั้นด้วยกัน คือ

4.1 ขั้นที่ 1 สามารถแยกองค์ประกอบของปัญหาหรือสภาพการณ์ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อทำความเข้าใจกับส่วนประกอบต่างๆ ให้ละเอียด

4.2 ขั้นที่ 2 สามารถมองเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

4.3 ขั้นที่ 3 สามารถมองเห็นหลักของการผสมผสานระหว่างส่วนประกอบที่รวมกันเข้ากับปัญหาหรือสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างความสามารถในการวิเคราะห์ เช่น คำนวณออกมาได้ ตรวจสอบได้ วิเคราะห์ได้ เป็นต้น

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลสามารถนำเอาส่วนประกอบย่อย ๆ หลายส่วนมารวมกันเข้าเป็นส่วนรวม ซึ่งมีโครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับการนำเอา

ประสบการณ์เก่าและใหม่มาเชื่อมโยงกันแล้วสร้างแบบแผนหรือหลักปฏิบัติ เช่น วางแผนได้ ประกอบได้ จัดตั้งได้ ออกแบบได้ บริหารได้ เป็นต้น

6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้ หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การเปรียบเทียบได้ วัดได้ จัดอันดับได้ เป็นต้น

การสร้างวินัยแก่นักเรียน

วินัยในโรงเรียน หมายถึง การรู้จักปกครองตนเองการกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติคือนักเรียนและเห็นคุณค่าที่เกิดจากการปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งความสุขความเสมอภาคแก่สมาชิกทุกคนในสังคมนั้น

1. อบรมศีลธรรมจรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม
2. ปกครองดูแลให้ความอบอุ่นและความปลอดภัยแก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน
3. ให้คำแนะนำในด้านความประพฤติของนักเรียนและครู ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและระเบียบประเพณีที่ตนสังกัดอยู่
4. วางแผนควบคุมและแก้ปัญหาการมาโรงเรียนของนักเรียนและการมาทำงานของครู
5. วิเคราะห์และวิจัยปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหารายบุคคล เพื่อประสานงานกับ ฝ่ายแนะแนวให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามอัธยาศัย
6. วางแผนติดตามผลนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว เพื่อปรับปรุงด้านการปกครอง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
7. วางแผนและจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการปกครองที่เป็นปัจจุบัน เพื่อป้องกันปัญหา และนำไปใช้ในการแนะแนว
8. ประสานงานกับผู้ปกครองและร่วมมือกันแก้ปัญหาของนักเรียน ด้วยเหตุนี้หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยฝ่ายปกครอง จึงครอบคลุมเกี่ยวกับ ความประพฤติของนักเรียนในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ให้นักเรียนมีระเบียบวินัยที่คตินั้นเอง

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 248) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า วินัยในโรงเรียน หมายถึง การรู้จักปกครองตนเองการกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เกิดขึ้น โดยความสมัครใจของ ผู้ปฏิบัติคือนักเรียน ได้มองเห็นคุณค่าแล้วว่า การปฏิบัติตนตามกฎข้อบังคับที่โรงเรียนสร้างขึ้นไว้ และตัวเองก็เห็นพ้องด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ชำระไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย อันจะนำมาซึ่งความสุขและความเสมอภาคแก่สมาชิกทุกคนในสังคมนั้น นักเรียนจะเห็นได้ชัดว่า การที่แต่ละคนทำอะไรได้ตามใจชอบนั้น ในที่สุดจะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นสังคมนั้น จะกลายเป็นสังคมป่าเถื่อน ไร้ระเบียบไร้

ศีลธรรม คนอ่อนแอจะถูกรังแกตลอดเวลา ดังนั้นวินัย ในโรงเรียนจึงเป็นอำนาจที่จะรักษาความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ทุกคน ขณะเดียวกันก็เป็นเครื่องยืนยันสิทธิและเสรีภาพของนักเรียนทุกคน ในโรงเรียนนั้น

สนอง สุวรรณวงศ์ (2529 : 114-115) กล่าวถึงวินัยว่าหมายถึงกระบวนการทั้งหลาย ที่จะนำมาสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน โดยอาศัยระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ซึ่งทางโรงเรียนกำหนดขึ้น โดยตรง หรือกำหนดร่วมกันระหว่างนักเรียนกับ โรงเรียนและสถาบันอื่นๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับยึดถือในการประพฤติปฏิบัติด้วยความสมัครใจ และมองเห็นคุณค่าจากการปฏิบัติ อีกทั้งสามารถรู้จักควบคุมการปกครองตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยทำให้เกิดความสงบสุขสำหรับตนเองและสมาชิกในสถาบันและสังคมส่วนรวมด้วย

นัยดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการสร้างวินัยแก่นักเรียนในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ต้องการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัยในตนเอง พร้อมกับรู้จักปกครองตนเองให้เป็นคนดีเก่งและมีความสุข สมกับเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

ความมุ่งหมายของการสร้างวินัยแก่นักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 20-22) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายในการเสริมสร้างวินัยแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้ ความไม่เรียบร้อยอันเกิดจากการขาดวินัยนักเรียน จะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เช่น ไม่แสดงความเคารพ พุดจาหยาบค้าย ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน รังแกผู้อื่น เป็นต้น

1. เป็นเครื่องมือที่จะช่วยปลูกฝังสิ่งที่ดีงามที่เหมาะสมที่ควรให้นักเรียนได้ประพฤติ ปฏิบัติ
2. เป็นการเตรียมตัวนักเรียน ให้เป็นพลเมืองดีสามารถปกครองตนเองได้ และ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. เป็นการรักษาชื่อเสียงและเกียรติภูมิของโรงเรียน ให้สมกับเป็นสถาบันการศึกษา

กล้า ทองขาว (2525 : 136) ได้ให้ความเห็นในเรื่องของความมุ่งหมายของวินัยใน โรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม โรงเรียนเพราะทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ระเบียบ และข้อบังคับของโรงเรียนยอมรับที่จะปฏิบัติตามสิ่งควบคุมทางสังคมที่สมาชิกร่วมกัน กำหนดขึ้นเช่นเดียวกับบุคคลในสังคมทั่วไปจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองดีเพื่อความ สงบสุขของสังคม
2. เพื่อเป็นการปลูกฝังเจตคติพฤติกรรมและฝึกฝนจิตใจกับเด็กผู้ยังอ่อนวัย ให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเองสะสมเอาพฤติกรรมเช่นอารยชนผู้รักความมีวินัยไว้แต่ยังเป็นเด็ก เพื่อเขาจะได้เติบโต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพดังนั้นการเสริมสร้างวินัยแก่นักเรียนจึงมีความมุ่งหมายให้นักเรียนปกครองตนเองได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขปฏิบัติตามกฎระเบียบของ

โรงเรียนรู้จักเสียสละ ประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การมีวินัยจะทำให้ได้ชื่อว่าเป็นคนดี (ตำรา
ประเสริฐกุล : 215)

หลักการสร้างวินัยในโรงเรียน

ภิญโญ สาร (2523 : 404) กล่าวถึง หลักการทั่วไปในการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนไว้
ดังต่อไปนี้

1. ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการควรประชุมครูทั้งโรงเรียน ร่วมอภิปรายด้วยกัน
เกี่ยวกับระเบียบวินัยและความคาดหวังทั้งหลาย ที่ครูอยากได้จากเด็ก เพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจตรงกัน
และร่วมมือกันดูแลรักษาระเบียบวินัย
  2. ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้แสดง การมีอำนาจ
มิใช่ถือว่าครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการเท่านั้นที่มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในโรงเรียน ครูทุก
คนจึงมีโอกาสช่วยเหลือในการรักษาระเบียบวินัย
  3. สนับสนุนครูทุกคนที่ดำเนินมาตรการบางอย่างเพื่อรักษาระเบียบวินัยเมื่อโรงเรียน เห็นว่า
มาตรการสิ่งนั้น ๆ ไม่มีโอกาสที่จะทำให้โรงเรียนเสียหาย
  4. ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการไม่ควรจัดการกับนักเรียนที่ทำความผิด รุนแรง
โดยลำพัง แต่ควรอาศัยคณะกรรมการครูคณะกรรมการนักเรียนหรือคณะกรรมการ ผู้ปกครองและ
ครูร่วมด้วย ในบางกรณี เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมรู้เห็นทำให้นักเรียนทั่วไปมีความหวาดกลัว เพราะกลัวว่า
หากคนทำผิดสังคมทั้งหมดจะไม่ยอมรับมิใช่ครูเพียงคนเดียว ลงโทษหรือมีครูคนเดียว
  5. ควรมีการส่งตัวเด็กผิด ไปให้ครูใหญ่หรือคณะกรรมการพิจารณาแทนที่จะให้ครูที่เกี่ยวข้อง
องรู้เห็นเพียงคนเดียวเป็นผู้พิจารณาดัดสินเพราะอาจผิดพลาดได้และขาดความยุติธรรมได้ เนื่องจาก
ครูกลายเป็น โจทย์ อัยการและผู้พิพากษาดัดสินเด็ก
  6. ควรมีประวัตินักเรียนแต่ละคนโดยสมบูรณ์ เพื่อจะได้ถึงความผิดที่แล้วมาให้ทราบ ได้ดี
ว
  7. หากจำเป็นต้องลงโทษการลงโทษควรมุ่งสร้างสรรค์ มิใช่มุ่งทำให้เด็กเสียหาย
  8. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถความสนใจและ ความจำ
เป็นของนักเรียนเพื่อไม่ให้นักเรียนผิดหวังในการเรียนมากนัก
  9. ครูกับนักเรียนควรมีส่วนร่วมดูแลระเบียบวินัยของโรงเรียนด้วยกัน
- ลักษณะของการสร้างวินัยในโรงเรียนโรงเรียนสามารถที่จะสร้างเสริมวินัยให้เกิดขึ้นในตัว
นักเรียนได้

วินัยในโรงเรียน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การทำดีของนักเรียนเป็นไปเพราะความเห็นดีเห็นชอบของนักเรียนเองที่จะได้ จากการกระทำไม่ใช่เพราะอำนาจภายนอกมาบีบบังคับให้กระทำดีการเชื่อฟังคำสั่งและระเบียบเกิดขึ้นจากการเข้าใจเหตุผลของการกระทำตามระเบียบไม่ใช่เพราะความกลัวอำนาจ
2. การออกคำสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตามจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่าจะเป็นส่วนช่วยให้ให้นักเรียนรู้จักประพฤติดีไม่ใช่ออกมาเพื่อเหตุผลส่วนตัวของผู้มีอำนาจที่จะออก คำสั่ง นั้น ๆ
3. การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวินัยเป็นไปตามลักษณะพื้นฐานส่วนตัวของผู้กระทำผิดเป็นรายๆไป
4. กิจกรรมทั้งหลายของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้สร้าง ความเจริญไปในทางที่ถูกที่ควรอันเป็นที่ยอมรับกันในสังคม

การใช้วินัยในโรงเรียน

การใช้วินัยในโรงเรียนเป็นปัจจัยหลักที่ขาดหรือหลีกเลี่ยงมิได้ ด้วยจุดดั่งกรอปฏิบัติ ให้นักเรียนปฏิบัติตามภายใต้ความดูแลของครูอาจารย์ฝ่ายปกครองซึ่งสามารถจำแนก

ประเภทของวินัยที่ใช้ในโรงเรียนได้ ดังนี้ (พนัส หันนาคินทร์ : 249)

1. **วินัยเด็ดขาดแบบทหาร (Absolute Authority)** วินัยแบบนี้เป็นการใช้ความกลัวเป็น เครื่องมือนักเรียนจะทำดี เพราะกลัวการถูกลงโทษเป็นการบังคับนักเรียนให้อยู่ในกรอบแบบทหาร นั้นเอง ถ้าใครทำผิดก็จะถูกลงโทษดั่งนั้นวินัยประเภทนี้มีผลดีคือนักเรียนกลัวถูกทำโทษก็จะทำดีหรือ อยู่ในวินัยที่ดีแต่มีผลเสียคือนักเรียนอาจจะทำดีต่อหน้าครูหรือชั่วคราวซึ่งชั่วครวที่กลัวถูกทำโทษเท่านั้นแต่เมื่อลับหลังหรือห่างไกลครูก็จะทำผิดอีกเพราะการทำโทษแบบนี้ เป็นการหยุดพฤติกรรมนักเรียนชั่วคราวเท่านั้นมิได้เปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน โดยสิ้นเชิงแต่อย่างใดดั่งนั้นจึงควรใช้วินัย ประเภทนี้น้อยที่สุด
2. **วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน** เป็นการวัดหาแนวทาง ปฏิบัติที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการขัดขืนระเบียบ วินัยซึ่ง วินัยลักษณะนี้บางที่สามารถจัดให้ได้ตามความพอใจของนักเรียนทุกอย่างไป เช่น นักเรียนชอบแต่งกาย ตามใจชอบมาโรงเรียน ชอบมาสายหรือชอบเล่นการพนันเหล่านี้ทาง โรงเรียนคงขอมไม่ได้ ผลดีทำ ให้นักเรียนมีวินัยที่ดีได้ แต่ก็ต้องเลือกทำได้ในบางเรื่องเท่านั้น
3. **วินัยที่เกิดขึ้นจากการรู้จักความรับผิดชอบและเกียรติของตนเอง** เป็นการพยายาม สร้างให้นักเรียนนับถือเกียรติของตนเองและรู้จักรับผิดชอบต่อการที่จะรักษาเกียรตินั้นไว้ ผลดีที่ นักเรียนจะมีวินัยที่ดีด้วยความสมัครใจแต่จะฝึกได้ยากและต้องใช้เวลาพอสมควรดั่งนั้นการให้ นักเรียนมีวินัยที่ดีนั้นอาจจะใช้วินัยประเภทใดประเภทหนึ่งแต่ต้อง คำนึงถึงผลดีผลเสียของแต่ละ

ประเภทด้วยสิ่งสำคัญ คือ วินัยในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนควบคุมตนเอง ปกครองตนเอง และมีวินัยในตนเองเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องพิจารณาความประพฤติ ให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองจากภายในมากกว่าที่จะใช้กฎระเบียบหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นตัวบังคับ ความประพฤติ

4. วินัยที่ดีจะต้องมี เสรีภาพมีความรับผิดชอบและมีขอบเขต วินัยในโรงเรียนนั้น ควรจะเป็นการป้องกัน ไม่ให้เกิดความผิดขึ้นมากกว่าที่จะแก้ไขความผิดที่เกิดขึ้นแล้วโดยการทำโทษ

บทบาทของผู้บริหารกับการสร้างวินัยในโรงเรียน

เพื่อให้การสร้างวินัยของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารจึงควรจะทำเนิการ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการประชุมครูเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบวินัยในโรงเรียน (เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและร่วมมือกันดูแลรักษาวินัย)
2. เปิด โอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาระเบียบวินัยโดยการมอบอำนาจ ปกครองให้ด้วย
3. สนับสนุนระเบียบวินัยที่ครูพยายามสร้างขึ้นและเกิดผลดีกับ โรงเรียนอย่าง จริงจัง (เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจของครูในอันที่จะช่วยกันรักษาระเบียบวินัยต่อไป)
4. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมดูแลระเบียบวินัยของ โรงเรียน
5. การลงโทษเกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น ในส่วนรวมควรมี คณะกรรมการรับรู้อะพิจารณาตัดสินใจ
6. การพิจารณาลงโทษควรทำด้วยความยุติธรรมรอบคอบที่สุด (หากให้ คณะกรรมการพิจารณาตัดสินจะดีกว่าเป็นการลงโทษที่ตัดสินโดยคนเดียว)
7. ควรมีการบันทึกประวัติผู้กระทำความผิด ไว้ทุกครั้ง
8. หากจำเป็นต้องทำโทษการลงโทษควรมุ่งที่การสร้างสรรค

ความผิดวินัยของนักเรียน

ผลจากการศึกษาของ ดำรง ประเสริฐกุล (2542 : 218-220) ได้กล่าวถึงการทำความผิดวินัยของนักเรียนไว้ที่น่าสนใจว่า ความผิดทางวินัยของนักเรียนที่พบบ่อย ๆ ก็คือการละเมิดสิทธิของคนอื่น ๆ หรือละเมิดข้อบังคับของ โรงเรียนเช่นการหยิบดินสอและยางลบของเพื่อน ไปเป็นของตนเองโดยนำกลับไปบ้านการหยิบหนังสือเพื่อน ไปหรือการ ทำเสียงดังในขณะที่เรียนหนังสือ ในห้องเรียน โดยไม่มีเหตุผลอันควร

การแสดงความคิดเห็นทางวินัยของนักเรียนที่พบบ่อยๆอาจจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะแรกเป็นระยะเพียงกระซิบกระซาบในขณะที่เรียนหนังสือหรือการไม่ตั้งใจ ทำงานตามที่ครูอาจารย์สั่ง
  2. ระยะที่สองระยะนี้เป็นระยะที่แสดงออกโดยเปิดเผย การแสดงออกโดยการส่งเสียงดังเวลาครูสอนคุยเสียงดังหัวเราะในห้องเรียน แกล้งเพื่อนต่อหน้าครูอาจารย์ในชั้นเรียน
  3. ระยะสุดท้ายระยะนี้เป็นการแสดงความก้าวร้าวออกมาโดยเปิดเผยเช่นใช้ของขว้างปาเพื่อน ขณะเรียนคำเพื่อน โดยออกเสียงดังๆเขกศีรษะเพื่อนหรือแสดงความไม่เคารพ ต่อครูอาจารย์ โดยเปิดเผย เล่นการพนันขโมยของเพื่อนพกอาวุธมาโรงเรียนชกต่อยกับเพื่อน เป็นต้น
- นอกจากนี้การทำความผิดวินัยของนักเรียนยังเกิดจากสาเหตุหลายประการ

Gorton. (1983 : 328-329) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทำผิดวินัยของนักเรียนไว้ ดังนี้

1. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากโรงเรียน ได้แก่
  - 1.1 การสอนไม่ดี
  - 1.2 จัดหลักสูตรไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน
  - 1.3 ตารางสอนไม่ยืดหยุ่น
  - 1.4 โปรแกรมการเรียนการสอนและโปรแกรมอื่น ๆ ไม่ปรับให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียน
2. ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากตัวนักเรียนเอง ได้แก่
  - 2.1 นักเรียนไม่เข้าใจกฎระเบียบต่าง ๆ
  - 2.2 นักเรียนไม่เข้าใจเหตุผลของการมีระเบียบต่าง ๆ
  - 2.3 พื้นฐานการศึกษาของนักเรียนไม่ดี
  - 2.4 การไม่รู้จักเลือกคบเพื่อน
  - 2.5 นักเรียนมีเรื่องกระทบกระเทือนทางจิตใจ
  - 2.6 นักเรียนมีความรู้สึกขัดแย้งกับครู
3. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและชุมชน ได้แก่
  - 3.1 สภาพการใช้อำนาจของบุคคลและความสัมพันธ์ภายในบ้านไม่ดี
  - 3.2 บ้านอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการก่ออาชญากรรมบ่อยๆ
  - 3.3 นักเรียนมีภาระต้องรับผิดชอบมากหรือต้องทำงานดึกเกินไป
4. ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่
  - 4.1 วิชาที่จัดให้เรียนยากหรือง่ายเกินไป

4.2 วิชาที่ทางโรงเรียนจัดให้เรียนไม่ตรงกับความต้องการหรือขาดความสนใจของนักเรียน

4.3 การมอบหมายงานให้นักเรียนทำในชั้นอาจจะหนักเกินไปหรือเบาเกินไปครูอธิบายไม่ชัดเจน

4.4 เนื้อหาและกิจกรรมที่จัดไม่เหมาะสม

4.5 การจัดที่นั่งเรียนไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4.6 ไม่มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อน

4.7 ทักษะคิดของครูต่อนักเรียนอาจจะเป็นไปในทางที่ไม่ดีขาดความอบอุ่นและขาดที่พึ่ง

4.8 การประเมินผลขาดความยุติธรรม

ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า การทำผิดวินัยของนักเรียนเกิดจากปัญหาสำคัญ ได้แก่

1. ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียนและพฤติกรรมต่างๆของนักเรียน
2. ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง
3. ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและชุมชน

สาเหตุของการขาดวินัยนักเรียน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องระเบียบวินัยของนักเรียนแล้ว ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายกิจการนักเรียนจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุการขาดระเบียบวินัยของนักเรียนให้ถี่ถ้วน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนกลายเป็นผู้ขาดระเบียบวินัยดังอาจพิจารณาได้จากสาเหตุต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ปัญหาจากตัวนักเรียนเอง สืบเนื่องมาจากวิถีชีวิตของนักเรียนที่เข้าสู่วัยรุ่น ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางอารมณ์ที่ปรวนแปรไปจากในวัยเด็ก ทำให้อารมณ์และสภาพจิตใจแปรเปลี่ยนไปจากเดิมไม่ชอบที่จะร่วมกิจกรรมกับบุคคลในวัยอื่นๆอันนอกเหนือไปจากกลุ่มวัยเดียวกับตนกลายเป็น ช่องว่างระหว่างวัย ที่มีจะขัดแย้งหรือได้แย้งกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้พวกของตนเองความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาบางประการ อาทิขาดความเชื่อมั่น หรือความมั่นใจในตนเองปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อันนอกเหนือไปจากตำราเรียนความสนใจในการเรียนลดลงจนถึงขั้นสอบตกด้วยเกิดใส่ใจในกิจกรรมอื่น ๆ แทนความสนใจในเรื่องเพศตรงข้ามการแต่งกายตามแฟชั่นนิยมนักร้องนักแสดงวัยรุ่นการสื่อสารทาง อินเทอร์เน็ตตลอดจนเทคโนโลยี ใหม่ ๆ แทนเป็นต้น

2. ปัญหาจากเพื่อน เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นแล้วนักเรียนจะสนใจและใส่ใจกับเพื่อนยิ่งกว่า สิ่งอื่น มิได้ใส่ใจกับความถูกต้อง แต่สนใจกับความสนุกสนานในกิจกรรมที่เข้าร่วมกันมากกว่าซึ่งแน่นอน หากรู้จักคิด โดยช่วยกันคิดและช่วยกันทำในสิ่งที่ถูกต้องและสังคมยอมรับ

3. ปัญหาจากครู ทักษะของครู ที่มีต่อนักเรียนเป็นสำคัญ อาจเป็นแรงผลักดันให้นักเรียน บังเกิดความรู้สึกที่ไม่มีความสุขใน โรงเรียนอันมีผลมาจากสภาพห้องเรียนที่ไม่น่าสนใจความสนใจ และใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง วิธีการสอนของครูความเข้าใจในวิชาที่ครูสอนตลอดจน การแตกแยก แบ่งกลุ่มของครูใน โรงเรียนด้วยกัน จนนักเรียนสังเกตเห็นได้

4. ปัญหาจากครอบครัวและสภาพแวดล้อม ครอบครัวหรือบ้านเป็นปัจจัยสำคัญ ของ นักเรียนซึ่งมีผลกระทบต่อนักเรียน โดยตรงกล่าวคือหากบ้านหรือครอบครัวให้ความอบอุ่น และสนใจ ในตัวนักเรียน โดยตลอดย่อมทำให้นักเรียนมีความเข้มแข็งทางจิตใจบังเกิดความ พร้อมทาง อารมณ์ และเชื่อมั่นในตนเองกอปรกับสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมจะ ส่งเสริมให้ นักเรียนมีรากฐานทางจิตใจที่ดีมี โลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่ดีต่อไปในอนาคต

5. สภาพสังคมส่วนรวมของบ้านเมือง เป็นที่แน่นอนว่าหากสภาพสังคมส่วนรวม ของ ประเทศชาติดำรงสู่ความเป็นสังคมสมานฉันท์อย่างแท้จริงแล้วย่อมทำให้สภาพบ้านเมืองสงบสุข ขณะเดียวกันหากสภาพสังคมส่วนรวมวุ่นวายสับสนไปด้วยความแตกแยกแก่งแย่งและแข่งขันกัน ตลอดเวลา เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียนให้ได้รับรู้และรับทราบด้วยมีตัวอย่าง จากผู้ใหญ่ที่ขาด ระเบียบและไร้วินัยเป็นจำนวนมากนั่นเอง

การป้องกัน-แก้ไขการทำความผิดทางวินัยของนักเรียน

การกระทำผิดทางวินัยของนักเรียนถือเป็นหน้าที่ที่โรงเรียนจะต้องหาทางแก้ไขและ สร้าง วินัยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยใช้หลักการพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมมุ่งไปสู่การป้องกัน และแก้ไข พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจใช้วิธีต่าง ๆ กันได้หลายวิธีคือ (ดำรง ประเสริฐกุล : 221-227)

1. การส่งเสริมให้เกิดความสนใจในบทเรียน ครูอาจารย์จะต้องพยายามสร้างความสนใจ ให้ เกิดขึ้นในการเรียนการสอน โดยครูอาจารย์จะต้องหาเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ใน การสอนเพื่อ จูงใจให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนซึ่งอาจจะหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน

2. การสร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ให้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้นหรือให้นักเรียนได้จัด กิจกรรมตามความด้ ้องการของนักเรียน โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่ด้วยเช่นให้ นักเรียนจัดกิจกรรม รื่น เริงในวันปิดภาคเรียนปลายปี วันปีใหม่ วันสถาปนาโรงเรียนจัดกิจกรรม ชมรมหรือจัดให้นักเรียน รับประทานอาหารกลางวันร่วมกันในโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาหรือจัดการแข่งขันกีฬาระหว่าง โรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน โดยให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม

3. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูอาจารย์ด้วยกัน การที่ครูอาจารย์แต่ละคน จะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนว่าจะบริหารงานอย่างไรจึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในเรื่องต่าง ๆ และจะต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่ คณะครูอาจารย์ เมื่อครูอาจารย์มีความสามัคคีกันครูอาจารย์ก็ไม่มีเรื่องที่จะมาบิณฑาทว่าร้าย ต่อกันครูอาจารย์ก็จะมีเวลาพอที่จะให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ความเป็นกันเองกับ นักเรียนให้ความสนิทสนมกับนักเรียนทุกคนได้ ทำให้นักเรียนเกิดความศรัทธาและรักใคร่ ในตัวครูอาจารย์ นักเรียนก็จะเชื่อฟังในสิ่งที่ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนซึ่งจะทำให้ นักเรียนไม่ ทำผิดวินัย

4. พยายามขจัดสิ่งยั่วยุที่จะก่อให้เกิดความผิดทางวินัยสิ่งยั่วยุต่างๆทั้งที่อยู่นอก โรงเรียนและในโรงเรียนอันได้แก่ สภาพแวดล้อมต่างๆที่อยู่รอบๆ โรงเรียนเช่นสถานเริงรมย์ แหล่งมั่วสุม อบายมุขสนามแข่งขันการเล่นเกมส์ต่างๆโดยพยายามสอดส่องดูแลนักเรียนอย่าให้ เข้าไปในสถานที่เหล่านี้ได้ นอกจากนี้สิ่งยั่วยุภายในได้แก่ ความรู้สึกทางจิตใจหรือทางอารมณ์ พยายามอย่าให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนหรือตัวครูอาจารย์ นักเรียนก็จะไม่ทำผิด วินัย

5. การให้รางวัลความประพฤติดีการให้รางวัลความประพฤติดีควรทำต่อหน้านักเรียนการให้รางวัลนี้จะต้องให้ในลักษณะที่เป็นการจูงใจให้นักเรียนอยากทำดีด้วยความอยากจะทำ

6. ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนโรงเรียนจะต้องติดต่อกับทางผู้ปกครอง หรือบิดามารดาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเช่นนักเรียนมา โรงเรียนสายหรือไม่มา โรงเรียนเพียง วันเดียวโรงเรียนจะต้องเขียนจดหมายถึงผู้ปกครองทันทีถ้าทางคมนาคมสะดวกก็ใช้ไปรษณียบัตร ส่งไปให้ผู้ปกครองทราบและให้ผู้ปกครองตอบกลับมาโรงเรียนทันทีเช่นเดียวกันเพื่อให้ นักเรียนทราบว่าทางโรงเรียน ได้ติดต่อกับทางบ้าน เด็กจะได้ไม่กล้าหนี โรงเรียนหรือมาสาย

7. การชี้แจงตักเตือนนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นหมู่คณะการตักเตือนนักเรียน เป็นรายบุคคลควรทำในห้องส่วนตัวของครูอาจารย์โดยไม่ให้ผู้อื่นได้รับรู้ เพื่อมิให้นักเรียนเกิด ความอับอายถ้าเป็นหมู่คณะควรจะเป็นการตักเตือนในเรื่องทั่ว ๆ ไปเพื่อเป็นการชี้ให้นักเรียน เข้าใจว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำหรือในเรื่องการปฏิบัติตัวของนักเรียนว่ายังมีข้อบกพร่อง อะไรบ้างในการเรียกนักเรียนที่กระทำผิดมาปรับความเข้าใจเพื่อชี้แจงให้นักเรียนเห็น โทษ ของการกระทำนั้นๆด้วยเหตุผลนักเรียนอาจจะระลึกถึงความผิดพลาด ได้เองซึ่งวิธีนี้ถ้าได้กระทำ กับนักเรียนที่โตแล้วจะได้ผลเพราะนักเรียน โดพอที่จะเข้าใจอะไรต่าง ๆ ได้ง่ายถ้านักเรียน เป็นคนที่มีเหตุผล

8. การจัดกิจกรรมนักเรียนกิจกรรมนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ทาง โรงเรียน จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้นักเรียนในวัยเด็ก มีกำลังมาก จะทำให้ใช้กำลังที่มีอยู่เกิดประโยชน์ต่อร่างกายแทนที่จะใช้กำลังไปในทางที่ผิด

นอกเหนือไปจากนั้น เสริมวิทย์ สุภเมธี (2531 : 281-282) ได้เสนอแนวทางวิธี ป้องกันและ แก้ไขปัญหาการกระทำผิดทางวินัยของนักเรียน ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างครูอาจารย์และนักเรียนการสร้าง ต้องอาศัยครู อาจารย์เป็นผู้เริ่มก่อนเพราะมี สิทธิและอำนาจเหนือนักเรียนอยู่แล้วถ้าครูอาจารย์ทำให้ นักเรียนรัก นักเรียนก็จะร่วมมือกับครูอาจารย์ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนหรือด้าน อื่นใดการทำให้ นักเรียน รักย่อมหมายถึงการที่ครูอาจารย์จะต้องปรับปรุงบุคลิกภาพของ ตนให้เป็นที่เลื่อมใสของนักเรียนและ จะ ต้องปรับปรุงห้องเรียนและวิธีการเรียนการสอน ให้เป็นที่สนใจของผู้เรียนเมื่อได้รับความร่วมมือ จากผู้เรียนแล้วปัญหาในเรื่องระเบียบวินัยก็ จะหมดไป
2. ชูใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียน โดยการเตรียมการสอนทำให้บรรยากาศ การเรียน สนุกสนานน่าสนใจซึ่งเป็นสิ่งท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้อยากทดลองด้วย
3. ส่งเสริมนักเรียนได้บรรลุจุดหมายเสมอการที่นักเรียนทำอะไรต่างๆสำเร็จตาม จุดหมายแต่ ้วย่อมก่อให้เกิดกำลังใจที่จะเล่าเรียนต่อไปเรื่องจะทำผิดวินัยก็คงจะไม่คำนึงถึงการส่งเสริมในเรื่องนี้ อาจทำได้หลายวิธีเช่นในด้านการสอนการมอบหมายให้ทำงานการกำหนดเวลาการสอบ ฯลฯทุก กิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียน ได้ปฏิบัติควรคำนึงว่าต้อง เป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้ ไม่ยากและ ไม่ง่ายจนเกินไป
4. ความกระตือรือร้นในการทำงานของครูอาจารย์ถ้าครูอาจารย์เลื่อยชาในการทำ การสอน นักเรียนก็จะเลื่อยชาด้วยฉะนั้นครูอาจารย์จึงจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกรักอยากเรียนให้ เกิดกับนักเรียนด้ วยการทำเป็นตัวอย่าง ให้เห็นเช่นการทำตัวให้กระฉับกระเฉงและเอาใจใส่ ในการทำงานอยู่เสมอเมื่อ นักเรียนมุ่งในงานของตนเองปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยก็จะไม่ เกิดขึ้น
5. ความเชื่อมั่นในตัวครูอาจารย์การแสดงออกของครูอาจารย์ว่ามีความเชื่อมั่นใน ตนเอง เพียงไรจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยหรือไม่ ถ้าครูอาจารย์ขาดความ มั่นใจใน ตนเองไม่แน่ใจว่าผิดหรือถูกเป็นหลักไม่ได้ นักเรียนจะเริ่มเสื่อมความนับถือและจะทำอะไรต่าง ๆ ตามอำเภอใจของตน
6. ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรและ กิจกรรม ในหลักสูตรกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ฝึกฝนให้นักเรียนในเรื่องระเบียบวินัยอยู่ในตัวมีการฝึกฝนให้ทำ งานร่วมกันเป็นหมู่คณะให้รู้จักรับผิดชอบและรู้จักรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นเป็นต้นฉะนั้นถ้าทาง โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมดังกล่าวมาเรื่อยๆปัญหาเรื่องระเบียบวินัยก็จะหมดไป
7. สร้างความเข้าใจเรื่องคุณค่าของการแข่งขันส่งเสริมให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองเช่น พยายามสอบ ในครั้งต่อไปให้ดีกว่าครั้งต้น ๆ หรือส่งเสริมให้แข่งขันกันในกลุ่มที่มี ความสามารถ

ทัดเทียมกันจัดว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดกำลังใจและมี ความกระตือรือร้นในการเรียนครูอาจารย์ควรชี้แจงให้นักเรียนเห็นคุณค่าและชี้ให้เห็นว่าใน ชีวิตประจำวันนั้น นอกจากการร่วมมือกันแล้วการแข่งขันเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน

8. ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองมีปัญหาทางระเบียบวินัยหลายปัญหาที่เกี่ยวกับ ทางบ้านเช่นเด็กนักเรียนมาสายเสมอเพราะมัวทำธุระทางบ้านหรือเด็กขาด โรงเรียนบ่อย เพราะไม่มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การแก้ปัญหาของโรงเรียนจะสำเร็จได้ย่อมต้องอาศัย ความร่วมมือของทางบ้านหน้าที่ของครูจึงต้องไปมาหาสู่ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและพยายาม ศึกษาภาวะทางบ้านของนักเรียนเพื่อได้ทราบสาเหตุของปัญหานั้นจะได้แก้ไขได้ถูกต้องหนึ่งเพื่อป้องกันและแก้ไขมิให้นักเรียนกระทำ ความผิดทางวินัยกรมสามัญศึกษา (2530 : 76-78) จึง ได้กำหนดวิธีป้องกันกันด้วยวิธีการลงโทษ นักเรียนที่กระทำผิดทางวินัย โดย ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูอาจารย์ที่ผู้บริหาร มอบหมายที่จะดำเนินการ ตามความเหมาะสม

แนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษ นักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2515 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 สรุปได้ ดังนี้

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. เขียน
3. ทำทัณฑ์บน
4. สั่งพักการเรียน
5. ให้ออก

6. คัดชื่อออกสำหรับนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับตามกฎหมายว่าด้วยประถมศึกษา ให้ พิจารณา ลงโทษตามข้อ 1, 2 และ 3 เท่านั้นระดับมัธยมศึกษาสามารถใช้มาตรการได้ทุกข้อ

พร้อมกันนั้นกรมสามัญศึกษายังได้กำหนดแนวปฏิบัติในการลงโทษโดยกำหนดให้ ปฏิบัติ ดังนี้

1. การว่ากล่าวตักเตือนใช้สำหรับนักเรียนที่ได้กระทำผิดไม่ร้ายแรงและผู้บริหาร โรงเรียน หรือครูอาจารย์ที่ได้รับมอบหมายเห็นว่าเหมาะสมและจะได้ผลดี

2. การเขียนใช้สำหรับความผิดที่นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือประพฤติ ตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนตามกฎกระทรวงศึกษาธิการออกตามความใน ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 การเขียนด้วยไม้เรียวเหลากลมควมเรียบเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 0.7 เซนติเมตรที่บริเวณ ก้นหรือขาอ่อนท่อนบนด้านล่างซึ่งมีเครื่องแต่งกายรองรับกำหนด เขียนไม่เกิน 6 ครั้ง โดยให้ผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูอาจารย์ที่ผู้บริหาร โรงเรียนมอบหมาย เป็นผู้เขียนการเขียนจะต้องกระทำในที่ที่ไม่เป็ ดเผยและในลักษณะเพื่อว่ากล่าวตักเตือนให้ เช็ดหลายไม่ประพฤติชั่วและกลับตัวเป็นคนดีต่อไป

3. การทำทัณฑ์บนได้แก่ การลงโทษนักเรียนที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพ นักเรียน ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ในกรณีที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของโรงเรียนหรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน อย่างร้ายแรงหรือได้รับโทษอย่างอื่นแล้วไม่เจ็ดหลายการทำทัณฑ์บนต้องทำเป็นหลักฐานและเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

4. การสั่งพักการเรียนกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

4.1 นักเรียนประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนตามกฎกระทรวงศึกษาธิการที่ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ในกรณีที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติศักดิ์ของโรงเรียนหรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอย่างร้ายแรงหรือได้รับโทษ อย่างอื่นแล้วไม่เจ็ดหลาย

4.2 นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ที่ระบุให้สั่งพักการเรียนการสั่งพักการเรียน จะสั่งพักได้ครั้งหนึ่งไม่เกิน 7 วันหรือจนกว่าความผิดนั้นจะได้รับการ แก้ไขให้ถูกต้องแล้วกรณีที่สั่งพักเกิน 7 วันสำหรับโรงเรียนในส่วนกลางต้องขออนุมัติ กรมเจ้าสังกัดในส่วนภูมิภาคต้องขออนุมัติ ผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อสั่งพักการเรียนแล้วต้องแจ้ง ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

5. การให้ออกกระทำได้ในกรณีที่นักเรียนประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียน ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 หรือฝ่าฝืน ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือประพฤติผิดศีลธรรมซึ่งเห็นว่าถ้าให้อยู่ในโรงเรียนต่อไปจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของโรงเรียนหรือจะเป็นเหตุให้ระเบียบวินัยหรือศีลธรรม อันดีของนักเรียนอื่นพลอยเสื่อมเสียผู้บริหาร โรงเรียนเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมา รับทราบเหตุผลก่อนจึงจะสั่งการให้ออกได้ และให้โรงเรียนออกใบสุทธิให้ได้

6. การคัดชื่อออกกระทำได้ในกรณีที่นักเรียนประพฤติตนผิดตามกรณีที่จะต้องให้ออกและผู้บริหารโรงเรียนได้เชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผลแล้วไม่มาในเวลา อันสมควรผู้บริหารโรงเรียนต้องแจ้งผลให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบทาง ไปรษณีย์ ลงทะเบียนแล้วจึงรายงานขออนุญาตคัดชื่อออกต่อกรมเจ้าสังกัดสำหรับ โรงเรียนในส่วนกลางและผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับ โรงเรียนในส่วนภูมิภาคเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงคัดชื่อออกได้ ในกรณีนี้ห้ามออกใบสุทธิให้

ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ“ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษาพ.ศ. 2548” โดยให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการ ลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาลบข้ออื่น ๆ ทั้งหมดพร้อมกับกำหนดการลงโทษไว้อย่างชัดเจนว่าการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรมสั่งสอน เท่านั้นและโทษที่

จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิดมี 4 สถานดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 122 ตอน พิเศษ 35 หน้า 18-19 ลงวันที่ 26 เมษายน 2548)

ปัจจุบันได้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 มาใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาแทนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเดิมแล้ว

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. ทำทัณฑ์บน
3. ตัดคะแนนความประพฤติ
4. ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ใจความสำคัญของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการฉบับนี้ก็คือการห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรงหรือแบบกลั่นแกล้งหรือลงโทษด้วยความโกรธหรือด้วยความพยายามโดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาและความร้ายแรงของพฤติกรรม ประกอบการลงโทษด้วย

ทั้งนี้การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นที่ชัดเจนที่จะแก่นิสัย และความประพฤติ ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิดและกลับประพฤติตน ในทางที่ดีต่อไปพร้อมกับให้ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือผู้ที่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ถึงกระนั้นก็ดีการปฏิบัติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเมื่อนักเรียนกระทำความผิดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของ โรงเรียนหากเป็น โทษที่เล็กน้อยหรือสถานเบาผู้ที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาโทษ ได้ตามความเหมาะสม โดยไม่ต้องใช้กระบวนการหรือขั้นตอนอะไรมากมายนักแต่ถ้าหากเป็น กรณีความผิดสถานหนักหรือกระทบกระเทือนต่อส่วนรวมต่อกฎระเบียบข้อบังคับ เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นการกระทำที่จะต้องดำเนินการเพื่อสกัดกั้นหรือปรับปรุงแก้ไขผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติเช่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาครูฝ่ายปกครองต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ได้ ข้อเท็จจริงพิจารณาประเด็นความผิดโดยอาศัยข้อมูลหลายๆด้านประมวลข้อมูลความคิดเห็น จากครูแนะแนวครูประจำชั้นและครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยประสานเพื่อสรุปสาเหตุการกระทำ ความผิดหลังจากนั้นก็พิจารณาเป็นความผิดสถานใดควรลงโทษระดับใดและเสนอ ความคิดเห็นต่อผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อพิจารณาสั่งการลงโทษนักเรียนต่อไปผู้บริหาร โรงเรียน เมื่อพิจารณาลงโทษนักเรียนควรติดตามการปฏิบัติตามคำสั่งและควรรหา วิธีป้องกันหรือแก้ไข พฤติกรรมเพื่อไม่ให้นักเรียนกระทำความผิดซ้ำโดยขอความร่วมมือจาก ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าการลงโทษการกระทำผิดทางวินัยของนักเรียนควรอยู่บนหลักเมตตาธรรม เป็นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่านักเรียนที่ถูกลงโทษไปแล้วนั้น ได้สำนึกและกลับเนื้อกลับตัวไม่ กระทำ ความผิดทางวินัยขึ้นอีกการลงโทษ ไม่ควรลงโทษนักเรียนด้วยอารมณ์โกรธแค้นอาฆาตจะต้องชี้ถูกชี้

ผิดให้เรียนได้เข้าใจและยอมรับในความคิดที่ตนเองเป็นผู้ก่อตั้งและยอมรับ ความผิดนั้นด้วยความเต็มใจ

บทบาทของผู้บริหารกับการรักษาวินัยของนักเรียน

ย่อมเป็นที่ตระหนักกันดีว่าผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการป้องกันปัญหา เกี่ยวกับระเบียบวินัยการที่จะให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนได้นั้นผู้บริหารควร ต้องตระหนักในบทบาทต่างๆดังต่อไปนี้

1. การออก คำสั่งระเบียบต่างๆควรพิจารณา อย่างรอบคอบว่ามีส่วนช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
2. ควรจัดสภาพของ โรงเรียนและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพน่าอยู่น่าเรียน
3. ครูเป็นบุคคลสำคัญที่อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยได้ ครูควรประพฤติ เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนเช่นความสามัคคีการแต่งกายมารยาทการพูดจาเป็นต้นครู จะต้องไม่ประพฤติผิดไม่ ไร้เป็นคนเจ้าอารมณ์ อารมณ์ร้ายของครูทำให้เกิดปัญหาทางวินัยได้
4. การฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีวินัยมีเกียรติและมีความรับผิดชอบป้องกัน ปัญหาทางวินัย ได้ดี
5. จงพยายามสร้างความภาคภูมิใจใน โรงเรียนเพื่อจะได้นำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน
6. สร้างวินัยในตนเองให้เกิดกับนักเรียน โดยการแนะนำหรือให้คำปรึกษา
7. พยายามหลีกเลี่ยงการทำโทษซึ่ง ไม่มีผลมากนักต่อการสร้างระเบียบวินัย
8. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวินัยที่กำหนดไว้ ให้เข้าใจตรงกันโดยทั่วถึง
9. ควบคุมดูแลให้นักเรียน ได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยโดยเคร่งครัดและเป็นแบบอย่างที่ดีใน การรักษาระเบียบวินัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว
10. ผู้บริหารจะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวินัยที่กระทรวงศึกษาธิการได้ กำหนดไว้แล้วหากเป็นการผิดวินัยที่จะต้องมีการลงโทษกันผู้บริหารควรจะศึกษาถึงอำนาจตามกฎหมาย ว่ามี มากน้อยเพียงไร

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการที่ระบุอำนาจและลักษณะการลงโทษผู้กระทำ ผิดวินัยได้แก่

1. พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียนพุทธศักราช 2481
2. จดหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่ 3502/2501 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2501 เรื่องการ ลงโทษนักเรียน
3. จดหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่ 20754/2501 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2501 เรื่องการ ลงโทษนักเรียน

4. จดหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่ 7754/2506 ลงวันที่ 16 เมษายน 2506 เรื่องข้อความเข้าใจในการลงโทษนักเรียน

5. ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน 2515 เรื่องยกเลิกพระราชบัญญัติการควบคุมเด็กและนักเรียน

6. ระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2515

ประกาศพรณ สุวรรณสุข (2526 : 49) ได้เสนอแนวทาง สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนควรปฏิบัติในการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนไว้ ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวินัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ทุกแห่งทุกมุม
2. เป็นผู้กำหนดระเบียบวินัยของโรงเรียนในบางส่วนที่จำเป็น
3. เป็นผู้ร่วมกำหนดระเบียบวินัยบางอย่างซึ่งระเบียบวินัยเหล่านั้น อาจมาจาก ข้อคิดเห็นของครูผู้สอนครูแนะแนวฝ่ายปกครอง หรือนักเรียนเองผู้บริหารจะต้องคอย ประสานแนวความคิดอันนั้นให้ถูกต้องมีหลักมีเกณฑ์
4. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวินัยที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อนำไปดำเนินการ
5. เป็นผู้ควบคุมดูแลให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
6. ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัยตามที่ได้กำหนดไว้แล้ว
7. ผู้บริหารควรรู้จักวิธีการที่จะทำให้บุคลากรในโรงเรียนทั้งฝ่ายดำเนินการและ ฝ่ายปฏิบัติตามระเบียบวินัยนักเรียนและร่วมมือกันรักษาระเบียบวินัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว นั้นอย่างเต็มใจ
8. ร่วมมือกับผู้ปกครองบุคลากรอื่นๆภายนอกโรงเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อควบคุมดูแลเมื่อนักเรียนเลิกเรียนกลับไปอยู่ที่บ้าน โดยการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
9. ประเมินผลบุคลากรทุกฝ่ายว่าได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากน้อย เพียงใดแล้ว นำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงงานรักษาระเบียบวินัยที่ดีต่อไปการปกครองและการสร้างวินัยแก่นักเรียนเป็นกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มี ผลต่อนักเรียน โดยตรงจึง เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องอบรมดูแลและให้ความรู้เพื่อสร้างสรรค์ ให้นักเรียนกลายเป็น ทรัพยากรบุคคลที่เป็นคนดีมีคุณค่าและคุณภาพด้วยเคารพและยึดมั่น ในระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนในเบื้องต้นส่งเสริมให้เป็นผู้มีวินัยในตนเองประพฤติปฏิบัติ ตามกฎระเบียบข้อบังคับ ต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และความสมัครใจของตนเองอันจักนำไปสู่ ความสำเร็จทั้งส่วนตัวนักเรียนเองและ โรงเรียนตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้เรื่องวินัยของนักเรียน หมายถึง ความรู้ที่นักเรียนได้รู้จักการปกครองตนเอง ควบคุมตนเอง ข้อควรประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบ

กฎเกณฑ์ ของโรงเรียน ความมีวินัยเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็น ดังนั้นควรมีการปลูกฝังให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติและควบคุมตนเองตามข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และรวมไปถึงในด้านของการมีวินัย เพื่อความสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น ความรู้เรื่องวินัยของนักเรียน จึงเป็นสิ่งที่ส่งผลกำกับพฤติกรรมในการแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร เหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าความรู้เรื่องวินัยของนักเรียนเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อจริยธรรมด้านการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การวัดความรู้เรื่องวินัยของนักเรียน

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้นำกฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ที่มีในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย มาเป็นตัวแบบในการจัดทำข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องวินัยของนักเรียน เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเอง โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาเป็นแบบทดสอบ แบบ check list ใช่หรือไม่ใช่ จำนวน 10 ข้อคำถาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องวินัยนักเรียน

ัญญลักษณ์ เวชกามา (2552:40) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ มีคุณภาพที่ดีเป็นอนาคตของชาติ ในวันหน้า โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโรงเรียนบ้านท่าเยี่ยมวิทยาสล อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินงานเสริมสร้างความรับผิดชอบ 3 ด้านโดยใช้ หลักการวิจัยปฏิบัติการ ดำเนินการพัฒนาเป็น 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติ การสังเกตโดยมี กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 25 คน กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 4 คน กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินและแบบบันทึก การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และเสนอผลการวิจัยโดยวิธี พรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาาก่อนดำเนินการพัฒนาโรงเรียนประสบกับปัญหาการขาดความรับผิดชอบอยู่ 3 ด้านคือ ด้าน การแต่งกายด้าน การตรงต่อเวลา และด้านการรักษาความสะอาด ในวงรอบที่ 1 ใช้กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน กิจกรรมตาวิเศษ และกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมที่ ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 72) ปรับปรุงตนเองดีขึ้น ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองนักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา ในการทำกิจกรรมที่รับผิดชอบ เช่นการทำเวรประจำวันที่ตนเองมี หน้าที่รับผิดชอบทุกครั้ง ส่วนความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พบว่า นักเรียนร่วมทำกิจกรรมรักษาความสะอาดบริเวณ อาคารเรียนร่วมมือ

กันทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนได้สะอาดดี แต่พบปัญหาว่านักเรียนบางส่วนไม่เข้าร่วมกิจกรรม ที่พิเศษกระดาษไม้ เป็นที่ ดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 โดยใช้ กิจกรรม 4 กิจกรรม เพื่อกระตุ้นสร้างความตระหนัก และเห็นคุณค่าพบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบต่อตนเองดีขึ้นกว่าวงรอบที่ 1 กล่าวคือ นอกจากนักเรียนจะมาทำเวรประจำวันทันทุกครั้งแล้วยังรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้ อย่างดีเยี่ยมก่อนเลิกเรียนตอนเย็น นักเรียนจะ ช่วยกันทำความสะอาด ห้องเรียนก่อนพร้อมทั้งได้นำขยะไปเทที่ทิ้งขยะรวมของโรงเรียนจึงพากัน กลับบ้าน โดยมี ครู อาจารย์ เป็นผู้ดูแล และให้กำลังใจส่วนด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมพบว่า นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดบริเวณที่ตนเองได้รับผิดชอบทุกคน (ร้อยละ 100)

อาทิตติยา รวดเร็ว และพลอากาศตรี ดร.อนันต์ ศรีอำไพ (2549:61) ได้ร่วมกับการศึกษา เรื่องการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านเจียง อำเภอกักคี่ชุมพล จังหวัดชัยภูมิ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบ้านเจียง อำเภอกักคี่ชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ด้านความมีระเบียบและการแสดง ความเคารพ โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1984) โดย ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้ศึกษาค้นคว้าครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 6 คน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คนประกอบด้วยนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความมีระเบียบ และการแสดง ความเคารพ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 10 คนประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียน ผล การศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมระดมความคิด การดำเนินกิจกรรมโฮมรูมกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมประกวดนักเรียนตัวอย่าง และการนิเทศภายในทำให้ครูมีความเข้าใจในกระบวนการ ดำเนินงานและมีการพัฒนาที่ดีขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ปลูกฝังวินัยที่ดีแก่นักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมทางวินัยในตนเองที่ดีขึ้น แต่มี นักเรียนส่วนน้อยที่จะต้องดำเนินการปรับปรุง และการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเอง ของนักเรียน ทั้ง 2 ด้านอีกในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การดำเนินกิจกรรมนักเรียนตัวอย่างสัญจร และการนิเทศภายใน ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายพัฒนาตนเองให้มีวินัยทั้ง 2 ด้านดีขึ้น สามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้น รู้จักแสดงความเคารพครู อาจารย์ ในตอนเช้า- เย็น หน้าประตูประจำวัน ก่อนออกบ้านและกลับถึงบ้านต้องทำความสะอาดผู้ปกครองด้วยการยกมือไหว้ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สร้างความประทับใจกับผู้ปกครองและผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก

บุญเพียง แทบตี และคณะ (2552 :67) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้าน ความรับผิดชอบต่อสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านกอกวิทยาคมอำเภอสุมเีง็จจังหวัด

ภาพสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติตามวินัยและการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ก่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบนักเรียนมีปัญหาดังนี้การแต่งกายนักเรียนไว้ผมยาวเกินระเบียบที่โรงเรียนกำหนดปล่อยเสื้อลอยชายออกนอกกางเกงใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายเกินความจำเป็นขีดเขียนหรือวาดภาพบนเสื้อผ้าและร่างกายไม่สวมรองเท้าเดินเท้าเปล่าขัดถูต้องตามระเบียบของโรงเรียนการตรงต่อเวลานักเรียนมาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติเข้าชั้นเรียนและเรียนไม่เต็มเวลาทุกชั่วโมงไม่เข้าแถวหน้าชั้นเรียนก่อนเข้าเรียนภาคบ่ายรับประทานอาหารก่อนเวลาพักกลางวันไม่เข้าแถวหลังเลิกเรียนการทำงานที่มอบหมายนักเรียนส่วนหนึ่งส่งการบ้านไม่ทันตามเวลาที่ครูกำหนดไม่ปฏิบัติตามพิเศษที่ได้รับมอบหมายจะส่งงานก็ต่อเมื่อครูจะลงโทษการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียนนักเรียนส่วนหนึ่งไม่ตั้งใจปฏิบัติงานในเขตรักษาความสะอาดที่กำหนดให้ไม่เอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาดห้องเรียนห้องพิเศษห้องน้ำห้องส้วมการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนนักเรียนบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนากิจกรรมลูกเสือกิจกรรมกีฬากิจกรรมวันสำคัญของชาติมี และ 2) หลังการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบนักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาด้านวินัยเพิ่มมากขึ้นด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลานักเรียนทุกคนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนนักเรียนเดินทางถึงโรงเรียนตอนเช้าทันเข้าแถวเคารพธงชาติและเข้าห้องเรียนตามกำหนดการทำงานที่ได้รับมอบหมายนักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจผลงานเสร็จสมบูรณ์ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมนักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบในการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียนเป็นอย่างดีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดมีความมุ่งมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนอย่างดี

สรุปว่า ความรู้เรื่องวินัยของนักเรียน ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

6.1.2 เจตคติในด้านวินัย

เจตคติ (Attitude)

ความหมายของเจตคติ

ชัตติยา กรรณสูต (2516:2) ให้ความหมายไว้ คือ ความรู้สึกที่คนเรามีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายสิ่งในลักษณะที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นหรือการแสดงออกที่เรียกว่า พฤติกรรม

สุชา จันทร์โอม และ สุรางค์ จันทร์โอม (2520:104) ให้ความหมายเจตคติ คือความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ความรู้สึก หรือท่าทีจะเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

สวางศรี วิรัชชัย (2527:61) ให้ความหมายเจตคติ คือสภาพความคิด ความเข้าใจและ ความรู้สึกเชิงประเมินที่มีต่อสิ่งต่างๆ(วัตถุ สถานการณ์ ความคิด ผู้คน ฯลฯ) ซึ่งทำให้บุคคลมีแนวโน้ม ที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติที่มีอยู่

ชม ภูมิภาค (2516:64) ให้ความหมายเจตคติ คือวิถีทางที่บุคคลเกิดความรู้สึกต่อบางสิ่ง บางอย่าง คำจำกัดความเช่นนี้มีใช้จำกัดความเชิงวิชาการมากนักแต่หากเราจะพิจารณา โดยละเอียด แล้วเราก็พอจะมองเห็นความหมายของมันเป็นลักษณะชัดเจนพอดูเมื่อพูดว่าคือความรู้สึกต่อสิ่งนั้นก็ หมายความว่าเจตคตินั้นมีวัตถุ วัตถุที่เจตคติจะมุ่งตรงต่อนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ อาจจะเป็นบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ นโยบายหรืออื่นๆ อาจจะเป็นได้ทั้งนามธรรมและรูปธรรม ดังนั้น วัตถุแห่งเจตคตินั้น อาจจะเป็นอะไรก็ได้ที่คนรับรู้หรือคิดถึงความรู้สึกเช่นนี้อาจจะเป็นในด้านการจงใจหรืออารมณ์และ เช่นเดียวกันแรงจูงใจแบบอื่นๆก็อาจได้จากพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น เจตคติต่อศาสนาหากเป็นเจตคติที่ดี เราจะเกิดความเคารพในวัดเราจะเกิดความรู้สึกว่าศาสนาหรือวัดนั้นจะเป็นสิ่งจรรโลงความสงบสุข เรายินดีบริจาคทำบุญร่วมกับวัดเราจะพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความร่วมมือที่จะถูกกระตุ้นด้วยวัตถุ การกระทำต่างๆของคนนั้นมักถูกกำหนดด้วยเจตคติที่จะตัดสินใจว่าจะบริจาคเงินแก่วัดสักเท่าใดนั้น ย่อมมีปัจจัยต่างๆเข้าเกี่ยวข้องเช่น ชอบสมภาร รายได้ตนเองดีขึ้น เห็นความสำคัญของวัด เห็นว่าสิ่งที่ จะต้องบูรณะมาก

“เจตคติ”คือสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลทำให้เกิดมีท่าทีหรือมีความคิด เห็นรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ เห็น หรือไม่เห็นด้วย เจตคติมมี 2 ประเภทคือ เจตคติทั่วไป เจตคติเฉพาะอย่าง

Collins. (1970: 68) ให้ความหมายเจตคติ คือการที่บุคคลตัดสินใจในสิ่งต่างๆว่าดี – ไม่ดี เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ยอมรับได้-ยอมรับไม่ได้

Rokeach. (1970 : 10) ให้ความหมายเจตคติ คือการผสมผสานหรือจัดระเบียบของความ เชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนด แนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

Belkin and Hkydell. (1979 : 13) ให้ความหมายเจตคติคือ แนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนอง ในทางที่เป็นความพอใจ ไม่พอใจ ต่อผู้คน เหตุการณ์ และสิ่งต่างๆอย่างสม่ำเสมอและคงที่

ดังนั้นอาจสรุปความหมายของเจตคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดๆ ซึ่งแสดง ออกมาเป็นพฤติกรรมในลักษณะชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พอใจ ไม่พอใจ ต่อสิ่งใดๆ ใน ลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติที่มีอยู่และทำให้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบุคคลในการ ที่จะ มีปฏิกิริยาตอบสนอง

องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การรู้ (Cognition) ประกอบด้วยความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ เช่นทัศนคติต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้ก็คือ จะประกอบด้วยความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่าน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือดีหรือไม่ดี และยังรวมไปถึงความเชื่อในใจว่าควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไรต่อเป้าหมายทัศนคติจึงจะเหมาะสมที่สุดดังนั้นการรู้และแนวโน้มพฤติกรรมจึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

2. ความรู้สึก (Feeling) หมายถึง อารมณ์ที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ นั้น เป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกนี้เองที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกยึดมั่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้หากมีสิ่งขัดกับความรู้สึกมากระทบ

3. แนวโน้มพฤติกรรม (Action Tendency) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเจตคติ ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเป้าหมาย เขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมช่วยเหลือหรือสนับสนุนเป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีเจตคติในทางลบต่อเป้าหมาย เขาก็จะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำลาย หรือทำร้าย เป้าหมายนั้นเช่นกัน

การเกิดเจตคติ

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดต้องภายหลัง เมื่อตนเองได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ๆ แล้ว ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าเจตคติเกิดขึ้นจากเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมความคิดอันเกิดจากประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง
2. เกิดจากความรู้สึกที่ร่ายพิงพะใจ
3. เกิดจากการเห็นตามคนอื่น

ชม ภูมิภาค (2516:66-67) ได้อธิบายเรื่องการเกิดเจตคติว่าเกิดจากการเรียนรู้และโดยมากก็เป็นการเรียนรู้ทางสังคม(Social Learning)ดังนั้นปัจจัยที่ทำให้เกิดเจตคติจึงมีหลายประการเช่น

1. ประสบการณ์เฉพาะ เมื่อคนเราได้รับประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะมีลักษณะในรูปแบบที่ผู้ได้รับรู้สึกว่าได้รางวัลหรือถูกลงโทษ ประสบการณ์ที่ผู้รู้สึกเกิดความพึงพอใจย่อมจะทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแต่ถ้าเป็นประสบการณ์ที่ไม่เป็นที่พึงพอใจก็ย่อมจะเกิดเจตคติที่ไม่ดี

2. การสอน การสอนนั้นอาจจะเป็นทั้งแบบที่เป็นแบบแผนหรือไม่เป็นแบบแผนก็ได้ซึ่งเราได้รับจากคนอื่น องค์การที่ทำหน้าที่สอนเรามีมากมายอาทิเช่น บ้าน วัด โรงเรียน สื่อมวลชนต่างๆ เรามักจะได้รับเจตคติที่สังคมมีอยู่และนำมาขยายตามประสบการณ์ของเราการสอนที่ไม่เป็นแบบแผน

นั้นส่วนใหญ่เริ่มจากครอบครัวตั้งแต่เด็กๆมาแล้วพ่อแม่พี่น้องมักจะบอกเราว่าสิ่งนั้นไม่ดีสิ่งนี้ไม่ดี หรือใครควรทำอะไรมีความสำคัญอย่างไร การสอนส่วนมากเป็นแบบขัดทะนานและมักได้ผลดีเสีย ด้วยในรูปแบบการปลูกฝังเจตคติ

3. ตัวอย่าง (Model)เจตคติบางอย่างเกิดขึ้นจากการเลียนแบบในสถานการณ์ต่างๆเราเห็นคนอื่นประพฤติ เราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนอื่นออกมาเป็นรูปของเจตคติถ้าเรายอมรับนับถือหรือเคารพคนๆนั้นเราก็มักยอมรับความคิดของเขาตามที่เรารู้ใจ เช่น เด็กชายแดงเห็นบิดาดูรายการกีฬาทางโทรทัศน์ประจำเขาก็จะแปลความหมายว่ากีฬานั้นเป็นเรื่องน่าสนใจและจะต้องดูหรือถ้าเขาเห็นพ่อแม่มีกระวีระวังต่อชุดรับแขกในบ้านมากกว่าของที่อยู่ในสนามหญ้าหลังบ้านเขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าของในบ้านต้องระวังรักษาเป็นพิเศษซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องพูดว่าอะไรเลย เด็กจะเฝ้าสังเกตการณ์ปฏิบัติของพ่อแม่ต่อบุคคลอื่นอย่างถี่ถ้วนจะเรียนรู้ว่าใครควรคบใครควรนับถือ ใครไม่ควรนับถือ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน ปัจจัยทางสถาบันมีอยู่เป็นอันมากที่มีส่วนสร้างสนับสนุนเจตคติของเราตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตนในวัด ในโบสถ์ การแต่งกายของคนในสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ เป็นสิ่งให้แนวเจตคติของคนเราเป็นอันมาก

สภาวะที่มีผลต่อการก่อเกิดของเจตคตินั้นมีหลายอย่าง อาทิเช่น ประการแรกขึ้นอยู่กับ การที่เราคิดว่าเราเป็นพวกเดียวกัน (Identification) เด็กที่ยอมรับว่าตนเองเป็นพวกเดียวกับพ่อแม่ ย่อมจะรับเจตคติของพ่อแม่ง่ายขึ้น หรือที่โรงเรียนหากเด็กถือว่าครูเป็นพวกเดียวกับตนเด็กย่อมจะรับ ความเชื่อถือหรือเจตคติของครู

ประการที่สองขึ้นอยู่กับว่าเจตคตินั้นคนอื่นเป็นจำนวนมากเชื่ออย่างนั้นหรือคิดอย่าง นั้นการที่เราจะมีเจตคติเข้ากลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้นอาจจะมีสาเหตุอื่นอีกเช่น โอกาสที่ จะได้รับเจตคติแตกต่างกันไปนั้น ไม่มีประการหนึ่งอีกประการหนึ่งหากไม่เห็นด้วยกับส่วนใหญ่เราเกิด ความรู้สึกว่าส่วนใหญ่ปฏิเสธเรานอกจากนี้ประการที่สามการที่เรามีเจตคติตรงกับคนอื่นทำให้เราพูด ติดต่อกับคนอื่นเข้าใจ เมื่อเราเจริญเติบโตจากเด็กเป็นผู้ใหญ่นั้นแม่ที่สุดที่เราจะพบความแตกต่างของ เจตคติมากมาย ในบ้านนั้นนับว่าเป็นแหล่งเกิดเจตคติตรงกันที่สุดแต่พ่อแม่มีเพื่อนฝูงเราจะเห็นว่าเจตคติ ของเพื่อนฝูงและของพ่อแม่ของเขาแตกต่างกันบ้าง ใน โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษา ชั้นสูงเราจะพบความแตกต่างของเจตคติมากมายดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าเจตคติแรกๆที่เราได้รับนั้น ก่อนข้างจะคงทนถาวร เจตคตินั้นจะสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายกันเช่น คนที่มีพ่อ ดุดันเข้มงวดเขาจะเกิดความมุ่งร้ายต่อพ่อ อาจจะทำให้ผู้บังคับบัญชาที่ดุดันเข้มงวดและเกิด ความรู้สึกมุ่งร้ายต่อผู้บังคับบัญชาก็ได้หรือคนงานที่ไม่ชอบหัวหน้างานอาจจะนำความไม่ชอบนั้น ไปใช้ต่อบริษัทหรือเกลียดบริษัทไปด้วย

ลักษณะของเจตคติ

ทิตยา สุวรรณชฎ (2520:602-603) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเจตคติ 4 ประการ คือ

1. เจตคติ เป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบสนอง(Predisposition to Respond) ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะหรือจะเรียกว่าสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง

2. เจตคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา (Persistence Overtime) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. เจตคติ เป็นตัวแปรหนึ่งนำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดไม่จำเป็นที่จะแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนงานที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4. เจตคติ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจ ในอันที่จะทำให้บุคคลประเมิณผล หรือเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

เจตคตินับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทำงานอย่างหนึ่ง นอกจากความพร้อมและการจูงใจ บุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานจะช่วยให้ทำงานได้ผลทั้งนี้เพราะเจตคติเป็นต้นกำเนิดของความคิดและการแสดงการกระทำออกมานั่นเอง

กล่าวโดยสรุป เจตคติ เป็นลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นแรงขับแรงจูงใจของบุคคลแสดงพฤติกรรมที่จะแสดงออกไปในทางต่อต้านหรือสนับสนุนต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้น ถ้าทราบทัศนคติของบุคคลใดที่สามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้ โดยปกติคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติที่มีอยู่

อย่างไรก็ดีเจตคติเมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจจะมึลักษณะที่ค่อนข้างถาวรและคงทนความรังเกียจที่เรียนรู้ในวัยเด็กอาจจะคงอยู่ต่อไปจนชั่วชีวิต เจตคติทางการเมือง ศาสนาและอื่นๆก็จะมี ความคงทนเป็นอันมาก สาเหตุที่ทำให้เจตคติบางอย่างมีความคงทนอาจมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากเจตคตินั้นเป็นแนวทางปรับตัวได้อย่างพอเพียงคือ ครอบงำที่สถานการณ์นั้นยังสามารถจะใช้เจตคติเช่นนั้นในการปรับตัวอยู่เจตคตินั้น ก็จะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากไม่สามารถที่จะใช้ได้เนื่องจากสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเจตคตินั้นก็มักจะเปลี่ยนแปลงไปเช่น ในสหรัฐอเมริกาคนส่วนใหญ่มักจะคัดค้านการช่วยเหลือของรัฐบาลอย่างรุนแรง แต่พอเกิดเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงก็อาจจะรับความช่วยเหลือของรัฐบาลมากขึ้น

2. เหตุที่เจตคติไม่เปลี่ยนแปลงง่ายก็เพราะว่าผู้ที่มีเจตคตินั้นจะไม่ยอมรับรู้สิ่งยกเว้นใดๆ เหตุการณ์เช่นนี้เรียกว่า Selective Perception เช่น คนที่เกลียดขิว เกิดความคิดว่าพวกขิวนี้ชี้เห็นขิวเขา รัศเอาเปรียบต่อมามีขิวมาอยู่บ้านใกล้ๆ ทั้งๆที่ขิวคนนั้นแสนจะดีเป็นกันเองให้ความช่วยเหลือเราคือเจตคติของเรามีอยู่เดิมจะไม่ยอมรับรู้ความดีของขิวเช่นนั้นดังนั้นเจตคติจึงไม่เปลี่ยน

3. สาเหตุอีกอย่างหนึ่งคือความกักต้อหมู่กลุ่มที่เราเป็นสมาชิกคนเราไม่ยอมได้ชื่อว่าทรยศต่อพวก ตัวอย่างเช่น หญิงสาวถูกอบรมมาในครอบครัวซึ่งเคร่ง ไม่ยอมให้เล่นการพนัน สูบบุหรี่ เพราะการกระทำเช่นนั้นครอบครัวถือว่าเป็นการกระทำมิใช่ชีวิตที่ดี ที่จะพึงกระทำ ต่อมาแม้ว่าจะมีโอกาสที่จะกระทำได้แต่ไม่ทำ เพราะเห็นว่าขัดต่อเจตคติของพ่อแม่ที่เคยสั่งสอนไว้

4. ความต้องการป้องกันตนเอง บุคคลที่ไม่ยอมเปลี่ยนเจตคติที่เขามีอยู่เดิมนั้นอาจเนื่องจากเหตุผลว่าหากเขาเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้คนอื่นเห็นว่าเขาอ่อนแอ เช่น คนขายของเสนอวิธีการขายใหญ่ให้หัวหน้า หัวหน้าเห็นว่าดีเหมือนกันแต่ไม่ยอมรับเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำให้คนอื่นเห็นหัวหน้าไม่มีความสามารถ

5. การได้รับการสนับสนุนจากสังคมนั้นคือการที่เราเชื่ออย่างนั้นมีเจตคติอยู่อย่างนั้นเรายังได้รับการสนับสนุนกับคนที่มีความเชื่ออย่างเดียวกับเราอยู่

หน้าที่และประโยชน์ของเจตคติ

Katz. (1984 : 130) มองว่าเจตคติมีประโยชน์และหน้าที่ คือ

1. เป็นประโยชน์โดยการเป็นเครื่องมือ ปรับตัว และเป็นประโยชน์ในการใช้เพื่อทำการต่าง ๆ
2. ทำประโยชน์โดยการใช้ป้องกันสภาวะจิตใจ หรือปกป้องสภาวะจิตของบุคคล (Egodefensive Function) เพราะความคิด หรือความเชื่อบางอย่างสามารถทำให้ผู้เชื่อหรือคิดสบายใจ ส่วนจะผิดจะถูกเป็นอีกเรื่องหนึ่ง
3. เจตคติทำหน้าที่แสดงค่านิยม ให้คนเห็นหรือรับรู้ (Value Expressive Function)
4. มีประโยชน์หรือให้คุณประโยชน์ทางความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่างๆ
5. ช่วยให้ผู้บุคคลมีหลักการและกฎเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมหรือช่วยพัฒนาค่านิยมให้กับบุคคล การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคล สถานการณ์ต่างๆ ในสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถประเมินและตัดสินใจได้ว่าควรจะเลือกประพฤติอย่างไรจึงจะเหมาะสมและดีงาม

ชม ภูมิภาค (2516:65) หน้าที่ของเจตคติ เจตคติทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้อย่างมาก เจตคติมีส่วนกำหนดการมองเห็นของคน นอกจากนี้ยังทำหน้าที่อื่นๆ อีกเช่น

1. เตรียมบุคคลเพื่อให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ
2. ช่วยให้ผู้บุคคลได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าอะไรจะเกิดขึ้น
3. ทำให้บุคคล ได้รับความสำเร็จตามหลักชัยที่วางไว้

การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม (2520:110-111) กล่าวว่า ทักษะคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องมาจาก

1. การชักชวน (Persuasion) ทักษะคติจะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงใหม่ได้หลังจากที่ได้รับคำแนะนำ บอกเล่า หรือได้รับความรู้เพิ่มพูนขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงกลุ่ม (Group Change) ช่วยเปลี่ยนทักษะคติของบุคคลได้
3. การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นการชักชวนให้บุคคลหันมาสนใจหรือรับรู้โดยการสร้างสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ขึ้น

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติ คือ

1. บิดา มารดา ของเด็ก
2. ระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมของสังคม
3. การศึกษานำเรียน
4. สิ่งแวดล้อมในสังคม
5. การพักผ่อนหย่อนใจที่แต่ละคนใช้ประจำตัว

การแก้ไขเจตคติหรือวิธีสร้างเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากถ้าจำเป็นจะต้องช่วยแก้ไขเปลี่ยนเจตคติของคนอาจใช้วิธีเหล่านี้ คือ

1. การค่อย ๆ ชื่นลงให้เข้าใจ
2. หาสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจอย่างเข้มข้นมาช่วย
3. คบหาสมาคมกับเพื่อนที่ดี
4. ให้อ่านหนังสือดีมีประโยชน์
5. ให้ลองทำงานเห็นชอบแล้วกลับตัวตัวเอง

ชม ภูมิภาค (2516:65) ได้อธิบายว่าเจตคติเปลี่ยนแปลงได้ ปัจจัยที่จะช่วยให้เจตคติเปลี่ยนแปลงได้มีหลายประการเช่น

1. ความกดดันของกลุ่ม(Group Pressure) หากกลุ่มจะสามารถให้รางวัลหรือลงโทษได้ย่อมจะมีแรงกดดันมากในการที่จะกดดันทิศทางเจตคติของเราสิ่งช่วยที่เป็นรางวัลนั้น ได้แก่ความเป็นผู้มีคนรู้จักมากกว่าเลื่อนตำแหน่งงาน สัญลักษณ์ของการยอมรับนับถือเป็นต้น ส่วนสิ่งช่วยที่เป็นการลงโทษก็เช่น การเสียเพื่อนฝูง เสียชื่อเสียง เสียตำแหน่งเป็นต้น ยิ่งเรามีความผูกพันไปจากกลุ่มเท่าใดแรงบีบบังคับของหมู่มีมากเท่าใดหรือยิ่งหมู่กลุ่มนั้น ยิ่งเราต้องการเป็นสมาชิกของหมู่ใด แรงบีบบังคับของหมู่ย่อมมีมากเท่านั้นหรือยิ่งหมู่กลุ่มต้องการเรามากเท่าใดกลุ่มก็ยิ่งต้องการให้เราปฏิบัติตาม

มาตรฐานของกลุ่มเท่านั้น กลุ่มที่มีเกียรติศักดิ์หรือศักดิ์ศรีต่ำในหมู่อาจจะทำผิดแปลกไปได้บ้าง แต่ยังมีตำแหน่งสูงหรือศักดิ์ศรีสูงแล้วกระทำผิดมาตรฐานเพียงนิดเดียวแรงกดดันของหมู่จะเกิดขึ้นทันทีเพื่อให้ปฏิบัติอยู่ในแนว

นอกจากนี้แรงกดดันของกลุ่มจะมีมากก็คือ การที่ไม่มีมาตรฐานอื่นที่จะปฏิบัติหรือมีน้อยทางที่จะเลือกหรือเราไม่มีความรู้มากมายนักในเรื่องนั้นบุคคลมักจะเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเจตคติหากกลุ่มของเขาที่ยึดอยู่เปลี่ยนแปลงไปตัวอย่างเช่น กรรมกร แรกๆอาจไม่สนใจกันรวมเป็นสมาคมแต่ต่อมาหากรู้ว่าคนอื่นๆ ในกลุ่มรับฟังความคิดเห็นนั้น เขาก็อาจเปลี่ยนความคิยังกลุ่มมีความเป็นเอกภาพเท่าใดแรงกดดันของกลุ่มยังมีผลเท่านั้นเรื่องอำนาจของความกดดันของกลุ่มอันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะเป็นไปได้ 4 กรณีคือ

1.1 เราอาจปฏิเสธบรรทัดฐานของกลุ่มและยึดมั่นในเจตคติของเราและเราอาจจะก้าวร้าวยิ่งขึ้นหากเราเชื่อว่ากลุ่มไม่มีผลบีบบังคับเรามากนักหรือเรามีความภักดีต่อกลุ่มอื่นมากกว่า

1.2 เราอาจจะไม่เปลี่ยนแปลงต่อเจตคติของเราแต่เราปฏิบัติตามกลุ่มเพราะเหตุผลภายนอกอย่างอื่น โดยถือว่าเป็นส่วนตัวและเราไม่เห็นด้วยแต่ส่วนรวมทำเช่นนั้นก็ต้องปฏิบัติตาม

1.3 เราอาจยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่มเพียงผิวเผิน ภายในส่วนลึกของจิตใจเราไม่ยอมเปลี่ยนแต่พอเราออกไปอยู่กลุ่มอื่นเราจะเห็นว่าเราเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

1.4 เราอาจจะนำเอาบางส่วนของบรรทัดฐานของกลุ่มมาผนวกกับความเชื่อของเราและปฏิเสธบางส่วน

2. ประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่น่าพึงพอใจ เราอาจเปลี่ยนแปลงเจตคติไปได้เมื่อได้รับประสบการณ์ที่น่าพอใจหรือไม่น่าพอใจเช่น นายแดงเข้าทำงานบริษัทหนึ่งเพราะเขาเชื่อว่าจะมีความก้าวหน้าแต่พบว่าหัวหน้าของเขาเป็นคนขี้ฉ้อฉลเมื่อเขาเกิดเสนอความคิดเห็นดีๆ เพื่อปฏิบัติ หัวหน้าอาจจะเห็นว่าการเสนอแนะของเขาเช่นนั้นทำให้ฐานะของเขาสั่นคลอนและนอกจากนั้นยังทราบดีว่าเพื่อนร่วมงานของเขาไปฟ้องแก่หัวหน้างานบ่อยๆเขาจึงอาจเปลี่ยนเจตคติไปอีกแบบหนึ่งคือมองไม่เห็นความก้าวหน้าในการทำงานกับบริษัทนี้ เช่นนี้เป็นต้น

3. อิทธิพลของกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง บุคคลที่มีชื่อเสียงในความหมายนี้อาจจะเป็นเพื่อนซึ่งเรานับถือความคิดของเขาหรืออาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านความพิเศษต่างๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องนี้ก็คือ การโฆษณา ซึ่งมักจะใช้คนมีชื่อเสียง ไปยุ่งเกี่ยว เช่น ดาราภาพยนตร์ชื่อดังคนนั้นใช้สบูยี่ห้อนั้น ๆ เป็นต้น

เจตคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนว โน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้น ๆ ไปในทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขบวนการการ

อบรมให้การเรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งเจตคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดในกรณีที่ตั้งเร้า นั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ประการ ได้แก่

1. ด้านความคิด (Cognitive Component) หมายถึง การรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ แสดงออกมาในแนวคิดที่ว่าอะไรถูก อะไรผิด

2. ด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่สอดคล้องกับความคิด เช่น ถ้าบุคคลมีความคิดในทางที่ไม่ดีต่อสิ่งใด ก็จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย จึงแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกไม่ชอบหรือไม่พอใจ

3. ด้านพฤติกรรม (Behavior Component) หมายถึง ความพร้อมที่จะกระทำซึ่งเป็นผลมาจากความคิดและความรู้สึกและจะออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติในด้านการมีวินัยของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของนักเรียนใน โรงเรียนที่มีต่อกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลงของโรงเรียน เจตคติเป็นสิ่งที่สำคัญในการทำให้เกิดพฤติกรรม ต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งผลต่อการแสดงออกถึงการมีวินัยของนักเรียน ดังนั้นการสร้างเจตคติที่ดีปลูกฝังให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติและควบคุมตนเองตามข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และรวมไปถึงในด้านของการมีวินัย เพื่อความสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น เจตคติเรื่องวินัยของนักเรียน จึงเป็นสิ่งที่ส่งผลกำกับพฤติกรรมในการแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่า เจตคติเรื่องวินัยของนักเรียน เป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมด้านการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การวัดเจตคติในเรื่องการมีวินัยนักเรียน

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้นำองค์ประกอบของเจตคติ ในด้าน การรู้(Cognition) ความรู้สึก (Feeling) และแนวโน้มพฤติกรรม(Action Tendency) ที่นักเรียนมีต่อ กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ที่มีในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย มาเป็นตัวแทนในการจัดทำข้อคำถามเกี่ยวกับเจตคติเรื่องวินัยของนักเรียน เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเอง โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาเป็นแบบสอบถามแบบ Rating Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ จากจริงที่สุด จริง บ้าง จริง น้อย จริง น้อยที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติเรื่องวินัยนักเรียน

อภิญา ทหารวานิช (2552:55) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวินัยในตนเองในชั้นเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า

1. ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับวินัยในตนเองด้านห้องเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่านักศึกษาที่มีความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับวินัยในตนเองด้านห้องเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรก คือมีการส่งการบ้านหรืองาน ตามกำหนดเวลาที่อาจารย์กำหนด มีค่าเฉลี่ย 4.80 รองลงมาคือ มีความตั้งใจเรียน โดยไม่นำขนม/อาหาร/เครื่องดื่ม มารับประทานในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.47

2. ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรกคือ นักศึกษาอยากประสบความสำเร็จในการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.67

3. ปัจจัยกระตุ้นที่ช่วยให้นักศึกษามีวินัยในตนเองและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.42 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าปัจจัยกระตุ้นที่ช่วยให้นักศึกษาตอบคำถามอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับแรกคือ การเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ควบคู่คุณธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.73 รองลงมาคือ อาจารย์ควรมีมนุษยสัมพันธ์กับนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.67

ณัฐพร สตาภรณ์ (2540 : 27) กล่าวว่า การเสริมสร้างวินัยในตนเองให้เยาวชน ควรเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเต็มใจมากกว่าวินัยที่มีรากฐานมาจากคำสั่งการ บังคับหรือการลงโทษ และควรได้รับการฝึกให้มีขึ้นตั้งแต่วัยเยาว์เป็นต้นไป

ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามวิธีการที่จะช่วยฝึกวินัยในตนเอง ดังตัวอย่างที่ทองคุณ หงส์พันธ์ (2531, หน้า 87:อ้างถึงในสุชา ไอยราพงศ์, 2542, หน้า 172-173) ได้เสนอไว้คือ

1. การสร้างวินัยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในตนเอง เพราะความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนจะเป็นพื้นฐานที่จะทำให้คนเราเชื่อมั่นในการที่จะกำกับตนเองทำให้เกิดวินัยในตนเอง

2. การสร้างมโนธรรมสำนึกในฐานะสมาชิกของสังคม นั่นคือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าสังคมประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากอยู่ร่วมกัน และจุดหมายปลายทางของการอยู่ร่วมกันก็คือความสงบสุขเรียบร้อย ทุกคนจึงจำเป็นต้องเสียสละอิสรภาพส่วนตัวบางอย่าง ละเว้นสิ่งที่ตนปรารถนาบางประการซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลอื่น ในที่สุดสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น เกิดวินัยทั้งในตนเองและวินัยทางสังคมด้วย

3. การจัดทำปฏิทินชีวิต ซึ่งอาจจัดทำปฏิทินชีวิตเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือนก็ได้ การทำเช่นนี้อย่างน้อยก็ก่อให้เกิดภารกิจการทำงานที่เป็นกิจนิสัย โดยไม่มีใครต้องมาบังคับ

4. การฝึกให้เป็นคนตรงต่อเวลา เห็นคุณค่าของเวลาและรู้จักใช้เวลาให้คุ้มค่า

5. การพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

6. การฝึกสมาธิ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้จิตใจสงบ ทำให้ไม่ฟุ้งซ่าน ช่วยไม่ให้ทำอะไรที่ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความเชื่อมั่นในการที่จะควบคุมตนเองในการทำงานต่าง ๆ

สรุปว่า เจตคติในเรื่องการมีวินัยนักเรียน ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

6.2 ปัจจัยด้านครอบครัวหรือสังคม

ปัจจัยด้านครอบครัวนับว่ามีความสำคัญต่อพฤติกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเป็นการเฉพาะที่แต่ละบุคคลที่เกิดจากการบ่มเพาะจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การขัดเกลาทางสังคม โดยแต่ละคนจะได้รับแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ส่งผลให้คนแต่ละคนเกิดพฤติกรรมไม่เหมือนกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านครอบครัวที่มีผลต่อการมีวินัยของนักเรียน พบว่า มี 3 ตัวแปร ได้แก่ สภาพครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว และการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย มีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 สภาพครอบครัว

6.2.1.1 ความหมายของสภาพครอบครัว

สภาพครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองอยู่ร่วมกัน บิดามารดาหรือผู้ปกครองหย่าร้างกัน หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองถึงแก่กรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับนักเรียน

วาสนา พิทักษ์สาถิ (2527 : 6) ได้จำแนกสภาพแวดล้อมทางบ้านออกเป็น 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ

1. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองกับเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาเอง ความสัมพันธ์ระหว่างญาติ ผู้ใหญ่กับเด็ก ระหว่างพี่น้องกับเด็ก และสภาพทั่วไปของครอบครัว

2. องค์ประกอบด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ รายรับรายจ่ายของครอบครัว สถานภาพครอบครัว การเงินของนักเรียนที่จะใช้จ่ายเรื่องการศึกษาและส่วนตัว และความจำเป็นที่ต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจากผู้อื่น

3. องค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ สภาพของบ้าน ที่ตั้งของบ้าน สิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้าน ตลอดจนอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ของสังคมละแวกนั้นเมื่อพิจารณาถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าด้านความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ด้านเศรษฐกิจและสังคม

และด้านสภาพที่ตั้งของบ้าน จะอำนวยความสะดวกช่วยเสริมการเรียนรู้และในด้านส่วนตัวให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

6.2.3 การเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย

1) แนวคิดเกี่ยวกับการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย

งามตา วนิทานนท์ (2534 : 121) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นการกระทำในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเพื่อขัดเกลา และหล่อหลอมให้สมาชิกใหม่ของสังคมมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเป็นไปในแนวทางที่สังคมปรารถนา

Miller. (1987 อ้างถึงใน สวนา พรพัฒน์กุล. 2522 : 2 – 1) ได้ให้ความหมายของการเลียนแบบว่าหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน สามารถเข้ากันได้ โดยใช้สื่อหรือเครื่องมือที่เหมาะสม การเลียนแบบจะเกิดขึ้นจากการพอใจในการเรียนรู้ ผลจากการเรียนรู้ที่น่าพอใจนี้เองทำให้เกิดแรงขับในการเลียนแบบขึ้น

การเลียนแบบจะเห็นได้ชัดเจนในเด็กวัยรุ่น บุคคลที่เด็กเลียนแบบอาจเป็นบุคคลที่เด็กพบปะคุ้นเคยหรือไม่รู้จักเป็นส่วนตัวก็ได้ บุคคลที่เด็กเลียนแบบนี้ก็คือ ตัวแบบ (Models) ที่เด็กพอใจ การเลียนแบบเป็นการลดความเครียดทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งหรืออุปสรรคในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กก็ได้

การเลียนแบบ เป็นวิธีการขั้นพื้นฐานอันหนึ่งของการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และสังคม จากการเลียนแบบพ่อแม่ หรือบุคคลที่เด็กรักใคร่ เด็กจะรับเอาพฤติกรรมความนึกคิด ความรู้สึก และความเชื่อบุคคลเหล่านั้นมาเป็นของตน เด็กที่เลียนแบบพ่อแม่มักคอยสังเกตพิจารณาการกระทำต่างๆ แล้วทำตามบ้าง การปฏิบัติเช่นนี้เด็กต้องการทำเลียนแบบพฤติกรรมของคนที่เขารัก และด้วยวิธีการเลียนแบบนี้เองที่จะทำให้เด็กได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความคิดเห็น คุณค่า ข้อห้าม และหลักศีลธรรมต่าง ๆ จากบุคคลที่เขารักและใกล้ชิดด้วย

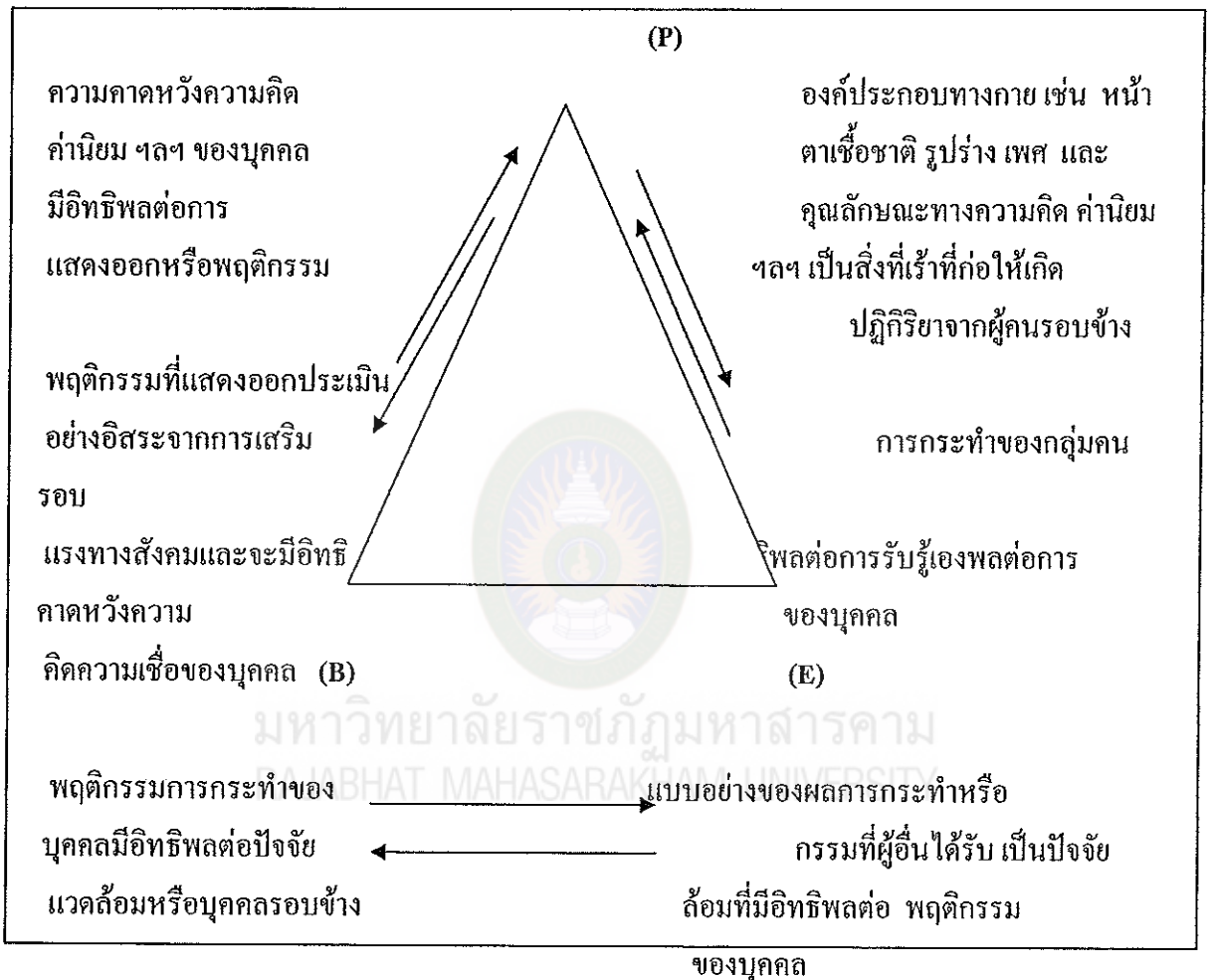
จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเลียนแบบหมายถึง การกระทำ การประพฤติปฏิบัติที่ถูกถ่ายทอดทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านร่างกาย วาจา กิริยาท่าทาง การแต่งกาย การใช้จ่ายเงิน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางที่สังคมปรารถนา

Bandura. (1984 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา. 2541 : 281) ได้วางแนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ทางสังคมโดยเชื่อว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความคิด ความหวัง หรือความเชื่อ (Personal Factor หรือ P)
2. องค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อม (Environment Influence หรือ E)

3. พฤติกรรม (Behavior หรือ B)

ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 มีความสัมพันธ์แบบ 2 ทาง คือ ต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เรียก ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ว่า ปัจจัยกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (P) พฤติกรรม (B) และสิ่งแวดล้อม (E) ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) ประสาท อิศรปริดา. (2541 : 281)

จากที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยหมายถึงถึงพฤติกรรมที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามอย่างผู้ปกครองในเรื่องของการแต่งกาย การตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่

Cox and Leager. (1961 : 639-648) ได้อธิบายเรื่อง ความรักที่บิดามารดามีต่อบุตรไว้ว่า มีลักษณะพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. การให้ความสำคัญกับบุตรเป็นอันดับแรก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูโดยการให้สิ่งที่บุตรต้องการจริง ๆ พอ ๆ กับการให้โดยที่บิดามารดาคิดว่าบุตรต้องการ และบิดามารดาหวังว่าบุตรอาจจะมีความต้องการ

2. การให้ตรงตามพัฒนาการ ได้แก่ บิดามารดาตั้งความมุ่งหมายการเรียกร้องไว้เหมาะสมกับความสามารถทางอารมณ์ สังคม ร่างกาย และทักษะของบุตรที่ฟังมีได้ตามขั้นตอนของการพัฒนาการ

3. การยอมรับและยกย่องบุตร ได้แก่ การแสดงออกโดยบิดามารดาแสดงความรักแก่บุตร และยอมรับบุตรแต่ละคนตามความสามารถ และขีดจำกัดของสมอง อารมณ์และร่างกาย

Gouldner and Goulder.(1963 : 52) พบว่า ผู้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กจะอธิบายลักษณะของเด็กหลาย ๆ ลักษณะตามที่รับเอาเอกลักษณ์ของสังคมไว้ และคาดหวังว่าจะประพฤติกรรมให้เป็นไปตามลักษณะที่กำหนดให้ และจะประมาณค่าเด็กตามลักษณะที่กำหนดให้นี้ด้วย บุคคลเหล่านี้จะสอนเด็กให้รู้จักตัดสินใจตนเองตามค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความขยันหมั่นเพียร ความสะอาด และความสำเร็จในการเรียน สิ่งเหล่านี้ต่อมาจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมบุคคล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา เป็นความสัมพันธ์ภาพที่มีต่อกันและแสดงออกในรูปแบบความรัก ความเข้าใจ ทั้งด้วยวาจาและพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อความสามารถของนักเรียน จึงเป็นตัวสร้างผลสัมฤทธิ์ให้กับบุตร

2) การวัดการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย

ณัฐณี เกียรติพิริยะ และคณะ (2547 : 150) ได้สร้างเครื่องมือการวัดปัจจัยด้านครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจำนวน 15 ข้อประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา กับนักศึกษาและความสามารถในการตอบสนองความคาดหวังของบิดามารดา

พุดทิพล นิมพร้าว (2555 : 35)สร้างเครื่องมือวัดปัจจัยด้านครอบครัวเป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพนักเรียนกับบิดามารดา จำนวน 29 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale Type) ตั้งแต่จริงที่สุดถึง จริงน้อยที่สุด

เอริสา มโนธรรม (2550 : 141) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยจำนวน 11 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale Type) ตั้งแต่จริงที่สุดถึง จริงน้อยที่สุด

พัชรี ศิลารัตน์ (2556 : 67) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุดถึง จริงมาก จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการเขียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยของ เอรินา มโนธรรม และพัชรี ศิลารัตน์ นำมาปรับใช้ในการวัดการเขียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยดำเนินการปรับข้อคำถามบางส่วน ปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือวัดการเขียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย

ได้มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกที่เกิดเขียนแบบผู้ปกครองไว้ดังนี้ เช่น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จำนวน 1,600 คน และผู้ปกครองของเด็กจำนวน 1,600 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพฯ จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนบริเวณรอบกรุงเทพฯ จำนวน 11 โรงเรียน พบว่า

1.ปริมาณการรับสื่อมวลชนของวัยรุ่นไทย จากเด็กวัยรุ่น 1,600 คน ที่ศึกษา 91% มีโทรทัศน์ใช้ในบ้าน และชมรายการโทรทัศน์โดยเฉลี่ย 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2.เกี่ยวกับการตระหนักและการควบคุมของผู้ปกครองกับการรับสื่อมวลชนของเด็ก พบว่า ผู้ปกครองที่ตระหนักในอิทธิพลสื่อมวลชนต่อเด็กมากเท่าใด และเชื่อในประโยชน์ของสื่อมวลชนมากเท่าใด เด็กในปกครองจะมีความชอบฟังรายการที่มีประโยชน์มากเท่านั้น ผลที่พบชัดเจนที่สุดในครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป

3.ผู้ปกครองที่ควบคุมเด็กมาก ผู้ที่ตระหนักในอิทธิพลสื่อมวลชนต่อเด็กมาก ได้จัดหาหนังสือที่เหมาะสมแก่เด็กตั้งแต่เล็ก และการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมาก โดยตัวทำนายเหล่านี้รวมกันสามารถทำนายความแปรปรวนของปริมาณการควบคุมแต่ละด้านได้ 20 ถึง 32%

4.ผู้ปกครองที่ตระหนักในอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กคือ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาค่ำ อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำ เป็นผู้ปกครองในกรุงเทพฯ เป็นผู้รายงานว่าอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลน้อย

พินคำ มีโพหนอง (2533 : 91 – 109) ได้ทำการศึกษาค่านิยมพื้นฐานห้าประการของผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีปริมาณการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐานจากผู้ปกครองสูงจะมีค่านิยมพื้นฐานทั้งด้านความรักชาติ ด้านประหยัดและอดออม ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านความ

ชั้นหมั่นเพียร ด้านการพึ่งตนเอง สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐานจากผู้ปกครองในปริมาณต่ำ

Symond. (1973 : 283 – 285) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงการยอมรับบุตร เปรียบเทียบกับการปฏิเสธบุตร พบว่า บุตรที่พ่อแม่ยอมรับจะเป็นผู้ที่เพื่อนฝูงยอมรับเป็นอย่างดี ชอบเข้าสังคม มองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีมโนคติเกี่ยวกับตนเองสูง คือ รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความอบอุ่นและปลอดภัย

Stinnett, Walters and Evelyn.(1984 : 302; citing Skelly and White. 1977) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบอนุรักษ์ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบสมัยใหม่ โดยศึกษากับครอบครัวทั้งสิ้น 1,250 ครอบครัว ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวที่มีวิธีอบรมเลี้ยงดูแบบอนุรักษ์จะทำให้เด็กมีค่านิยมด้านศาสนา ด้านการมีวินัย ด้านการทำงานหนัก และด้านความมั่นคงทางการเงิน ส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบสมัยใหม่จะทำให้เด็กมีค่านิยมด้านศาสนา ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านการประสบความสำเร็จ

Miller. (1981 : 152) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของเด็กในระดับชนบท และระดับเมือง ในปี ค.ศ.1981 พบว่า พื้นฐานของครอบครัวมีความสัมพันธ์ส่งผลทางตรงกับค่านิยมของเด็กทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งคล้ายคลึงกับที่ คลาส (Klass. 1984 : 405-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมผลกระทบจากห้องเรียนและสังคม วัฒนธรรม ด้วยวิธีการศึกษาแบบเฝ้าดูตลอดเวลา โดยทำการสังเกตเด็กในกลุ่มทุกวัน ผลการศึกษาพบว่า ค่านิยมของนักเรียนส่วนหนึ่งได้รับผลมาจากการถ่ายทอดมาจากครอบครัว และภูมิหลังของเด็ก

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การเลียนแบบผู้ปกครอง หมายถึง ความสามารถในการมองเห็น การรับรู้ การสัมผัสของนักเรียนที่ได้จากพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองที่อยู่ใกล้ชิด ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมคล้ายกับผู้ปกครองและนำมาแสดงออกในโรงเรียน การเลียนแบบนั้นเริ่มต้นได้ตั้งแต่เมื่อคนเราสามารถมองเห็น รับรู้ สัมผัส จากสื่อต่าง ๆ เด็กจะค่อย ๆ เลียนแบบจากพ่อแม่ ผู้ปกครองคนที่อยู่ใกล้ชิด ต่อมาเมื่อเริ่มโตขึ้นเข้าสู่วัยรุ่นเด็กก็จะเริ่มเลียนแบบจากบุคคลอื่น อาจได้จากสื่อ โทรทัศน์ จากเพื่อน ซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่คล้ายหรือเหมือนกับตัวแบบที่เด็ก ได้เลียนแบบ ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่า การเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

6.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมว่ามีความสำคัญต่อพฤติกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเป็นการเฉพาะที่แต่ละบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จากสังคม โดยแต่ละคนจะได้รับแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ส่งผลให้คนแต่ละคนเกิดพฤติกรรมไม่เหมือนกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการมีวินัยของนักเรียน พบว่า มี 3 ตัวแปร ได้แก่ การเขียนแบบสื่อในการมีวินัย การเขียนแบบเพื่อนในการมีวินัย และการเขียนแบบครูในการมีวินัย มีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 การเขียนแบบสื่อในการมีวินัย

1) แนวคิดการเขียนแบบสื่อในการมีวินัย

ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการเขียนแบบสื่อในการมีวินัย ไว้ดังนี้ เช่น

ยูดี้ เทียร์ประสิทธิ์ (2536 : 123) อธิบายอิทธิพลของสื่อมวลชนว่า วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมที่จะรับข่าวสารต่าง ๆ ทุกรูปแบบ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในสภาพสังคมปัจจุบัน และอิทธิพลของสื่อมวลชนจะครอบคลุมและเปลี่ยนแปลงเจตคติค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตวัยรุ่น

Frances and Louise. (1955 : 246 – 248) กล่าวว่า การ์ตูน ทีวี และภาพยนตร์ ส่งผลต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ทางสังคม

2) การวัดการเขียนแบบสื่อในการมีวินัย

เอริตา มโนธรรม (2550 : 142) ได้สร้างเครื่องมือวัด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมเป็นแบบสอบถามการเขียนแบบสื่อและการเขียนแบบเพื่อนในการมีวินัย ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด นอกจากนี้

พฤติพล นิมพร้าว (2555 : 84) ได้สร้างเครื่องมือวัดปัจจัยเป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale Type) ตั้งแต่จริงที่สุดถึงจริงน้อยที่สุด

พัชรี ศิลารัตน์ (2556 : 67) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเขียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัย จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุดถึง จริงมาก จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวัดบุคลิกภาพของ พัชรี ศิลารัตน์ นำมาปรับใช้ในการวัดการเขียนแบบสื่อในการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยดำเนินการปรับข้อคำถามบางส่วน ปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบสื่อในการมีวินัย

ได้มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกที่เกิดเลียนแบบสื่อไว้ ดังนี้ เช่น

Bandura, Grusec and Menlove. (1966 : 256) ได้ศึกษาผลของขบวนการสร้างสัญลักษณ์ที่มีต่อการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ให้กับเด็กในระดับอายุ 6 – 8 ปี จำนวน 72 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กชาย 36 คน และเด็กหญิง 36 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างดูตัวแบบจากภาพยนตร์ซึ่งฉายให้เห็นวิธีการเล่นของเล่นต่าง ๆ ของตัวแบบด้วยวิธีการที่แปลกและใหม่กว่าที่เด็ก ๆ เคยเล่นกัน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจะได้รับคำแนะนำให้เรียกชื่อการกระทำทุกอย่างของตัวแบบ กลุ่มที่สองจะต้องนับตัวเลข 1,2,3,4,5 ไปพร้อม ๆ กันในขณะที่ดูตัวแบบนั้น และกลุ่มที่สามให้ดูตัวแบบแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แล้วให้ผู้สังเกตแสดงวิธีการเล่นตามที่ได้ดูมา ผู้ถูกทดลองแต่ละกลุ่มจะได้รับรางวัลเมื่อแสดงได้เหมือนตัวแบบแต่ก็ครั้งหนึ่งจะไม่ได้รางวัลเลย ผลการศึกษาพบว่า เด็กกลุ่มแรกที่ถูกให้เรียกชื่อการกระทำของตัวแบบจะสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ดีกว่ากลุ่มที่สองที่ต้องนับตัวเลข และกลุ่มที่สามที่ให้ดูแต่ตัวแบบอย่างเดียว ทั้งนี้ผลของสามกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 2.18, p < .025$) สำหรับเด็กชายจะสามารถเลียนแบบได้ดีกว่าเด็กหญิง แต่พบว่าการให้รางวัลและการไม่ให้รางวัล ไม่ให้ผลที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนแบบสื่อในการมีวินัยของนักเรียน หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่บ่งบอกถึงการเลียนแบบสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบๆ ตัวแล้วมาแสดงออกในโรงเรียน สื่อเป็นอีกแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญทำให้นักเรียนได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในหลายด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การเลียนแบบประพฤติกฎปฏิบัติในเรื่องของการใช้เงิน การมีวินัย ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่า การเลียนแบบสื่อในการมีวินัย น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

6.3.2 การเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย

1) ความหมายการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัยได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงความหมายของการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย มีรายละเอียดดังนี้

ฉวีวรรณ สุขพันธ์ไพฑาราม (2527 : 112 – 113) กล่าวถึง ประโยชน์ของเพื่อนวัยรุ่นว่า

1. ช่วยให้วัยรุ่นมีสิ่งยึดเหนี่ยว ไม่เกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งให้ว้าเหว่เกินไป
2. ช่วยให้วัยรุ่นมีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อเป็นบทเรียนในวัยผู้ใหญ่

3. ช่วยให้วัยรุ่นลดความเพื่อฝัน การปรับตัวเพื่อให้พ้นจากความกังวลในปัญหาต่าง ๆ ทำให้วัยรุ่นหาทางออกด้วยการสร้างความฝันต่าง ๆ ที่ตนเห็นว่าตนต้องการจะได้รับความสุขความสำเร็จ ซึ่งเป็นการวาดภาพของตนเองในอนาคต การปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ มีเพื่อนคุยไม่มีเวลาว่างที่จะเพื่อฝัน

4. ช่วยให้วัยรุ่นลดความเครียดหรือความกดดันได้ ความกังวลที่อดใจของวัยรุ่นมีมาก ปัญหาบางปัญหาสามารถที่จะบอกเล่าให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองทราบได้ บางปัญหาไม่สามารถที่จะบอกเล่าให้ทราบได้ การคบเพื่อนจะช่วยให้วัยรุ่นได้ปรับทุกข์กับผู้ที่มิมีปัญหาเช่นเดียวกันช่วยทำให้เกิดความสบายใจได้

5. ช่วยให้วัยรุ่นเกิดความคิดในเรื่องการเสียดสละ การเห็นแก่ส่วนรวม การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ในเรื่องการอยู่ร่วมกัน รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความอดทน อดกลั้น มีหลักเกณฑ์ในการทำงานที่เป็นแบบแผน และช่วยให้วัยรุ่นวางตัวได้อย่างเหมาะสมในสังคม

Frances and Louise. (1955 : 249) กล่าวว่า เพื่อนที่แวดล้อมเด็กจะส่งผลต่อเด็กในด้านพฤติกรรม ค่านิยม และด้านเจตคติของเด็ก

Hoffman. (1966 : 225 – 226) กล่าวว่า โครงสร้างสังคมภายในห้องเรียนทำให้เด็กเรียนรู้ถึงค่านิยมของสังคม เจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ และเลียนแบบบุคลิกภาพของเพื่อนซึ่งจะได้รับเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพกับเพื่อน

Hurlock. (1978 : 441) กล่าวว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเด็กจะยอมรับเอาค่านิยม และความสนใจของกลุ่มเพื่อนมาเป็นของตนเอง

6.3.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย

ณรงค์ เสียงประชา (2538 : 166) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนไว้ว่า กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัว หรือผู้ใหญ่ เช่น เพศศึกษา ความเสมอภาคความเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเป็นตัวของตนเองมากขึ้น เด็กจะเลือกคบเพื่อนที่ถูกต้อง และอาจนำพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนมาใช้เป็นแนวปฏิบัติของตน

สุชา จันทน์เอม (2542 : 153 – 154) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนไว้ว่า วัยรุ่นพยายามที่จะหาเพื่อนที่อยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกัน มีรสนิยมเหมือนกัน เพื่อจะได้เอาไว้วัดคบหาสมาคมพูดคุยสังสรรค์กัน กลุ่มของเด็กวัยรุ่นมีอิทธิพลอย่างมากต่อความประพฤติ การแต่งกาย กิริยาท่าทางมีการพยายามเลียนแบบกัน เพื่อให้เกิดสัญลักษณ์กลุ่มขึ้น แม้ว่าการกระทำบางอย่างนั้น จะทำไปเพื่อความโก้เก๋และเพื่อให้เกิดเป็นจุดสนใจขึ้น แม้จะขัดต่อสายตาของผู้ใหญ่ก็ตาม

จากเอกสารดังกล่าวแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามอย่างเพื่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือจากเพื่อน เกิดความ

ไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถที่จะเรียนรู้บทบาทของตนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน ทั้งในเรื่องของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยและข้อตกลงของโรงเรียน การเลียนแบบเพื่อน เริ่มจากการมองเห็น รับรู้ สัมผัสจากพฤติกรรมของเพื่อน ดังนั้นผู้วิจัยคาดว่า การเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

3) การวัดการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย

ณัฐินี เกียรติพิริยะ และคณะ (2547 : 150) ได้สร้างเครื่องมือการวัดปัจจัยด้านครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับ นักศึกษาและความสามารถในการตอบสนองความคาดหวังของบิดามารดา

เอริสา มโนธรรม (2550 : 141) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย จำนวน 11 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale Type) ตั้งแต่จริงที่สุดถึง จริมน้อยที่สุด

พัชรี ศิลารัตน์ (2556 : 67) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุดถึง จริมมาก จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย ของ พัทรี ศิลารัตน์ นำมาปรับใช้ในการวัดการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยดำเนินการปรับข้อคำถามบางส่วน ปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา และบริบทในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือวัดการเลียนแบบผู้ปกครองในการมีวินัยที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริงจริงบ้าง จริมน้อย จริมน้อยที่สุด ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ

4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย

เรณูรัชต์ ประสิทธิ์เกตุ (2542 : 50) ได้ทำการศึกษา ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร หลังจากการทดลองพบว่า นักเรียนมีการมีวินัยมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พุดทิพ นิมพัร้าว (2547 : 61) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยาพุทธมณฑล หลังจากการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพ

ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เป็นอันดับที่สอง นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ดีทำให้มีการมีวินัยมาก

Hyman. (1974 : 68 – 70) ได้ทำการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนมีส่วนในการส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกรับสื่อชนิดต่าง ๆ

Cummings. (1988 : 176) ได้ทำการศึกษา สาเหตุของการเกิดค่านิยม ผลการศึกษาพบว่า เพื่อนและสังคมของวัยรุ่นเป็นสาเหตุของการเกิดค่านิยมทั้งส่วนตัววัยรุ่นและค่านิยมของสังคม

De Fleur. (1975 : 208– 212) ได้ทำการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการรับสื่อ และความสัมพันธ์ภายในสังคม เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มเด็กจะเรียนรู้ข่าวและความรู้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดจากสื่อที่กลุ่มรับมา

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เพื่อนเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญทำให้นักเรียนได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในหลายด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การเลียนแบบประพฤติปฏิบัติในเรื่องของการใช้เงิน การมีวินัย ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่า การเลียนแบบเพื่อนในการมีวินัย น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลทางตรงทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

6.3.3 การเลียนแบบครูในการมีวินัย

1) แนวคิดการเลียนแบบครูในการมีวินัย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 79) กล่าวว่า สถานศึกษา และครูมีหน้าที่ในด้านการอบรมสมาชิกในสังคม ให้รู้จักระเบียบแบบแผนของสังคม ด้านการพัฒนาคุณภาพของสมาชิกในสังคม และด้านทำหน้าที่ถ่ายทอด สะสม พัฒนา และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการจัดระเบียบสังคม

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2533 : 299 – 242) กล่าวว่า ครู- อาจารย์ควรเป็นคนที่มีความตั้งใจ มั่นคง มีความจริงใจ และที่สำคัญครูต้องมีความยุติธรรม มีความพยายามช่วยให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสประสบความสำเร็จ ให้ความสำคัญและให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนอย่างเหมาะสม มีความตระหนักในการที่จะสร้างเด็กให้มีความรักต่อตนเองในทางบวก เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็ก และจะได้ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีและถูกต้องในอนาคต

วันเพ็ญ พิศาลพงษ์ (2536 : 207-211) กล่าวถึง หน้าที่ครู และ โรงเรียนไว้ในด้านรักษา และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าสังคม ด้านผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ด้านส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน ด้านกำหนดความสามารถเฉพาะทาง และด้านบทบาทในการนำการเปลี่ยนแปลง

อัจฉรา สุขารมณ (2541 : 46-54) ได้มีแนวคิดถึงสิ่งที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อจิตใจของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการให้รางวัล
2. ด้านการลงโทษ
3. ด้านการเป็นตัวแทนของครู
4. ด้านการควบคุมเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
5. ด้านการตามใจเด็ก

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเลียนแบบครูในการมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามอย่างครูในเรื่องของการแต่งกาย การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตน เมื่ออยู่ในโรงเรียน

2) การวัดการเลียนแบบครูในการมีวินัย

เอริสา มโนธรรม (2550 : 142) ได้สร้างเครื่องมือวัด ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมเป็นแบบสอบถามการเลียนแบบครูในการมีวินัย ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด นอกจากนี้

พัชรี ศิลารัตน์ (2556 : 67) ได้สร้างเครื่องมือวัดการเลียนแบบครูในการมีวินัย จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุดถึง จริงมาก จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดการเลียนแบบครูในการมีวินัยของ พัชรี ศิลารัตน์ นำมาปรับใช้ในการวัดการเลียนแบบครูในการมีวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยดำเนินการปรับข้อคำถามบางส่วน ปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริงจริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบครูในการมีวินัย

คมคาย ชีโนดม (2534 : 59 – 60) ได้ทำการศึกษา ผลการใช้แม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมการมีวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน สุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน กลุ่มทดลองใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ หลังการทดลอง พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการมี

วินัยสูงขึ้นไปกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่มีวินัยสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศักดิ์สิทธิ์ บุญรังศรี (2546 : 102) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเอง ของนักศึกษาสาขาวิชาก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาใช้เวลาในการเรียนอยู่กับครูผู้สอนค่อนข้างมาก จึงมีความสนิทสนมใกล้ชิดกัน มีเวลาดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิดในการอบรมสั่งสอนให้นักศึกษาอยู่ในกฎระเบียบของทางวิทยาลัยและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง

Rothman. (1968 : 34 – 36) ได้ทำการศึกษา วิธีการจัดระบบการเรียนการสอนที่ดี พบว่า สิ่งควรคำนึงถึงให้มากที่สุดในระบบการเรียนการสอน คือ สัมพันธภาพที่ดีของครูกับนักเรียน ครูต้องยอมรับ เข้าใจ เป็นกันเอง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักพัฒนาตนเองและครูจะต้องแสดงให้นักเรียนให้เห็นได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

Klass. (1984 : 405-A) ได้ทำการศึกษา ค่านิยม ผลกระทบจากห้องเรียน และสังคม วัฒนธรรม ด้วยการศึกษาแบบตลอดเวลา คลาสได้สังเกตเด็กในกลุ่มทุกวัน โดยการมองถึงผลทางด้านสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบจากสังคมในห้องเรียน พบว่า นักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดมาจากการปฏิบัติของครู

Fortin. (1991 : 359) ได้ทำการศึกษา เรื่องครูกับการทำงานร่วมกับการสอน พบว่า นอกจากการสอนแล้ว ครูยังมีอิทธิพลต่อนักเรียนทางด้านความเชื่อ และค่านิยม

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการทำให้นักเรียนเกิดการยอมรับ มีเจตคติที่ดีทั้งในด้านการเรียน การปฏิบัติตน ซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่คล้ายหรือเหมือนกับตัวแบบที่เด็กได้เลียนแบบ ดังนั้น พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักเรียนในส่วนหนึ่งจึงน่าจะมีผลมาจากการเลียนแบบครู และน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียน

6.4 การพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัยนักเรียน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นยุทธศาสตร์หลักและถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาศึกษา

ต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาลดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ แต่พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนบางกลุ่มยังฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน คือมีการแต่งกายไม่ถูกต้องผิดระเบียบ ไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นนักเรียนที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นมีความหลากหลายทางความคิดและพฤติกรรม ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการปรับตัวให้เข้ากับภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาที่แสดงถึงความเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียนรุ่นน้อง ผู้วิจัย จึงได้นำคุณธรรมจริยธรรมมาวิเคราะห์สังเคราะห์แนวทางและความจำเป็นเร่งด่วน ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าและจะสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการมีวินัย โดยรวมได้ ผลการพิจารณาคัดเลือก ได้แนวทางเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน ซึ่งแบ่งกิจกรรมการพัฒนาออกเป็น จำนวน 3 ด้าน เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย ดังนี้

6.4.1 ความมีวินัยด้านการตรงต่อเวลา

6.4.2 ความมีวินัยด้านการแต่งกาย

6.4.3 ความมีวินัยต่อหน้าที่ที่ถูมอบหมาย

6.4.1 ความหมายวินัยด้านการตรงต่อเวลา

6.4.1.1 การตรงต่อเวลา

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 45) ได้ให้ความหมายการตรงต่อเวลาไว้ว่า หมายถึง การทำงานหรือการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างสำเร็จตามกำหนดเวลา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 11-13) ได้ให้คำจำกัดความการตรงต่อเวลาว่า รู้จักแบ่งเวลาให้เป็นสัดส่วนและใช้เวลาให้ถูกทาง พยายามให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ไม่ทำให้คนอื่นเสียเวลา เพราะเราเป็นต้นเหตุ เช่น การคิดนัด การรู้จักคุณค่าของเวลาของตนเองและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มากที่สุด การที่นักเรียนรู้จักวางแผน ใช้เวลาของตนเองและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุดในเรื่องการเดินทางไปโรงเรียนและเดินทางกลับบ้านและหาความรู้เพิ่มเติม การใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัด ทบทวนการเรียน การใช้เวลาในการทำธุรกิจส่วนตัว การใช้เวลาในการนอน การพักผ่อน และการทำงานอดิเรก การใช้เวลาช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม

รุจีร์ ภู่อาระ และคณะ (2545 : 29) ได้กล่าวว่า การตรงต่อเวลาหมายถึง การทำกิจกรรมใดๆ ให้สำเร็จไปตามกำหนดไม่ผัดวันประกันพรุ่ง และเมื่อรู้ว่าทำอะไรสักอย่างกำหนดก็ไม่นิ่งนอนใจ ควรรีบทำงานนั้นให้เสร็จ เพื่อมิให้ช้ากว่ากำหนดกว่าเดิม

วินัย พัฒนรัฐ (2545 : 16) ได้สรุปว่า การตรงต่อเวลาหมายถึงการทำงานหรือการปฏิบัติ ต่อหน้าที่ให้ตรงตามเวลาหรือให้ทันตามเวลาที่กำหนด การฝึกให้ตรงเวลาว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ สร้างความมีวินัย

สวัสดิ์ ปทุมราช และคณะ (2541 : 2) ได้ให้คำจำกัดความ การตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้สำเร็จตามกำหนดเวลา เช่น นักเรียนทำ แบบฝึกหัดส่งทันตามเวลาที่ครูกำหนดทุกครั้ง

สุคนธา ไชยราช (2549 : 13) ได้ให้ความหมายว่า การตรงต่อเวลา เป็นการทำกิจกรรมใดๆ ที่ต้องมีการวางแผนและให้เสร็จตามกำหนดเวลา ซึ่งถือว่าเวลาเป็นสิ่งที่มีความ มีค่าที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปไปแล้ว เราไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ ดังนั้น เราต้องบริหารเวลาให้คุ้มค่า ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ถ้าหากปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมา เลย ก็จะเสียโอกาสในภายหลัง การที่จะมีความสุขที่สุดในชีวิต คือ การรู้จักวางแผนการใช้เวลาใน การทำกิจกรรมใดๆ ให้ถูกต้องและพยายามทำให้เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา และเป็นไปตามเป้าหมาย ที่วางไว้ จะทำให้ชีวิตมีความสุขตลอดจนอยู่ร่วมกับคนอื่นและสังคมได้ด้วย

สรุปได้ว่า การตรงต่อเวลา เป็นการทำกิจกรรมใดๆ ที่ต้องมีการวางแผนและเสร็จตาม กำหนดเวลา ซึ่งถือว่าเวลาเป็นสิ่งที่มีความมีค่าที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปไปแล้ว เราไม่สามารถเรียกกลับคืนมา ได้ ดังนั้น เราต้องบริหารเวลาให้คุ้มค่าที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ถ้าหากปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยเปล่า ประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย ก็จะเสียโอกาสในภายหลัง การที่จะมีความสุขในชีวิตคือ การรู้จักการวางแผนการใช้เวลาในกิจกรรมใดๆ ให้ถูกต้องและพยายามทำให้เสร็จสิ้นตาม กำหนดเวลา และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จะทำให้ชีวิตมีความสุขตลอดจนอยู่ร่วมกับคนอื่นและ สังคมได้ด้วยดี นักเรียนควรประพฤติปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลา 4 ด้าน ได้แก่ 1) เมื่อนักเรียนได้รับ มอบหมายงานหรือหน้าที่ให้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการทันที 2) เมื่อนัดกับใครต้องไปพบตามเวลา และสถานที่ที่นัดหมายพยายามอย่าผิดนัด ถ้าไม่ไปตามเวลาต้องรีบแจ้งโดยทันที และ 3) เมื่ออยู่ที่ โรงเรียนต้องเข้าเรียนตามเวลาที่กำหนด 4) เมื่อมีอุปสรรคในขณะปฏิบัติงานเกิดความท้อแท้ในงาน ต้องหยุดชะงักต้องรีบแก้ไขเพื่อให้งานเสร็จทันตรงตามเวลาที่กำหนด

6.4.2 การเสริมสร้างวินัยด้วยการตรงต่อเวลา

1) แนวทางในการปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลา

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 61) ได้ให้แนวทางปฏิบัติดังนี้

1.1) เมื่อได้รับมอบหมายงานหรือหน้าที่ให้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการทันที

1.2) เมื่อนัดกับใครต้องไปตามเวลา และสถานที่ที่นัดหมาย พยายาม

อย่าผัดนัดถ้าไปไม่ได้หรือไปช้าให้รีบแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทันที

1.3) เมื่ออยู่ที่บ้านตื่นนอกตอนเช้าให้ทันเวลา

1.4) เมื่ออยู่ที่โรงเรียนต้องเข้าเรียนให้ทันตามเวลาที่กำหนด

เพื่อจะได้รับความรู้อย่างเต็มที่

1.5) เมื่อมีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน อาจเกิดความท้อแท้งานต้อง

หยุดชะงักต้องรีบแก้ไข เพื่อให้งานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด

รุจิรั ภู่อาระ และคณะ (2545 : 30) ได้กล่าวว่าการทำตนให้เป็นคนตรงต่อเวลา ต้องมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. รับผิดชอบต่อภารกิจทันทีที่ได้รับมอบหมาย

2. ไม่หยุดหรือชะงักอยู่กับที่

3. สร้างตารางหรือกำหนดการที่จะเริ่มต้นดำเนินงานและเสร็จสิ้นตาม

โครงการ

2) ประโยชน์ของการตรงต่อเวลา

รุจิรั ภู่อาระ และคณะ (2545 : 31) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติตนเป็นคนตรงต่อเวลามีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1) รับผิดชอบต่อภารกิจทันทีที่ได้รับมอบหมาย

2.2) ไม่หยุดหรือชะงักอยู่กับที่

2.3) อาจได้รับมอบหมายงานที่สำคัญบางอย่างให้ทำเพิ่มขึ้นเพราะได้รับการไว้วางใจว่าเป็นคนตรงต่อเวลา

2.4) มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพราะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ

2.5) มีมิตรมาก อยากคบหาสมาคมและอยากร่วมงานด้วย

3) โทษของการไม่ตรงต่อเวลา

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (2545 : 16) ได้สรุปว่า การเป็นคนไม่ตรงต่อเวลาทำให้เกิดผลเสียดังนี้

3.1) จะทำให้งานล่าช้า

3.2) ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป

3.3) ขาดความพร้อมเพียงในหมู่คณะ

6.4.3 วินัยด้านการเข้าเรียนตรงเวลา

วินัยด้านการเข้าเรียนเป็นการแสดงออกของนักเรียนด้านการเรียน โดยการแสดงความตั้งใจเอาใจใส่ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อม ตั้งใจทำงานตามที่

ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาหรือก่อนเวลาที่กำหนด มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จ (กระทรวง

ศึกษาธิการ. 2544 : 11-13) คุณลักษณะสำคัญที่ประพฤติเป็นประจำ ได้แก่

- 1) เมื่อทำกิจกรรมหน้าเสาธงเสร็จเรียบร้อยแล้ว นักเรียนต้องรีบเข้าชั้นเรียนทันที
- 2) เมื่อพักรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว นักเรียนรีบเข้าห้องเรียนตามเวลาทันที
- 3) เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมต่างๆนอกห้องเรียน เมื่อทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องเข้าห้องเรียนตรงเวลาทันที

6.4.4 แนวทางในการปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลา

แนวทางในการปฏิบัติ มีดังนี้ (พนัส หันนาคินทร์. 2542 : 61)

- 1) เมื่อได้รับมอบหมายงานหรือหน้าที่ให้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการทันที
- 2) เมื่อนัดกับใครต้องไปตามเวลา และสถานที่ที่นัดหมาย พยายามอย่าผัดนัด ถ้าไปไม่ได้หรือไปช้าให้รีบแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทันที
- 3) เมื่ออยู่ที่บ้านตื่นนอนตอนเช้าให้ทันเวลา
- 4) เมื่ออยู่ที่โรงเรียนต้องเข้าเรียนให้ทันตามเวลาที่กำหนด เพื่อจะได้รับความรู้อย่างเต็มที่
- 5) เมื่อมีอุปสรรคในการปฏิบัติงาน อาจเกิดความท้อแท้ในงานต้องหยุดชะงักต้องรีบแก้ไข เพื่อให้งานสำเร็จตามเวลาที่กำหนดการทำตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาต้องมีแนวปฏิบัติ ดังนี้ (รุจิรัฐ ภู่อาระ และคณะ. 2545 : 30)

1. รีบปฏิบัติภารกิจทันทีที่ได้รับมอบหมาย
2. ไม่หยุดหรือชะงักอยู่กับที่
3. สร้างตารางหรือกำหนดการที่จะเริ่มต้นดำเนินงานและเสร็จสิ้น

ตามโครงการ

สรุปได้ว่า การตรงต่อเวลาเป็นการทำกิจกรรมใดๆ ที่ต้องมีการวางแผนและทำให้เสร็จทันตามกำหนดเวลา ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เมื่อเวลาผ่านพ้นไปแล้วเราไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ ดังนั้น เราต้องบริหารเวลาให้คุ้มค่าที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ถ้าปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย ซึ่งจะทำให้เสียโอกาสในภายหลัง การที่จะดำรงตนให้มีความสุขที่สุดควรพยายามทำให้งานเสร็จสิ้นตามกำหนดเวลาและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ชีวิตจะมีความสุขตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมได้ดี

6.4.5 กิจกรรมการพัฒนาให้นักเรียนให้มีวินัยด้านการตรงต่อเวลา

กิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของนักเรียน ให้การอบรมความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลา ติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

1. การเข้าเรียนเรียนตรงตามตารางเรียน
2. นักเรียนส่งงานที่ครูมอบหมายตามกำหนดเวลา
3. นักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติทุกวัน
4. นักเรียนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามกำหนดเวลา
5. นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา

6.4.2 ความมีวินัยด้านการแต่งกาย

การแต่งกายให้ถูกกาลเทศะเป็นสิ่งจำเป็นและมีความจำเป็นสำคัญอย่างยิ่งเพราะเครื่องแต่งกายจะบอกผู้อื่นได้ว่า ผู้แต่งกายเป็นคนอย่างไร เครื่องแต่งกายจะบอกความรู้สึกต่อผู้พบเห็นได้และเมื่อแต่งกายไม่เรียบร้อย จะทำให้ตนเองขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความภาคภูมิใจ ซึ่งผิดกับเครื่องแต่งกายที่ดี จะรู้สึกพึงพอใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2555 : 56) ได้สรุปไว้ว่า รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โดยได้ทำโครงการเสริมสร้างความวินัยนักเรียน ทั่วประเทศขึ้นและกำหนดเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัยด้านการแต่งกายไว้โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกายของโรงเรียนที่ตั้งอยู่

นอกเขตเมือง

1.1) ตรวจสอบนักเรียนในเรื่องความสะอาดของร่างกายและเรื่องแต่งกายรวมทั้งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องแบบที่สวมใส่ประจำวัน

1.2) เก็บรวบรวม บันทึกผลการตรวจไว้เพื่อแสดงผลการพัฒนา และเป็นข้อมูลในการพิจารณา

1.3) อาจใช้โครงการที่ช่วยน้องในแง่เด็กโตรับผิดชอบดูแลเด็กเล็ก

1.4) จัดให้มีการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องแต่งกาย

1.5) พิจารณากำหนดระเบียบหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องแต่งกายตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกายของโรงเรียนที่ตั้งอยู่

เขตในเมือง

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย อาจทำได้โดยให้สถานศึกษามีการกำหนด ปรับปรุง แก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการแต่งกายของนักเรียนชาย-หญิง การแต่งกายเครื่องแบบลูกเสือ-เนตรนารี-ยุวภาษา-ชุดพลศึกษา รวมทั้งเรื่องผมและเครื่องประดับต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยให้ครู-อาจารย์ และผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องดูแลเอาใจใส่นักเรียนปฏิบัติ ตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด แต่ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ท้องที่ที่นักเรียนมีปัญหาขาดแคลนเรื่องแต่งกาย ก็ควรพิจารณาเสริมสร้างวินัยในส่วนที่ดำเนินการได้ เช่น เรื่องเกี่ยวกับความสะอาด เป็นต้น ทั้งนี้ขอให้พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่สามารถปฏิบัติได้จริงของนักเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2555 : 57)

3) ด้านการสวมเครื่องแบบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

- 3.1) เสื้อชาย ผ้าสีขาวย แบบคอเชิ้ต แขนสั้น หญิง ผ้าสีขาวยแบบคอปก กลาสี ผูกด้วยผ้า ผูกคอชายามเหลี่ยม เงื่อนกลาสีดำหรือกรมท่า
- 3.2) กางเกง ผ้าสีดํา สีน้ำเงิน สีกรมท่า หรือสี kaki แบบสุภาพขาสั้น
- 3.3) กระโปรง ผ้าสีดําหรือกรมท่า แบบสุภาพ พับเป็นจีบข้างละ 3 จีบ ทั้งด้านหน้าและด้านหลังยาวเพียงเข่า
- 3.4) เข็มขัดชายใช้เข็มขัดหนังสัตว์หรือนํ้าตาลหัวเป็นโลหะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชนิดหัวกลัดหรือจะใช้เข็มขัดลูกเสือแทนก็ได้
- 3.5) ถุงเท้า รองเท้า ชายรองเท้าผ้าใบสีดํา หรือสีนํ้าตาล แบบหุ้มส้น ชนิดผูก ถุงเท้าสีขาวยหรือสีนํ้าตาล หญิงรองเท้าหนังหรือผ้าใบสีดําแบบหุ้มส้นหุ้มปลายเท้า มีสายรัดหลังเท้า ถุงเท้าสีขาวย
- 3.6) เครื่องหมายสถานศึกษา ใช้เครื่องหมายชื่ออักษรย่อของสถานศึกษา ปักที่อกเสื้อเบื้องขวาบนเนื้อผ้าด้วยด้ายหรือไหมสีน้ำเงินแก่

3.7) สำหรับเครื่องแต่งกายชุดไทย ชุดลำลอง ชุดกีฬา และชุดนาฏศิลป์ ให้สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี โดยความเห็นชอบของเจ้าสังกัด

4) ด้านการสวมเครื่องประดับ นักเรียนสามารถสวมเครื่องประดับ ดังนี้

- 4.1) นาฬิกาข้อมือ
- 4.2) ไม่สวมสร้อยคอทำด้วยเงินหรือโลหะสำหรับแขวนพระ ที่เป็นตามสมัยนิยม
- 4.3) ด้านทรงผม นักเรียนชายต้องตัดผมในทรงนักเรียน นักเรียนหญิงตัดผมโดยให้ผมอยู่เหนือตั้งหูเล็กน้อย ห้ามตัด ห้ามชอย ห้ามข้อมสีกผม ห้ามรัดผม ห้ามใส่นํ้ามันแต่งผม

4.4) ไม่ใช่เครื่องสำอาง ห้ามนักเรียนใช้เครื่องสำอางในการแต่งหน้ามาโรงเรียนได้แก่ ห้ามใช้ลิปสติก หรือนำยาอุทัยทิพย์ทาร์มึฟปากให้มีสีผิดธรรมชาติ ห้ามกันคิ้ว ห้ามเขียนคิ้ว ห้ามทาสีเล็บ ห้ามใช้แป้งผัดหน้า ห้ามใช้ดินสอเขียนขอบตา สำหรับขอบข่ายของวินัยการแต่งกายนั้น มีความสำคัญเพราะการแต่งกายที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย จะเห็นได้ว่าการมีวินัยในด้านการแต่งกาย มีความจำเป็นและสำคัญในการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่สง่างามของนักเรียน

จู่ไร ลียากาศ (2530 : 81) กล่าวว่า สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้น กฏข้อบังคับที่โรงเรียนตั้งขึ้น โดยยึดระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2527 ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน โดยที่กระทรวงศึกษาธิการ อาศัยตามความในมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องแบบนักเรียน พุทธศักราช 2482 จึงได้วางระเบียบไว้ ดังนี้

1. การแต่งกายในระดับมัธยมศึกษา

1.1 เสื้อชาย ผ้าสีขาวยาวแบบคอเชิ้ตแขนสั้น หลุยง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผ้าสีขาวยาวแบบคอปกกลาสี ผูกด้วยผ้าผูกคอชายสามเหลี่ยมเงือกกลาสี สีดำหรือกรมท่า แขนสั้น ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ้าสีขาวยาวแบบคอเชิ้ตแขนสั้น

1.2 กางเกง ผ้าสีดำ สีน้ำเงิน สีกรมท่าหรือสีการแบบสุภาพ ขาสั้น

1.3 กระโปรง ผ้าสีดำหรือสีกรมท่าแบบสุภาพพับเป็นจีบข้างละ 3 จีบ ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ยาวเพียงได้เข้า

1.4 เข็มขัดชาย ใช้เข็มขัดหนังสีดำหรือสีน้ำตาล หัวเป็นโลหะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชนิดหัวกลัดหรือจะใช้เข็มขัดลูกเสือแทนก็ได้ สำหรับนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข็มขัดหนังสีดำ หัวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชนิดหัวกลัดหุ้มด้วยหนังหรือผ้าสีเดียวกับเข็มขัด

1.5 ถุงเท้า รองเท้า ชาย รองเท้าน้ำหรือผ้าใบสีดำหรือสีน้ำตาลแบบหุ้มส้นชนิดผูกถุงเท้าส้นสีขาวหรือสีน้ำตาล หลุยงรองเท้าน้ำหรือผ้าใบสีดำแบบหุ้มส้นหุ้มปลายเท้า มีสายรัดหลังเท้าถุงเท้าส้นสีขาว

1.6 เครื่องหมายของสถานศึกษา ใช้เครื่องหมายชื่ออักษรย่อของสถานศึกษาปักที่อกเสื้อเบื้องขวาบนเนื้อผ้าด้วยด้ายหรือไหม สถานศึกษาของรัฐบาลใช้สีน้ำเงินแก่

วิจิตร อาวะกุล (2540 : 123-124) กล่าวว่า การแต่งกายเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่ตนเอง ผู้ที่แต่งกายดีย่อมดึงดูดความสนใจให้แก่ผู้พบเห็นและอยากจะคบหาสมาคมด้วยเครื่องแต่งกายช่วยเสริมสร้างและสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนเองได้ การแต่งกายดีทำให้มีเสน่ห์ไม่จำเป็นต้องใช้ของมีค่าราคาแพงหรือหรูหราแบบทันสมัย

สรุปได้ว่า การแต่งกายให้ถูกกาลเทศะเป็นสิ่งจำเป็นมีความสำคัญยิ่ง เพราะเครื่องแต่งกายจะบอกผู้อื่นได้ว่า ผู้แต่งเป็นคนอย่างไร เครื่องแต่งกายจะบอกความรู้สึกแก่ผู้พบเห็นและเมื่อเวลาใดที่แต่งกายไม่เรียบร้อย จะทำให้ตนเองขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความภาคภูมิใจซึ่งผิดกับเมื่อแต่งกายดีจะรู้สึกพึงพอใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สำหรับนักเรียนจะต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามกฎของโรงเรียนและตามกฎที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเท่านั้น

กิจกรรมการพัฒนานักเรียนให้มีวินัยด้านการแต่งกาย

กิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนให้มีวินัยในการแต่งกายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยการประชุมชี้แจงกฎระเบียบในการแต่งกาย ที่ถูกต้องตามกฎระเบียบที่โรงเรียนกำหนดและให้ตรงกับที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ให้นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ให้การอบรมความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายให้ถูกระเบียบของโรงเรียนและการแต่งกายให้ถูกกาลเทศะนอกโรงเรียน และร่วมติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

1. ทรงผมของนักเรียนจะต้องถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
2. เครื่องแต่งกายนักเรียนจะต้องแต่งกายถูกต้องตามวันที่ทางโรงเรียนกำหนดในตารางเรียน
3. นักเรียนจะต้องแต่งกายเหมาะสมกับนักเรียนและถูกต้องสมบูรณ์
4. นักเรียนจะต้องดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกายของตนเอง
5. นักเรียนจะต้องแต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน
6. นักเรียนจะต้องรักษาความสะอาดของเล็บมือ เล็บเท้าและผม

6.4.3 ความมีวินัยต่อหน้าที่ที่ครูมอบหมาย

1) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่

ได้มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่าหน้าที่ ในลักษณะใกล้เคียงกัน ดังนี้

Allport. (1973 : 181-184) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ หน้าที่ของบุคคลว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ที่สังคมคาดหวัง คือ หน้าที่ที่สังคมคาดหวังให้ บุคคลปฏิบัติตาม ความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้นๆ ครอบงำ

2. การรับรู้หน้าที่ คือ การที่บุคคลรับรู้ในหน้าที่ของตนเอง ว่าควรจะมีหน้าที่ยังไง และสามารถจะมองเห็นหน้าที่ของตนเองได้ตามการรับรู้ นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยการรับรู้ในหน้าที่และความต้องการของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมหน้าที่นั้น

3. การยอมรับหน้าที่ของบุคคล จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความ สอดคล้องของหน้าที่ตามความคาดหวังของสังคม และหน้าที่ที่ตนรับอยู่ การยอมรับ หน้าที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในหน้าที่ และการสื่อสารระหว่างสังคมและ บุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลอาจไม่ได้ยินดียอมรับหน้าที่เสมอไป แม้ว่าจะได้รับ การคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหาก หน้าที่ที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าขัดแย้ง กับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ที่พยายาม หลีกเลียงหน้าที่นั้นไม่ยอมรับหน้าที่นั้นๆ

4. การปฏิบัติตามหน้าที่หน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงหน้าที่ตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงหน้าที่ตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การ ที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามหน้าที่ได้ก็เพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการ ยอมรับ หน้าที่นั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องกับหน้าที่ ตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้หน้าที่ของตนเอง

Broom and Selnick. (1977 : 34-35) ได้อธิบายถึงคำว่า “หน้าที่” ไว้ดังนี้

1. หน้าที่ที่กำหนดไว้หรือหน้าที่ในอุดมคติ เป็นหน้าที่ตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง
2. บทบาทที่ควรกระทำ เป็นหน้าที่ที่แต่ละบุคคลเชื่อว่า ควรจะกระทำหน้าที่ของตำแหน่ง โดยอาจจะไม่ตรงกับหน้าที่ในอุดมคติทุกประการ และอาจ แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล
3. หน้าที่ที่กระทำจริง เป็นหน้าที่ที่บุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

Cohen. (1979 : 35-36) ได้ให้ความหมายของคำว่า “หน้าที่” ไว้ว่า หมายถึงพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่น สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและยังให้คำอธิบายเรื่องความหมายซึ่งสรุปได้ว่า เป็นหน้าที่ที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางบุคคลจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่คาดหวังโดยผู้อื่น แต่เรายังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามหน้าที่ที่สังคมกำหนดให้ และส่วนหน้าที่ที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตาม

ตำแหน่งของเขา ส่วนความไม่ต้องการของหน้าที่ที่ถูกกำหนดกับหน้าที่ที่ปฏิบัติจริง นั้นอาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในมีส่วนร่วมของหน้าที่ที่ต้องการ
2. บุคคลไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับหน้าที่ที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงหน้าที่นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2542 : 29-30) ได้อธิบายถึงคำว่า “หน้าที่”

ตามความคิด ทางสังคมว่า “หน้าที่” โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ 2 นัยคือ นัยแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม “หน้าที่” หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อ เรียกต่างๆ ซึ่งจะแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่ง นั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้าน การแสดงหน้าที่ หรือการประเทสังสรรค์ของสังคม “หน้าที่” หมายถึง ผลต่อเนื่องที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการ เรียนของบุคคลที่อยู่ในสถานการณืแห่งการพบปะสังสรรค์

ตามนัยแรกข้างต้น ซึ่งหน้าที่จะเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคม โดยจะถูกกำหนดให้แตกต่างกันซึ่งคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขามีปทัสถาน หน้าที่แสดงให้สังคมเห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่างๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกสังคมตามนัยหลัง หน้าที่เป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่า จะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ซึ่งพิจารณารวมกันทั้งสองนัย หน้าที่จึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณื ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้นทำให้สังคมจึงต้องมีการวางเป็นแบบของหน้าที่ที่ควรจะเป็น เอาไว้เมื่อสถานภาพเป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้วหน้าที่ก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหวของสถานภาพ หมายถึง การใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผลนั้น คือ สถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร

สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม (2521 : 46) ได้ อธิบายถึงความหมายของหน้าที่ไว้ว่า หน้าที่นั้นมีความหมายที่ใกล้เคียงกับสถานภาพมาก หน้าที่เป็นสิ่งที่บุคคลสถานภาพต่างๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ในสถานภาพใด ใดๆแล้วบุคคลในสถานภาพรรมนั้นๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สุรพล พุดเกล้า (2522 : 19) กล่าวว่า หน้าที่เป็นของคู่กัน ซึ่งกำหนดควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นๆ ก็จะได้รับหน้าที่เป็นเงื่อนไขที่บุคคลดำรงตำแหน่งนั้น จะต้องทำรวมทั้งสิทธิต่างๆ ที่จะได้รับมาพร้อมกับตำแหน่ง ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

โสภာ ชูพิบูลชัย (2522 : 45) ได้ให้ความหมายของหน้าที่ไว้ว่า หน้าที่ หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวัง

ให้เขากระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง คือ โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทาง สังคมของ บุคคลนั้นเป็นมูลฐาน เป็นต้นว่า หน้าที่ของพ่อแม่ ของลูก สามี หรือภรรยา หน้าที่นี้ทำให้คนใน สังคม สามารถที่จะคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่นรู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ซึ่งทำให้เกิด ประโยชน์ในการที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม บุคคลที่ ละเมิดหน้าที่ของตนในสังคม ถือเป็นการ ละเมิดกฎของสังคม ผลคือ ก่อให้เกิดปัญหา สังคม หรือบุคคลนั้นไม่อาจอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้

ชุดา จิตพิทักษ์ (2525 : 76-77) กล่าวคือ การศึกษาหน้าที่เพื่อให้เข้าใจถึงความ ชัดแย้งทางบรรทัดฐานของสังคม และสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงควรทำความเข้าใจ หน้าที่ 3 ประการ คือ

1. ความคาดหมายในหน้าที่ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของความรู้ ความ เข้าใจ 2 ประการ

1.1 ด้านการเฝ้าจากการติดต่อที่เกี่ยวข้องของบุคคล กับพฤติกรรม ที่ปกติของบุคคลอื่น

1.2 ด้านการตอบสนองจากแนวโน้มของการแสดงออก

2. การรับรู้ในหน้าที่ หน้าที่แต่ละบทบาทมีความสัมพันธ์กันใน ระบบสังคมการ กระทำตามหน้าที่นั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจของปัจเจกบุคคล การแปลความหมาย รวมทั้งคุณสมบัติที่ เป็นส่วนบุคคล สิ่งเหล่านี้กำหนดให้บุคคลรับหรือแสดงหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ มูลเหตุจูงใจ ประสบการณ์เดิม การอบรม ความพึงพอใจ ตลอดจน รวมถึงสภาพทางกายและจิตใจของ บุคคลที่ดำเนินหน้าที่นั้น

3. การขัดแย้งในหน้าที่ การที่บุคคลสถานภาพมากกว่าหนึ่ง สถานภาพใน สถานการณ์หนึ่งๆ หน้าที่ของเขาที่จะต้องกระทำลงไป จึงมากกว่าหนึ่ง หน้าที่ซึ่งอาจจะก่อให้เกิด ความยุ่งยากสำหรับเขาได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ทั้งหลายนั้นขัดแย้งกัน บุคคลก็ย่อมประสบกับ ความลำบากใจ ที่จะต้องกระทำหรือตัดสินใจ แสดงหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งได้อย่างราบรื่น

ทิตยา สุวรรณะชฎ (2530 : 4) หน้าที่ หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่ถูก กำหนดโดยฐานะตำแหน่งและเปรียบเทียบ “หน้าที่” และ “ตำแหน่ง” เป็นเสมือนหนึ่งเหรียญสอง ด้าน กล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็น “ตำแหน่ง” คือ เป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ แต่อีก ด้าน หนึ่งเป็น “หน้าที่” คือ เป็นการประพฤติตามสิทธิและหน้าที่นั้น และยังได้แบ่งหน้าที่ ออกเป็น

1. หน้าที่ตามอุดมคติหรือหน้าที่ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ

2. หน้าที่ที่ปฏิบัติจริงหรือหน้าที่ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม จะต้องปฏิบัติ

จริง และยังได้กล่าวไว้ว่า “หน้าที่ที่ปฏิบัติจริง” นี้เป็นผลรวมของหน้าที่ตามอุดมคติ บุคลิกภาพของ ผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงหน้าที่และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ปฏิบัติกริยาของผู้ที่

เกี่ยวข้อง

แต่อย่างไรก็ตาม (จิตยา สุวรรณชฎ. 2530 : 45) ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่งและหน้าที่ทางสังคมไว้ ดังนี้

1. มีสถานภาพอยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปแสดงหรือครองสถานภาพนั้น

2. มีหน้าที่ที่ควรเป็นประจำตำแหน่ง

3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดฐานะตำแหน่ง และหน้าที่ที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่ง และหน้าที่ใดมาจากการพบปะสังสรรค์ทางสังคมในสังคมนั้นๆ

5. หน้าที่ที่ควรจะเป็นนั้น จะไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่นๆ เพราะพฤติกรรมจริงๆ นั้นเป็นผลของการปฏิบัติของคนที่ครองตำแหน่งที่มีต่อหน้าที่ที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้าร่วมในพฤติกรรมและครองกระดานที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ (2532 : 45) กล่าวว่า หน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ สถานภาพเป็น โครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนหน้าที่เป็นพฤติกรรมที่เห็นได้นั้น เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

อุมพร ตรังคสมบัติ (2542 : 26) ได้ให้แนวความคิด ในเรื่องมโนทัศน์ของ ทฤษฎีหน้าที่ว่าหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งใน ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ อยู่ในตำแหน่งอื่นๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นี้เกิดจากกระบวนการซึ่ง เรียกว่า "กระบวนการทาง สังคม (Socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกันและผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในหน้าที่ ไม่สามารถปรับให้มีความพอดีจะเกิดปัญหาต่อต้านขัดแย้งในหน้าที่หรือความ ล้มเหลวในหน้าที่ได้ และผลที่ตามมาคือความล้มเหลวของงาน ดังนั้น การแสดง หน้าที่ของบุคคล ตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเข้าใจในหน้าที่ที่ตนต้องแสดงหรือปฏิบัติ

2. ประสบการณ์ของผู้ที่แสดงหน้าที่

3. บุคลิกภาพของผู้ที่แสดงหน้าที่นั้น

ตามคำจำกัดความของ "หน้าที่" ดังที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้ "หน้าที่" หมายถึง

1. กลุ่มของพฤติกรรมที่บุคคลที่ได้แสดงออกเมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งบุคคลจะต้องแสดงหน้าที่ตามภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบและสิทธิที่กำหนดไว้

2. พฤติกรรมที่บุคคลได้แสดงออกตามความคาดหวังของสังคม เมื่อดำรงอยู่ใน ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งว่า เขาควรมีหน้าที่อย่างไร ซึ่งอาจตรงกับแบบแผน ที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ความเข้าใจ รวมทั้งคุณค่าและทัศนคติของบุคคล หน้าที่ที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่งนั้นๆ ทุกๆ หน้าที่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับหน้าที่อื่นๆ ในสถานการณ์ หนึ่งๆ และหน้าที่หนึ่งหน้าที่ใดจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปกติ จากความสัมพันธ์กับหน้าที่อื่นๆ ซึ่งเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตำแหน่งนี้ในระบบสังคมที่สลับซับซ้อน และมี ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งหลายๆ ตำแหน่งที่แตกต่างกัน กับบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ บางอย่างก็สัมพันธ์กันด้วยดี แต่มี บางอย่างก็ไม่สัมพันธ์กัน และนั่นก็คือ สิ่งที่แสดงถึง ความสัมพันธ์และขัดแย้งกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในหน้าที่ได้ เนื่องจาก คุณลักษณะหรือพฤติกรรมประจำตัวของแต่ละบุคคลอาจไม่เป็นไปตามที่ตนเอง หรือที่ผู้อื่นคาดหวัง ต้องการหรือไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ใดๆ ที่กำหนดไว้

สุพัตรา สุภาพ (2540 : 30) ได้ ให้ความหมายของคำว่า หน้าที่ คือการ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ หน้าที่ คือ ต้องเลี้ยงดูลูก เป็นครู หน้าที่ คือ สั่งสอน อบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนใช้หน้าที่ คือ ปฏิบัติตาม หมอสั่ง

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2542 : 92-93) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ กระบวนการการแสดงหน้าที่ของบรรดาสมาชิกภายในองค์การ ย่อมสามารถกำหนดมา ได้เป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการคาดหมายในหน้าที่ เมื่อคนเราเริ่มเข้ามาใน องค์การ ก็จะมีการได้ข้อมูลและข่าวสารจากองค์การ อาจโดยการปฐมนิเทศ การแ่ก่อบรม เพื่อให้ คนๆ นั้นสามารถคาดหมายถึงหน้าที่ที่เขาต้องแสดงออกในองค์การ

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เป็นทางการ คนที่เข้ามาถูกกำหนดหน้าที่ ที่จะต้องแสดง โดยอาจกำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน กฎ ข้อบังคับ และเขา จะต้องแสดงหน้าที่ไปตามที่กำหนดเพื่อแลกกับผลตอบแทนซึ่งอาจจะเป็นผลตอบแทน ทางด้านตัว เงิน หรือทางด้าน การได้รับการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่งหรือผลตอบแทนอื่นๆ

ระยะที่ 3 เป็นระยะของการเรียนในหน้าที่ เมื่อคนที่เข้ามาเริ่มปฏิบัติงาน เขา ก็ จะเริ่มมีการเรียนรู้ในหน้าที่ที่เขาได้แสดงออกมาอย่างเป็นทางการ และ

ในขณะที่เดียวกัน เนื่องจากการทำงาน ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ความคาดหวังของผู้ร่วมงานที่ไม่เป็นทางการที่มีต่อหน้าที่ของเขาก็มีส่วนสำคัญ เขาต้องพยายามที่จะปรับหน้าที่ของเขาให้สอดคล้องกับความคาดหวังที่เป็นทางการ จากองค์กรและความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการจากผู้ร่วมงาน

ระยะที่ 4 ระยะของการคงอยู่หรือออกไปจากองค์กร เมื่อคนเข้าในองค์กรได้ ปฏิบัติงานมาจนถึงระยะนี้ เขาก็ทราบว่าเขาควรจะอยู่หรือลาออกไปจากองค์กร โดยอาศัยการเรียนรู้จากหน้าที่ที่ผ่านมาในระยะที่ 3 เขาจะคงอยู่ต่อเมื่อหน้าที่ที่เขาแสดงอยู่ สอดคล้อง หรือเป็นไปตามความคาดหวังขององค์กรและตามความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงาน ถ้าหากหน้าที่ที่เขาแสดงอยู่ไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังขององค์กรหรือตามความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงานอันใดอันหนึ่งแล้ว ก็จะมีสติเกิดความรู้สึกขัดแย้งในหน้าที่ หรือความไม่ชัดเจนในหน้าที่ขึ้น หากไม่สามารถแก้ไข ก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ความไม่พึงพอใจ และลาออกไปในที่สุด จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรคนในองค์กรจะแสดงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในหน้าที่ที่เป็นที่คาดหวังจากผู้อื่นและองค์กร

สุภา สกุลเงิน (2545 : 14-15) ได้ให้แนวคิดทฤษฎีหน้าที่ไว้ว่า การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ได้ดี หรือไม่ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน
2. วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
3. บุคลิกภาพและความจำเป็นของหน้าที่

องค์ประกอบที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลแสดงถึงหน้าที่ตามนิสัยที่หน้าที่และตามสถานภาพของตน

จากความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า หน้าที่ที่กำหนดไว้เป็นหน้าที่ที่วางไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่อยู่ในหน้าที่นั้นๆ จะต้องปฏิบัติและหน้าที่กระทำอะไรบางอย่างในองค์กรต่างๆหรือหน่วยงานต่างๆมีการกำหนดหน้าที่ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น จำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ที่กำหนดไว้ขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบถึงหน้าที่ของตนเองว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อที่จะได้แสดงหน้าที่ตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและให้มีประสิทธิภาพ

ฉะนั้นการที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ ย่อมจะเป็นผลที่ดีอย่างยิ่งเพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่

ของตนเองนั้นจะเป็นทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่งานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไปอีกด้วย

2) หน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้กำหนดหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติไว้ตามยุทธศาสตร์การพัฒนารองเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ สพฐ. ได้กำหนดไว้ ดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21, 2555 : 38-40)

2.1) หน้าที่และหน้าที่ตนเอง

- 2.1.1) ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ
- 2.1.2) ทำจิตใจให้ร่าเริง แจ่มใสและเบิกบาน
- 2.1.3) หลีกเลี่ยงอบายมุขและสิ่งเสพติดทุกชนิด
- 2.1.4) พุดจาไพเราะอ่อนหวาน มีสัมมาคารวะ
- 2.1.5) ขยัน อดทน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- 2.1.6) เล่นกีฬาที่ตนเองถนัด อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

2.2) หน้าที่และหน้าที่ต่อพ่อแม่และครอบครัว

- 2.2.1) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำอบรมของพ่อแม่
- 2.2.2) ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้านตามสมควร
- 2.2.3) เป็นลูกกตัญญู กตเวทีต่อพ่อแม่และบุพการี

2.3) หน้าที่ต่อครู อาจารย์ และ โรงเรียน

- 2.3.1) ให้ความเคารพและเชื่อฟังครู/อาจารย์ทุกท่าน
- 2.3.2) ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน
- 2.3.3) รักและภาคภูมิใจ ในสถาบันการศึกษาของตน
- 2.3.4) ให้ความร่วมมือกับครู/อาจารย์ และ โรงเรียน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

ของโรงเรียน

2.3.5) มีความรัก สามัคคีต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

2.4) หน้าที่และหน้าที่ต่อท้องถิ่นของตนเอง

- 2.4.1) มีความรัก และภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตนเอง
- 2.4.2) สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหาย
- 2.4.3) ช่วยเหลือ และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

- 2.4.4) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
- 2.4.5) รักษาความสะอาดของแหล่งน้ำ อากาศ สวนสาธารณะต่างๆ
- 2.4.6) ใช้สิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและประหยัด
- 2.4.7) ไม่สร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

2.5) หน้าที่และหน้าที่ต่อประเทศชาติ

- 2.5.1) ภูมิใจในความเป็นไทย พร้อมสืบสาน ศิลป วัฒนธรรม ประเพณี

อันดีงามของไทย

- 2.5.2) รักและห่วงหาอาลัยความเป็นเอกราชของชาติไทย

- 2.5.3) ส่งเสริมสนับสนุนการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- 2.5.4) เป็นเยาวชนที่ดีของชาติ

2.6) หน้าที่และหน้าที่ต่อศาสนา

- 2.6.1) เลื่อมใส ศรัทธา ในศาสนาที่ตนเองนับถือ

- 2.6.2) ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา

- 2.6.3) ช่วยเผยแพร่ศาสนา

- 2.6.4) เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

- 2.6.5) ไม่สร้างความเสื่อมเสียให้แก่ศาสนา

2.7) หน้าที่ต่อพระมหากษัตริย์

- 2.7.1) ให้ความเคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

- 2.7.2) นำเอาพระราชดำรัสของพระองค์มาปฏิบัติ

- 2.7.3) เข้าร่วมกิจกรรมในราชพิธีต่างๆ ตามความเหมาะสม

3) กิจกรรมการพัฒนาให้นักเรียนให้มีวินัยต่อหน้าที่ที่ครูมอบหมาย

กิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนให้มีวินัยต่อหน้าที่ที่ครูมอบหมาย โดยการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของนักเรียน ให้การอบรมความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้มีวินัยต่อหน้าที่ที่ครูมอบหมาย ติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

- 3.1) ปิดไฟ พัดลม และเครื่องปรับอากาศเมื่อเลิกใช้งานทุกครั้ง

- 3.2) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของสังคม

- 3.3) ทำงานทุกชิ้นที่ตนเองรับผิดชอบด้วยความเต็มใจและทำด้วยความสุขใจ

ในงานที่ได้รับมอบหมาย

- 3.4) ทำงานที่ครูมอบหมายอย่างค่อเนื่องจนเสร็จ
- 3.5) แก้ไขงานที่ครูมอบหมายตามข้อเสนอแนะจนงานถูกต้องสมบูรณ์
- 3.6) ปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาห้องเรียนร่วมกันกับ

เพื่อน

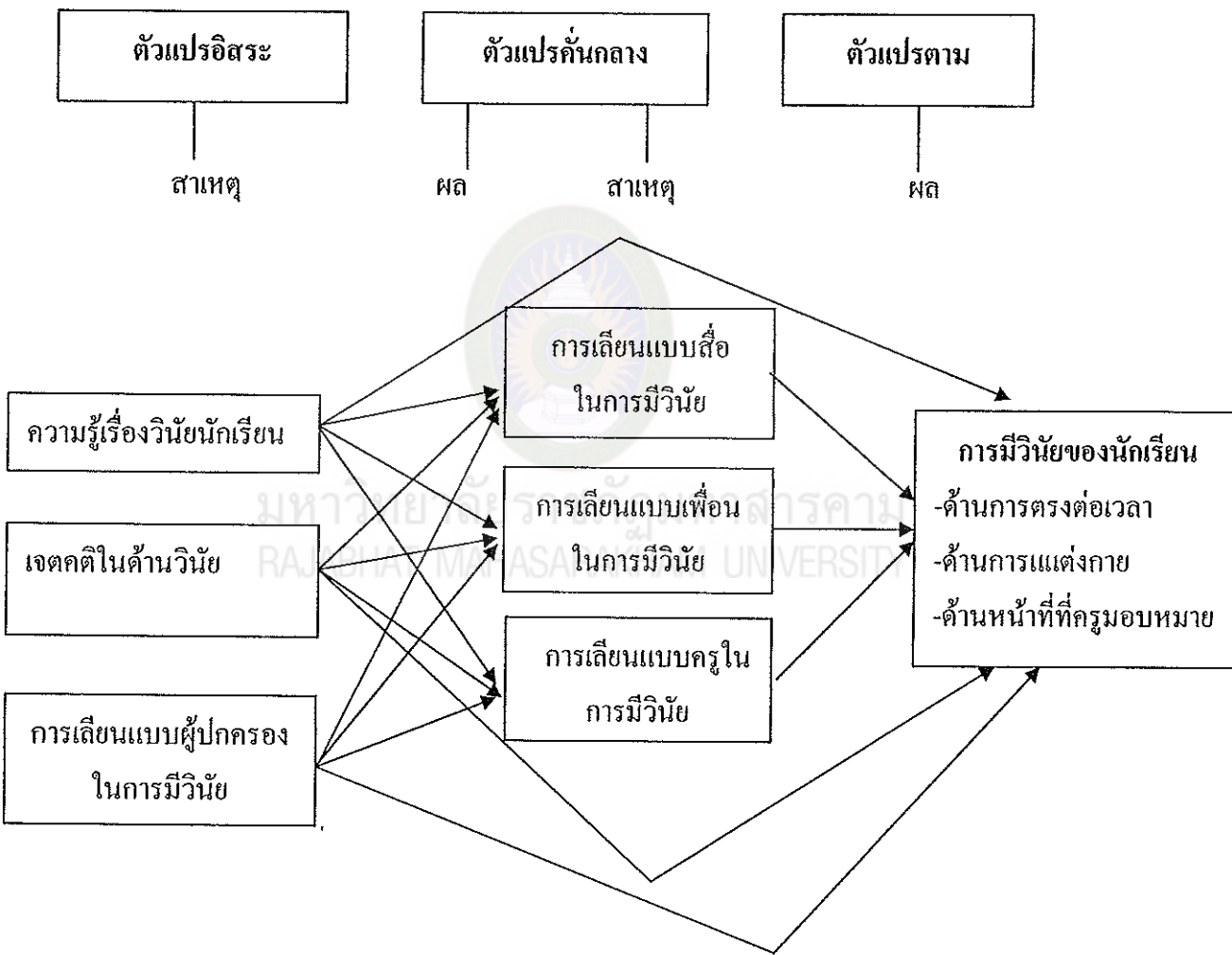
สรุป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดการดำเนินการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพจริงเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้าง (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ขึ้นมา
3. ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกจากผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 5 คน ครูฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 5 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน ได้สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และจัดสนทนากลุ่ม (Workgroups) เพื่อระดมสมอง (Brain Storming) วิพากษ์ และเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
4. นำ (ร่าง)รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ที่ผ่านการวิพากษ์และการเสนอรูปแบบการพัฒนาจากการสนทนากลุ่ม (Workgroups) เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิจารณาความเป็นไปอีกครั้งเพื่อให้ร่วมกันตัดสินใจ
5. นำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ไปทดลองประสิทธิภาพของรูปแบบกับกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงคำวิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากมาเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน โดยใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน
6. ดำเนินการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

7. ได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

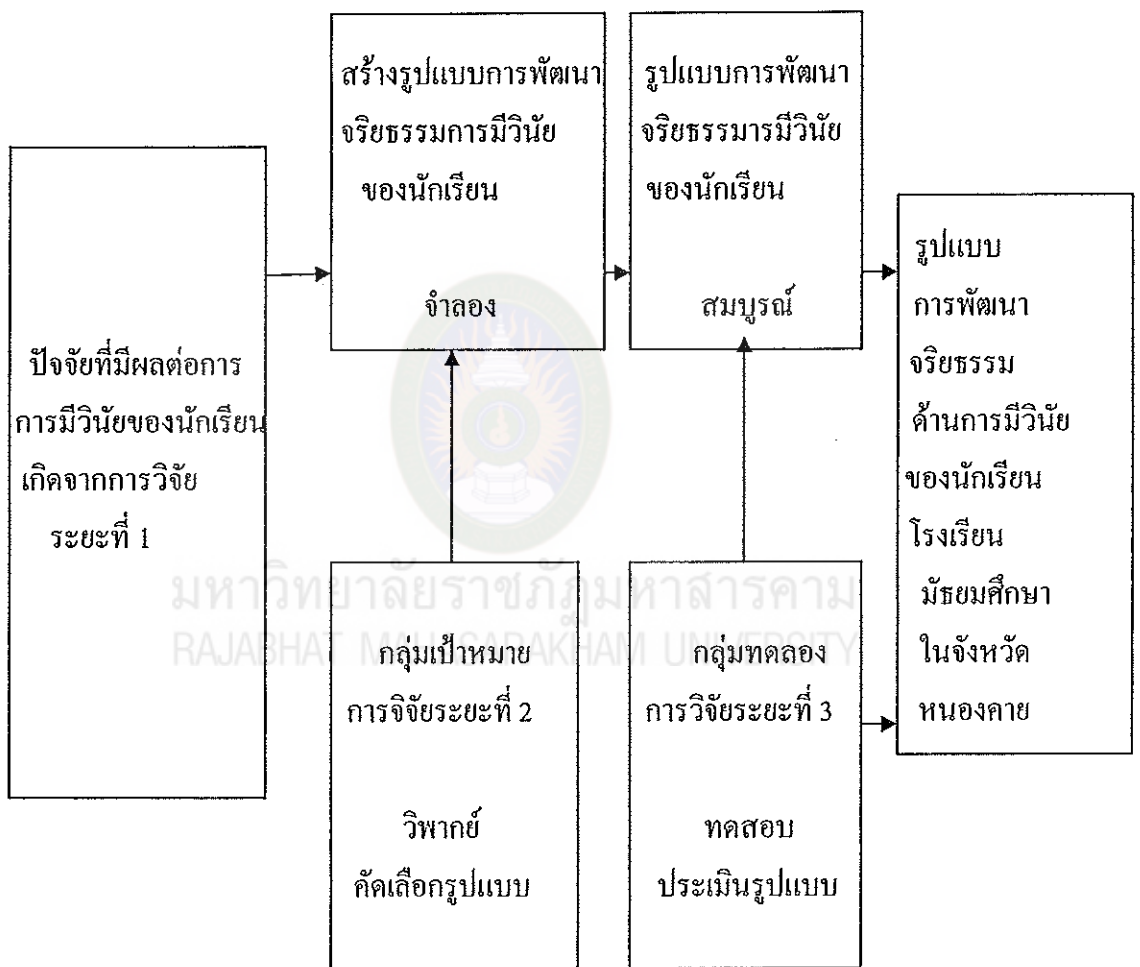
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด โดยตั้งสมมติฐานว่ามีปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อการมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย และนำมากำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 7

→ หมายถึง ตัวแปรที่อยู่ต้นลูกศรเป็นสาเหตุ ตัวแปรที่อยู่หัวลูกศรเป็นผล
 แผนภาพที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการพัฒนา จริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย สามารถจำแนก กรอบแนวคิดในการวิจัยในการสร้างรูปแบบการพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย และทดลองใช้พร้อมกับการประเมิน รูปแบบการพัฒนาจริยธรรม ด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จึงได้แสดงความสัมพันธ์ของ การดำเนินการวิจัยที่จะให้ได้ รูปแบบการพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ของการดำเนินการวิจัยที่จะให้ได้รูปแบบการพัฒนาจริยธรรมด้านการมีวินัย ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย ในการวิจัย ระยะการวิจัยที่ 2 และ 3